DÜŞÜNBİL

Özgürlük; düşünmektir...

3 AYLIK DÜŞÜN / YAZIN DERGİSİ Yıl 2 / Sayı 7-8 / Kış-İlkbahar / 2008-2009 Ederi: 5 TL

İnsan'ın Davranışlarını Neler Belirler?

BİLİNÇ VE GÜDÜNÜN SAVAŞI

Tansel Semir
Karar Verme Olgusu - Beyin ve Bilinç

Olcay Yılmaz
Toplumsal Bilinç

Evren D. Bilgin
Laiklik, İnanç ve Bilinç

Eren Bilge
Nereden Geldik Nereye Gidiyoruz

Tan Doğan
Yalan ya da Bir Sorgulama Denemesi

Söyleşi:
ŞENOL YAZICI'yla
Yazın Dünyası ve maviADA Üzerine
Hüseyin Yılmaz

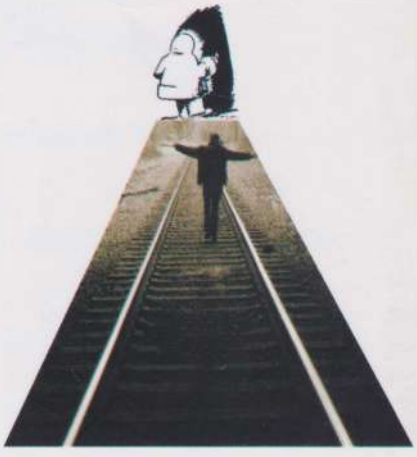

Abdulsemet Telimen
Ahmet Uysal
Alper Şahin
Arzu Karadağ
Aşık Şah Turna
Atilla Yaşrin
Aytekin Orhan
Ayşe Demiroğlu
Baki Yiğit
Bülent Güldal
Canan Al
Erhan Tığlı
Eren Bilge
Fatih Buğra Yener
Fatih Yavuz Çiçek
Ferruh Alışır
Hacı Cırık
Hüseyin Yılmaz
Melek Avcı
Meral Uludağ
Murat Olğar
Oğuzhan Soykan
Olcay Yılmaz
Ozan Siar
Sami Arslan
Suzan Şan
Tansel Semir
Tan Doğan

Tan Doğan
Nasreddin Hoca
800 Yaşında

DÜŞÜNBİL

3 AYLIK DÜŞÜN / YAZIN DERGİSİ

Yıl 3 / Sayı 7-8 / Kış-İlkbahar / 2008-2009

İyesi & Sorumlu Yazı İşleri:
Olcay YILMAZ

Grafik & Tasarım:
Olcay YILMAZ

İnternet Adresi
dusunbil.blogspot.com
site.mynet.com/dusunbil/index.htm

İletişim
dusunsel@hotmail.com
dusunbil @gmail.com
dusunbildergisi@gmail.com

Adres
Olcay Yılmaz
PK:17 35161 Buca / İzmir

Basım
Emre Basımevi
855 Sk. No:51 Konak/İzmir

Üyelik Koşulları
Yurt İçi : **6 Sayı 30 YTL**
Yurt Dışı: **6 Sayı 20 Euro / 25 $**
*Üye olmak için katılım payını herhangi bir postaneden **Olcay Yılmaz** adına Posta Çeki No: **55 74 932** posta hesabına yatırmanız gerekmektedir*

Baskı Tarihi: *04.10.2008*

Dergimize çalışma/ürün gönderen yazarlarla ilgili;

Dergimiz "Düşünbil", adından da belli olacağı gibi düşünsel içerikli bir dergidir. Dergimizin bir çizgisi olup, bu çizgi; bilimden, düşünceden, toplumdan yana çalışmaları kapsamaktadır. Dergimizde yayınlanan ürünlerin tek buluşma yeri "düşünce"dir. Ün, mevki, para, mülk, vb. bireyci isteklerin arkasından koşan ve dergimizi buna araç edinenlerin "Düşünbil"de yeri olamaz, olmayacaktır. Okumayan, bilgilenmeyen, araştırmayan, sorgulamayan ve düşünemeyenlerin buluşma yeri "Düşünbil" olamaz. Düşünceden, bilgiden, bilimden, toplumdan, sevgiden, paylaşımdan yana olanların dergisi olacaktır "Düşünbil". Gönderilen çalışmalar bu yönde değerlendirilecektir.

Çalışmalarınızı "Düşünbil" dergisine gönderirken özen göstermeniz gerektiğini düşündüğümüz bir kaç konu:
- Çalışmalarınızı olabildiğince yabancı sözcüklerden arındırılması;
- Konularınızın daha çok toplumsal içerikli (bilgilendirici ve düşünmeye yöneltici) olması;
- Düşüncelerinizin açık bir dille yazılmış olması;

Dileğiyle...

DÜŞÜNBİL

İÇİNDEKİLER

Düşünsel: Olcay Yılmaz
"Herkes Senin Gibi Düşünmek Zorunda mı?"

Yazılar...

Tansel Semir
Bilinç ve Güdünün Savaşı
İnsan Davranışlarını Neler Belirler?

Evren D. Bilgin
Laiklik, İnanç ve Bilinç

Olcay Yılmaz
Toplumsal Bilinç

Eren Bilge
Nereden Geldik Nereye Gidiyoruz

Tan Doğan
Yalan ya da Bir Sorgulama Denemesi

Deneme/Anlatı
Ayşe Demiroğlu, Hüseyin Yılmaz, Tansel Semir

Anı/Öykü
Eren Bilge, Erhan Tığlı, Suzan Şan

Şiirler
Abdulsemet Telimen - Ahmet Uysal - Alper Şahin
Arzu Karadağ - Aşık Şah Turna - Atilla Yaşrin
Aytekin Orhan - Baki Yiğit - Bülent Güldal
Canan Al - Fatih Buğra Yener - Fatih Yavuz Çiçek
Ferruh Alışır - Hacı Cırık - Hüseyin Yılmaz
Melek Avcı - Meral Uludağ - Murat Olğar
Oğuzhan Soykan - Olcay Yılmaz - Ozan Şiar
Sami Arslan - Tan Doğan

Söyleşi
Hüseyin Yılmaz

Karikatürleriyle
Mustafa Yıldız

Kitap/Yapıt Köşesi
Sinema
Müzik Köşesi
Düşün-Çiz
Bilim ve Yaşam

Bir sonraki sayımızın konuları: Bilim, Bilim İnsanı, Evrim ve Dil konuları üzerine olacaktır. Düşün ve yazın çalışmalarınızı bekleriz.

"Herkes Senin Gibi Düşünmek Zorunda mı?"

Olcay Yılmaz

6,5 milyar insan soyu para/bireyci çıkar peşine düşmüş iken sen gel dergi çıkar. Dergi çıkarmakla yetinme; düşün, yaz ve yayınla. Soruyorlar: "bu işte kârın ne? Ne faydası var...

Beyninde toplum, sevgi, üretim, paylaşım, eşitlik vb. olguları taşımayanlara düşünmenin, yazmanın, yayınlamanın ne olduğunu da anlatamazsınız. Kâr olmayan, fayda (para) getirmeyen bir işle uğraşmanın anlamını düşünemeyenler çözemez. "Manyak", "hasta adam", "deli" derler bu işlerle uğraşanlar için. "Para kazanmıyorsan bu işte amacın ne senin" derler. Evet, nasıl olsa herkes birbirini kıran kırana, ezen ezene, sömüren sömürene... O halde sen de öyle olacaksın, olmalısın. Toplum mu? O da ne ki?

Okunacak bir dergi çıkarmak için uğraşım verirken bir de okuyana: "ne kazandırıyor ki sana" diyenlerle uğraşıp dururusun. Para (bireyci yarar ve çıkar) getirmiyorsa okumanın, sevmenin, paylaşmanın, üretmenin, babanın, annenin, kardeşin, oğulun, komşunun, akrabanın, arkadaşın hiçbir anlamı yoktur. Çünkü yığınlar yaşamlarını para (bireyci yarar ve çıkar) üzerine kurmuşlardır.

Türkçe'de para sözcüğünün karşılığı yoktur. Türkler doğa ile iç içe yaşar, birlikte üretir ve her şeyini paylaşırdı. Nasıl ki başka milletlerin ağına düştü ise birden öz'ünü yitirdi Türkler ve her türlü sömürüye, talana, parçalanmaya, açık hale geldi. Hangi millet olursa olsun, beyinde para, kar, fayda olguları nesnelleşmiş ise o millet yığın haline gelmiş, birbirini sevmeyen bireyciler haline dönüşmüş demektir. Bu yüzden düşünmek, üretmek, paylaşmak kar/para/fayda getirmiyorsa boş şeylerdir, düşünemeyenler için. Peki, soruyorlar: para olmadan biz ne ile besleneceğiz, nasıl yaşayacağız.. Beyninde toplum olgusunu taşımayanlar yaşamaları boyunca kendilerine bu soruyu sorarlar. Yiyeceği, içeceği, giyeceği, sağlığı, eğitimi bireylerin kendileri değil, devlet bireylere sunar. Toplumun her türlü düzeninden devlet sorumludur. Üretime herkes katılacak, olumsuzluklar en aza indirilecek ve herkes daha uzun, daha sağlıklı yaşayacak. Bunun gerçekleşmesi için toplumun, yani bireylerin düşünmesi, okuması, bilgilenmesi, algılaması ve bütün toplumsal eylemlerini yaşama geçirmesi gerekir. Bu söylediklerimi topluluklar sakın üstüne alınmasın!

Ülkemiz çöküşün sonuna doğru gelmiştir. Sokakta gezerken bakıyorum; hiç kimsenin yüzünde bir sevgi, bir yaşam belirtisi yok. Herkes Sahip-iye olduklarından (arabalarından, apartmanlarından, aldığı ayakkabı, giydiği giysi, taktığı yüzük, kullandığı cep telefonu, ayrıldığı/birleştiği sevgilisinden) söz ediyor. Herkes "benimki" dediğini övüyor. Sahip-iye olamadıklarından kimse söz etmiyor. Ancak yine de o iye olamadıkları olguları ele geçirmeye çalışıyorlar.

Herkes bireyci çıkarlar için yaşıyor. Toplum ile ilgili hiçbir söz söylenmiyor, eylemde bulunulmuyor. Bilimden, felsefeden, sanattan, ekinden/kültürden söz açıldığında boş gözlerle bakar ve bunarın kimseye faydası yok diyerek işin içinden çıkarlar.

Bakıyorsun icra dairelerinde, adliye raflarında on binlerce dosya üst üste yığılmış. Ne demek bu: ülke parçalanmış demek. Peki, ülkenin neyi parçalanmış; ülkenin mutluluğu parçalanmış demektir bu. "Senin görüşüne/düşüncene katılmak zorunda değiliz; herkes aynı görüşte olmak mı zorunda" demektedirler. Üretmenin, paylaşmanın, açları doyurmanın, sağlıksızlığı gidermenin, eğitimsizliği yok etmenin ayrı görüşü mü olur. Türkiye bugün 70 milyona bölünmüştür. 70 milyon birbirini ezmek, birbirini sömürmek için yarışa, rekabete girmiştir. Kin, nefret almış başını gitmektedir.

Düşünmeye, okumaya, paylaşmaya, eşitliğe kin duyanlar nedense kapitalizme kin duymamakla birlikte bu olgulara da saldırmaktadırlar. Milyonlarca kişi yalnızca bir kişinin ağzında çıkacak düşünceye karşı saldırmak için birleşmiştir. Ancak insan yaratan olgulara karşı hiçbir süre birleşememişlerdir.

DüşünBil düşünen, sorgulayan, öğrenmek isteyen bireyleri birleştirecektir. Bu birleşimden toplum doğacaktır. Kılavuzu yalnızca bilim olan bireylerden oluşan bir toplumun oluşması için tek yol düşünmekten yani bilinçten geçmektedir. Bilinç beyinlerde -süreç içinde- oluştuğunda, toplum da oluşacaktır. Bundan kimsenin kuşkusu olmasın...

KARAR VERME OLGUSU

BİLİNÇ VE İÇGÜDÜNÜN SAVAŞI

Tansel Semir

İçgüdü Nedir?

Arapça 'karar vermek' birleşik sözcüğünün Türkçemizdeki karşılığı 'yargı' sözcüğüdür.

İnsanoğlu nasıl karar verir? Nasıl yargılar, nasıl sonuca varır? Neye göre doğruyu ve yanlışı ayırır veya kişiyi doğuyu ve yanlışı ayırmaya iten güç nedir? Karar verirken ya da yargılarken beyinde neler olmaktadır?

Bu soruları çoğaltabiliriz. Konumuzu daha da açık bir biçime sokacak olursak, bir örnekle işe başlamamız gerekecek. Örneğin bir memur uzatılan rüşveti almaya kalkışırken kafasında veya usunda neler geçirmektedir? Neye göre rüşveti alacak veya almayacaktır? Bu karar veya yargı nasıl gerçekleşecektir? Rüşvet alırken kişi neleri göz önünde bulundurulmaktadır? Bu göz önünde bulundurduklarını neye göre ölçüp biçmektedir? Bunlarda bilincin ve içgüdünün görevi nedir? Nasıl işlemektedir böyle bir karar verme durumu? İşte bu yazımızda bu soruların yanıtını aramaya çalışacağız.

Konumuza en başta "içgüdü nedir" sorusunun yanıtını arayarak girelim. İçgüdü nedir?

Orhan Hançerlioğlu, "Felsefe Ansiklopedisi" adlı yapıtında içgüdü ile ilgili bazı ipuçları vermektedir:

"Hayvanı gerekliliğe iten dürtü... Hayvana özgü bulunan içgüdü, insana özgü bulunan içtepiyle karıştırılmamalıdır. İçgüdünün ayırıcı niteliği, bir hayvan türünün bütün bireylerinde ortak oluşudur. ***İçgüdüler, ruhsal değil, fizyolojik; eğitimsel değil, kendiliğindendir. İçgüdülerde düşüncenin ve bilincin hiçbir etkisi yoktur; öğrenilmezler ve deneme yoluyla kazanılmazlar.*** *Bu bakımdan bilgin Pavlov'un hayvanlar üstüne yaptığı denemeler sonucu ileri sürdüğü, şartsız refleksler'le anlamdaştırlar. Oysa bu şartsız refleksler de, soya çekimle kuşaklardan kuşaklara geçerek oluşmuş fizyolojik ve çevresel şartlanma birikimlerinin sonucudur. Örneğin* ***farenin kediden kaçması,*** *buna karşın insana alışabilmesi ve insandan kaçmaması böylesi bir şartlanmanın en belli tanıtıdır.* ***İçgüdüsel davranışlarla deneme yoluyla elde edilmiş davranışların gelişimleri birbirleriyle ters orantılıdır,*** *öğrenebilen hayvanların içgüdüleri öğrenebildikleri oranda azalmaktadır. Bu bakımdan hayvandan pek az farklı bulunan* ***ilkel insanda içgüdü kalıntıları bulunduğu halde aydın insanda, eşdeyişiyle gerçek insanda hiçbir içgüdü yoktur.*** *İnsanın hayvanlık evresinden kalan içgüdüsel davranışlarının yerini zekâyla ilgili plastik davranışları almıştır.* ***(...) İnsanın, belli bir durumda, ne türlü davranacağı belli değildir; insanın davranışı, o an içinde bulunduğu toplumsal, töresel, anlıksal vb. koşullara bağlıdır****. Hayvanların bütün davranışları da içgüdülere bağlanamaz. Örneğin pervaneyi ışığa koşturan içgüdüsü değil, ışık çekeyidir."* [1]

Orhan Hançerlioğlu'nun bize verdiği ipuçlarından yararlanarak içgüdünün insanoğlu için ne anlam taşıdığını bulmaya çalışalım.

"İçgüdüler, ruhsal değil, fizyolojik; eğitimsel değil, kendiliğindendir." Doğrudur; içgüdü, milyonlarca yıllık süregelen evrimsel birikimin dışa vurumudur bir anlamda. Peki, bilinci bunun neresine oturtmalıyız? Bilincin olduğu yerde içgüdü; içgüdünün olduğu yerde bilinç var olabilir mi? Bunun yanıtını aşağıda vermeye çalışacağız. Ancak ilk önce güdü nedir ve güdünün merkezi neresidir sorularının yanıtlarını aramayı sürdürelim.

Biz yine Orhan Hançerlioğlu'na kulak verelim ve dinleyelim:

"İnsanbilim (antropoloji), doğal varlıklar içinde insanın özelliklerini içgüdüler, dil ve düşünce, teknik, us ve eylem alanlarında da en ince ayrıntılarına dek incelemiş ve bilimsel gerçekler ortaya koymuştur. İnsanı insan eden, kendine özgü içgüdüleri midir?.. Bu sorunun karşılığı kesindir: Hayır. ***Önce, içgüdülerin, şimdiye dek sanıldığı gibi psişik değil, fizyolojik oldukları anlaşılmıştır. İçgüdü, bir düşünce işi değil, bir beden yapısı işidir.*** *Her hayvan türü için başka olan davranış biçimleri, hayvan fizyolojisini biçimlendirip, soydan soya geçerek içgüdü haline gelmişlerdir.* ***İçgüdüler öğrenilmezler ve deneme yoluyla***

kazanılmazlar. *İçgüdü, belli bir olay karşısında belli bir davranıştır. Düşmanını görmek, hayvanı ya bağırtır, ya kaçırtır, ya da düşmanına saldırtır. İnsanınsa ne türlü davranacağı belli değildir, daha doğrusu ne türlü davranacağı o anda içinde bulunduğu sosyal, etik ve entelektüel koşullara bağlıdır. Bağırmak, kaçmak, saldırmak şöyle dursun, insan eğer o anda işine öyle geliyorsa düşmanını yanaklarından öpebilir. Ama, içinde, gene de hoş olmayan bir duygu kıvranır. İnsanın içgüdüsü işte bu kadarcıktır ve pek güçsüzdür. Onu fizyolojik bir davranışa sürükleyemez. İnsanın, içgüdüleri değil, içgüdü kalıntıları olan içtepileri (ilcaları, impuls'leri) vardır. İnsanın özelleşmiş organları olmadığı gibi, özelleşmiş davranışları da yoktur."* [2]

İlkel insanda içgüdü olduğu kesindir. Ancak içgüdü hiçbir süre insanda en aydın insan olsa dahi ortadan kalkmaz. Bunun nedeni bellidir: evrimsel bir birikim vardır ve bu birikim insanı insan eden bilinci yaratmıştır. İçgüdü ancak süre içerisinde azalabilir. Bugün insanda var olan içgüdü ile maymundaki içgüdü arasında pek de bir fark/ayrım yoktur. Çünkü insanoğlu eğitimsel bir süreçten geçmekte ve içgüdüler bir bakıma perdelenmektedir. Oysa Hançerlioğlu böyle söylememektedir. Onu yanıltan olgu "eğitim" olgusudur. Eğitim içgüdüyü bir anlamda örtebilir ve çekinik kalmasını sağlayabilir. Bu, içgüdünün yok olduğu veya azaldığı anlamını taşımaz. Eğitim bilincin oluşması için değil; içgüdülerin perdelenmesi veya içgüdülerin yaşanan topluluğa uyumu içindir. Öz'de bir değişiklik oluşturmaz eğitim, ancak biçimsel bir değişim taşıyabilir. Bilinci oluşturan etmen ise genlerin doğuştan insanoğlunda oluşturduğu bir yetidir. Yeni doğmuş çocukları ormana bıraksanız -ki bunun örnekleri vardır- hiçbir eğitimden geçirmeseniz onlarda var olan içgüdü sonuna dek kullanılacaktır ve kullanmışlardır da.

Canlıların ana gereksinimlerini karşılaması için ilk başta içgüdünün olması gerekir. İçgüdüsü olmayan hayvanın kendisi de yoktur. İçgüdü bir anlamda genetik malzemedir/gereçtir veya bu genlerin oluşturduğu beynin değişik bölümlerinin işlevidir. Örneğin son yıllarda yapılan bir araştırmada kediden korkan farenin korku ile ilgili genleri çıkarıldığında kediden korkmadığı anlaşılmıştır. Genlerin ıslahı ile korku, yani farenin bir içgüdüsü ortadan kalkmıştır.

Nasıl anlamalıyız insan denen canlıyı? Örneğin insan ile hayvan arasındaki ayrım nedir ve nereden kaynaklanmaktadır? Bu soruların yanıtını almadan önce güdüler kaça ayrılır sorusunu yanıtlayalım.

Yaygın sınıflandırma biçimine göre, insandaki güdüleri, fizyolojik güdüler ve toplumsal güdüler olarak ikiye ayırabiliriz [3]:

Fizyolojik güdüler

Fizyolojik güdülere organik güdüler de denir. Organizmanın yasaması, türünü sürdürmesi ile yakından ilgilidir. Açlık, susuzluk, oksijen eksikliği, gereksiz maddelerin atılması, uyuma, dinlenme gereksinimi, cinsellik, uyarılma gereksinimleri fizyolojik güdülere yol açar.

Fizyolojik güdüler temel güdülerdir. Mutlaka tatmin edilmeleri gerekir. Ertelenemezler. Örneğin "Bugün oksijen gereksinimimi karşılayamadım, yarın alırım." denemez.

Toplumsal güdüler

Fizyolojik güdüler insan ve hayvanlarda vardır. Öğrenmeden daha çok doğuştan gelirler. Toplumsal güdüler ise insana özgüdür. Benliğin savunulması, başka kişilerle ilişki kurulması ile ilgili güdülere **toplumsal güdüler** denir. Bazı psikologlar benlik gereksinimi ile ilgili güdülere psikolojik güdü de derler. İnsan, toplum içinde yaşamak zorundadır.

Başka insanlarla ilişki kurmak, toplumda kabul görmek, statü kazanmak, güvenlikte olmak, başarılı olmak gibi gereksinimleri vardır. Bu gereksinimler toplumsal güdülere neden olur.

Konuya daha bilimsel bakmak açısından güdü ve içgüdü kavramları ile ilgili bazı saptamaları ortaya koymamız gerekmektedir.

Güdü ve içgüdü ne demektir?

Güdü: **Organizmanın, gereksinimini karşılamak** üzere bir davranışı yapmaya istekli duruma gelmesidir; veya bilinçli veya bilinçsiz olarak davranışı doğuran, sürekliliğini sağlayan ve ona yön veren herhangi bir güç, saik; veya organizmanın gereksinimini gidermek için belli bir yönde etkinlik göstermesi eğilimine GÜDÜ denir. Güdüler belirli davranışların ortaya çıkmasında neden olurlar. Şöyle bir süreç izlenir:

Gereksinim → Dürtü → Güdü → Davranış

Resim 1

Bu sürece güdülenme süreci denir. İçgüdü ise şöyle tanımlanır:

İçgüdü: Öğrenilmeden yapılan, niçin yapıldığının bilincinde olunmayan, türün tüm bireylerinde bulunan kalıtsal davranışlara içgüdü denir; veya Bir canlı türünün bütün bireylerinde akıl ve düşünceden bağımsız olarak doğuştan gelen bilinçsiz her türlü hareket ve davranış, insiyak, sevkitabii. [4]

Güdü ve içgüdü arasındaki ayrım/fark nedir diye sorulursa kanımca güdü, içgüdü süreci içerisinde bir aşama olarak gösterilmektedir. Ancak biz yazımızda güdü ve içgüdü kavramlarını ortak olarak kullanacağız.

Şunu iyi biliyoruz ki, insan ve hayvan ortak bir yaşam içerisinde yaşamaktadır; ancak insan, bu yaşam içerisinde bir adım öndedir. Peki, nedir bu adım?

İnsanoğlu, doğduktan sonra insanlaşma süreci içerisine girmektedir. Bu süreç bir anlamda eğitim sürecidir. Biz buna güdüleri biçimlendirme süreci de diyebiliriz. Ancak hangi güdüler biçimlenebilir? Bu sorunun yanıtı kuşkusuz **toplumsal güdüler** dediğimiz güdülerdir. Toplumsal güdüler nelerdir?

"Toplumsal güdüler insana özgüdür" derken kuşkusuz bunun hayvanlarda da olmayacağı anlamına gelmez. Nasıl ki aydın bir insan hayvancıl güdülere az da olsa iye ise, hayvanlar da toplumsal güdüler denen güdülere iyedir. Sonuç olarak hayvan da eğitilebilmektedir. Bunun yanı sıra hayvanlarda kavranış yolu ile öğrenme gibi örnekler vardır. Köhler'in maymun deneyi bu tür öğrenmeye iyi bir örnektir. Köhler, maymunun uzanamayacağı yüksekliğe muz koymuş ve yere de birkaç tane meyve kutusu bırakmıştır. Maymun tavanda asılı muza uzanarak almaya çalışmış ama ulaşamamıştır (Resim 1). Köşede otururken birden muz ve kutuların bağlantısını kurmuş ve kutuları üst üste koyarak muza ulaşmıştır. Köhler'in bu deneyinde, Maymun problemi deneme yanılma yoluyla değil, çözüm için gerekli olan bağlantıları algılayarak çözmüştür. [5]

Hayvanlarda içgüdü açık ve nettir. Oysa insanda özellikle toplumsal içgüdü perdelenmiştir. Bu perdelenmenin nedeni içgüdünün eğitim ile biçimlenmesidir. Kuşkusuz var olan toplumsal güdünün tamamı perdelenemez veya biçimlendirilemez.. Ancak sosyal baskı ve eğitim toplumsal içgüdüleri perdeleyebilmekte ve kişinin öz davranışlarını bastırmasına neden olmaktadır. İçgüdü insanda aileden, çevreden, okuldan, vb. gelen dışsal uyarılarla perdelenebilmekte veya başka bir deyişle bilinçaltına itilebilmektedir. Bu nedenle çoğu içgüdülerimiz perdelenmiş olarak karşımıza çıkmaktadır.

"Maslow'a göre, güdülenmenin temelinde gereksinimler vardır. Maslow, **güdüleri birincil** ve **ikincil güdüler** olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Birincil güdüler, organizmanın **açlık, susuzluk** gibi yaşamsal gereksinimlerden kaynaklanır ve fizyolojik dürtüler olarak adlandırılır. İkincil güdüler ise, bireyin daha çok **sosyal çevrede** edindiği güdülerdir.

Güdü; bir davranışı başlatan, ortaya çıkaran, açıklayan, sürdüren ve yönlendiren psikolojik, sosyolojik, fizyolojik enerjidir. Güdü davranışa enerji ve yön veren güçtür dersek, insanı insan yapan en ana özellik olan **bilinç** bunun neresinde durmaktadır.

Maslow'un teorisine göre;

İnsanlar, bir alt düzeydeki gereksinimlerini karşılandıktan sonra bir üst basamaktaki gereksinimlerini karşılayarak mutlu olabiliyorlar (Resim 2).

Belirlenen gereksinim ana başlıkları tüm insanlığı kapsamasına karşın, Prestij (kendini gerçekleştirme) gereksinimi her birey açısından değişik olarak ortaya çıkabilir.

Zira bu gereksinimin ortaya çıkması için bireyin sosyal yaşamda yerini bulmuş, istediği ortam ve işe kavuşmuş ayrıca psiko-sosyal açıdan gelişmiş olmalıdır. Eğer birey üst düzeylere çıktıkça yapmak istediklerinden uzaklaşıyor ise, başarısızlığının etkisi ile daha alt düzeydeki gereksinimlerine odaklanacak ve sonuçta potansiyelinin giderek daha az kısmını kullanır hale gelecektir. [6]

İçgüdünün Fizyolojik Kaynağı

İçgüdülerimizin kaynağı beynimizin neresindedir?

İnsan beyni evrim süresince içten dışa doğru bir gelişim göstermiştir. İlk olarak ortaya çıkan ilkel beyin, vücudu kontrol etmeye ve çevresine tepki vermeye odaklanmıştır. Bu kökün üstüne ise duygu merkezleri gelişmiştir. Bu merkezler ise **limbik sistemi** (Resim 3) oluşturmuştur. Limbik sistemin sağladığı hızlı tepki verme süreci atalarımızın ayakta kalmalarını sağlamış ve bu temellerin üstüne de neokorteks gelişmiştir. Son duygu kuramları göstermiştir ki, kişi bir tehlike algıladığında denetim neokorteksten limbik sisteme geçebilmektedir. Çünkü limbik sistem daha hızlı tepki verebilmektedir. Bu duruma duygusal korsanlık adı verilmektedir. Yani bazı duygusal tepkiler kognitif (Bilişsel) katkılar olmadan oluşabilmektedir. **Limbik sistem *içgüdüsel varoşlusu* getirirken, neokorteks ise *mantıksal ve toplumsal varoşlusu* olanaklı kılmıştır.** [7]

Limbik sözcüğü sınır anlamına gelir. Korteks ile subkortikal yapılar arasında yer aldığı için böyle adlandırılmıştır. Limbik sistem terimi ile, özellikle davranışları ve motivasyonları kontrol eden birbiri ile bağlantılı nöronal devreler anlaşılır. Hipotalamus, bir anlamda limbik sistemin merkezini teşkil eder. **Limbik sistem olarak adlandırılan merkezi sinir sisteminin bazı bölümleri içgüdü ve emosyonel reaksiyonlardan beynin diğer kısımlarına oranla daha fazla sorumludur.**

Kısaca söylemek gerekirse içgüdülerimizle ilgili temel yapıların limbik sisteminin kapsamına giren beyin bölgelerinde toplanmaktadır. [8]

İçgüdü olgusunu toparlamamız ve kısaca özetlememz gerekirse şunları söylememiz gerekir:

İçgüdünün merkezi beyin ve beyne bağlı belirli (Limbik sistem) bölgelerdir. Bu bölgeler doğuştan gelen ve genlerin biçimlendirdiği sinirsel yapı ile ilişkilidir. Sinirsel yapı kişinin gereksinimlerini belirlemektedir.

Gereksinimlerin boyutu içgüdülere bağlıdır. İç güdüler fizyolojik veya pskolojik gereksinimler içerisine girdiğinde kişi belirli davranışlara yönelmektedir. Bu davranışların yönü ve şiddeti kişinin ekinsel ve çevresel ilişkilerine bağlı olarak değişmektedir. Bu davranışların amacı, doyuma ulaşmaktır. Doyum gerçekleştiğinde güdü (motivasyon) tamamlanmış olur.

Buraya dek içgüdü nedir, çeşitleri nelerdir gibi konulara değindik. Bundan sonraki bölümde bilinç olgusunu ele alacağız. Bilinç nedir, ne değildir gibi sorulara yanıt ararken, son olarak güdü ve bilinci karşılaştırarak davranışlarımızın kökeninde yatan yargılama olgusuna değineceğiz ve şöyle bir soru soracağız: karar almayı veya Türkçesiyle yargılamayı ne belirler? Kişi neye göre karar verir?

Bilinç Nedir, Ne Değildir?

Bilinç kavramı sözlükte şöyle tanımlanır: *İnsanın kendisini ve çevresini tanıma yeteneği, şuur.* Ancak bizim konumuzda geçen bilinç kavramı başka tanımlamaları kapsayacaktır.

Güdü ile ilgili birçok kaynak bulunabilmektedir, ancak bilinç ile ilgili kaynaklar sınırlıdır. Çünkü söz konusu olan bilinç kavramını ancak bilinçli bireyler tanımlayabilir ki, bilinçli insan sayısı konumuzda da görüleceği gibi çok ama çok azdır.

Bilinç nedir? Kendinde olma durumu mu? Örneğin biri ayakta geziyor ve konuşuyor diye bilinçli de, uyuyan biri bilinçsiz midir? Kuşkusuz konumuz bu anlamdaki bilinç değil; konumuz, karar verme olgusunda görev alan bilinç yetisidir. Bir kaynakta şöyle tanımlanır:

*"**Bilinç**, Kişinin kendisine, yaşantılarına, çevresine, öteki kişilere, bir bütün olarak içinde yaşadığı dünyaya ilişkin **farkındalığı**, yaşanan deneyimlerden kendiliğinden doğan **kendinin farkında olma** görüngüsü; 2.öznenin duygularına, algılarına, bilgilerine ve kavrayışlarına bağlı olarak **kendini anlama, tanıma ya da bilme yetisi**; 3.bilme edimi ile bilinen içerik arasındaki ilişkiyi her*

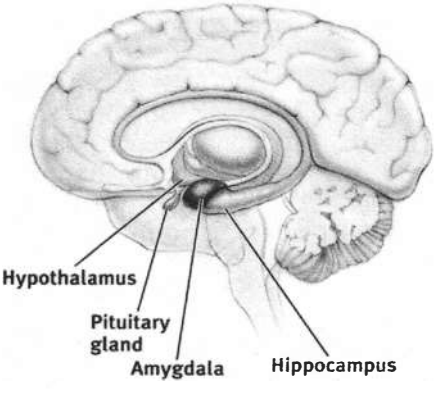

Resim 3 LİMBİK SİSTEM

ikisini de içerecek biçimde bir üst düzeyde kurabilme becerisi; 4.acı çekme, isteme, bekleme, düş kırıklığına uğrama, korkma gibi belli bir nesnesi bulunan bütün "geçişli" yaşama edimlerini olanaklı kılan ana ilke; 5.düşünen öznenin kendisine dönerek, kendisini kendi düşünceleri ile kavraması, kendisine bir başkası olarak dışarıdan bakabilmesi durumu; 6."içebakış" yoluyla zihnin kendi deneyimlerinin gerçekliğini kavrama edimi; 7.zihinsel yaşamın geçmiş duyumları, algıları, bilgileri bellekte tutma yeteneği; 8.kişinin kendi içinde yaşadıklarına ya da dışarıda olup bitenlere yönelik incelmiş sezgisi, bütün yaşadıklarına ilişkin genel görüşü; 9.üzüntü, sevinç, hüzün gibi tek tek yaşantı durumlarına ilişkin kendilik izlenimleri, şeylerin kişiye nasıl göründüğüne yönelik görüngübilimsel yaşantılar bütünü."[9]

Bu tanımlar dizisi bizi bilince götürebilir mi? Götürebilir; ancak biz, buradan aldığımız ipuçlarından yararlanarak kendi tanımımızı oluşturmaya çalışacağız.

Bilinç, beynin bir işleyiş biçimidir, bir yetidir. Doğuştan kazanılan bir yetenektir bilinç. Bu yeteneği eğitim gün yüzüne çıkarır. Doğuştan bilinç yeteneği olanlar eğitimden sonra doğru karar verme yetisine iye olacaklardır. Bilincin ana çıkış noktası budur. Peki, bilinç nedir?

Bu soruya kimler yanıt verebilir? Örneğin beyinsel özürlü biri kendisinin deli veya beyinsel özürlü olduğunu bir başkasına anlatabilir mi? Kuşkusuz anlatamaz. İşte bilinç yetisine iye olmayan biri de bilinci ne tanımlayabilir, ne de algılayabilir. Bilinç yetisine iye olan biri ancak bilinci tanımlayabilir. Burada karşımıza bir soru çıkmaktadır: bilincin dayanağı nedir? Bilincin dayanağı bilinç yetisine iye olan bireydir.

Buradan yola çıkarak "bilinç nedir" sorusuna yanıt arayalım.

Bilinç; kişinin karar verirken doğruyu yanlıştan ayırması ve bu doğruya yönelmesi; evreni, doğayı, kendisini kavraması, algılaması; güdülerine dur diyebilmesi gibi eylemler içinde bulunan ve doğuştan sinirsel yapı ile biçimlenen bir olgudur. Burada karşımıza önemli bir nokta çıkmaktadır: "güdülerine dur diyebilmesi" noktası! Bilinç neden güdülere dur der? Bu sorunun yanıtını son bölümümüzde ele alacağız. Biz yine "bilinç nedir" sorusunun yanıtını aramaya çalışalım.

Yukarıdaki tanım yeterli mi? Kuşkusuz değil. Orhan Hançerlioğlu Felsefe Ansiklopedisi'nde bilinci şöyle tanımlar:

"Bilinç, (Osmanlıca. Şuur, İstiş'ar, Zamir, Hatır, İdrâk, İlim, Vukûf, Vicdân, Hissi bâtın, Hissi nefis, Akide, İtikat, İnsâf, Derûn […] İnsanın çevresini ve kendisini anlamasını sağlayan anlıksal süreçlerin toplamı. Osmanlıca şuur anlamını veren Türkçe bilinç terimi bilmek mastarından, Osmanlıca vicdan anlamını veren Türkçe bulunç terimi bulmak mastarından türetilmiştir. Bu türetimde Osmanlıca terimlerin Arapça anlamları göz önünde tutulmuştur. Her iki anlam da Hint-Avrupa dil grubuna bağlı Fransızca, İngilizce ve İtalyancada aynı terimle dile getirilir. Terim, Hint-Avrupa dil grubunun kesmek ve yarmak anlamlarını veren skei kökünden türemiş, Latince aynı bilgilere sahip olduklarından ötürü kişiler arasında kurulan dayanışma anlamını veren conscientia sözcüğü aracılığıyla bu dillere geçmiştir. Terimin bu dillerdeki ilk anlamı bulunç (Fr. Conscience morale)'tu, sonradan bilinç (Fr. Conscience psychologique) anlamına kaymıştır. […] Ruhbilimde bilinç terimi, ***öznenin kendini sezişi ya da kendinin farkına varışı anlamında kullanılır****, algı ve bilgilerin anlıkta izlenmesi süreci olarak tanımlanır. Geniş anlamda bilinç,* ***usun kullanılmasıdır****. Ruhbilimsel açıdan insan, kendi varlığını ancak bilinciyle aşabilir."*[10]

Burada iki nokta öne çıkmaktadır: Öznenin kendini sezişi ve us'un kullanılması.

Değişik tanımlamalarda şöyle denir:

Birinin kendi zihninden nelerin geçtiğinin algılanması (John Locke). Kendine ve kendi durumuna **farkındalık** durumu (Word Net 1997). Düşünceler ve duyuların **farkındalığı** (Encarta Ansiklopedisi, 2004). Kendine **farkındalık**. Öznel deneyim (Dictionary of Philosophy of Mind, 2003). Bilinçli olma durumu; algılar tarafından yapılan vurgulamalara zihnin yanıtlılığı, ek olarak dışsal bir **farkındalık** durumunu da içerir (Suandes Dictionary-Encyclopedia, 2001). [11]

Bütün tanımlar incelendiğinde öne çıkan bir kavram vardır: farkındalık. Nedir farkındalık: farkında olma durumu. Fark'ın Türkçe sözlükteki anlamı: *Bir kimse veya nesnenin bir başkasıyla karıştırılmamasını sağlayan* ***ayrılık****, benzer şeyleri birbirinden* ***ayıran özellik****, başkalık,* ***ayrım****, nüans.*

Bilinç kavramının sözlükteki ortak anlamı **"ayrımına varmak"** olarak karşımıza çıkmaktadır. "Ayrımına varmak" ne demektir? Örneğin limon sarımıdır kırmızı mı? Kuşkusuz sarı. Peki, yeryuvarlağı yuvarlak biçiminde mi, evet. Bu soruların yanıtı kolaydır. Ayrımına hemen varmak olanaklıdır. Peki, şu sorular: Bir kişi rüşvet almalı mı? Yoksul-varsıl ayrımı olmalı mı? Bir toplumda herkes her alanda eşit olmalı mıdır? Bu soruların yanıtı ne olacaktır? Kişiler bu soruların ayrımına nasıl varacaklardır? İşte güdü ve bilinç burada birbirleriyle çatışmaya başlayacaktır. Güdü diyecektir ki: önemli olan bireyci çıkarlardır, hazlardır. Oysa bilinç şöyle diyecektir: Önemli olan toplumun çıkarıdır. Bir kişi rüşvet alırken işte bu iki olgunun çatışmasıyla ayrıma veya yargıya varacaktır. Buna birçok sosyal etmen eklenebilir; örneğin kişinin sınıfsal konumu, aile yapısı, sosyal çevresi vb. vb. Ancak yine de bütün bunların kaynağını bilinç ve güdü oluşturmaktadır.

Bilinç konusunu işlerken karşımızı bir başka olgu daha çıktı: **Toplumun çıkarları**. Sonuç kısmında ayrıntıya gireceğiz.

Bilinç nedir sorununsun yanıtını bulmak kolay değil görüldüğü gibi. Konuyu işledikçe karşımıza yeni öğeler çıkmaktadır.

Konumuza değişik açılardan bakmayı sürdürelim.

"Freud, bilinci bir buzdağına benzetir (Resim 4). Değişik bilinç aşamalarını bu buzdağının suyun altında ve üstünde kalan kısımlarıyla, yerlerini su seviyesine göre betimleyerek bağdaştır. Dolayısıyla su seviyesini bilinç eşiği olarak düşünürsek, bu eşiğin altında bilincin en büyük alanını oluşturan bilinçaltının yattığına inanıyor. Bilinç ve bilinçaltı arasında bulunan ön bilinç aşamasında ise o anda ayrımında olmadığımız ancak her an bilince taşıyabileceğimiz anılarımız ve dünya bilgileri yer alıyor.

Bilinç Aşaması (*Buzdağının su yüzeyinden görünen kısmı*): Bilincinde olduğumuz her türlü düşünce ve algılar bilinç aşamasını oluşturuyor. Bu düşünce ve algılar farkındalık eşiğinin üzerinde kaldıklarından kendilerini açıkça belli ediyorlar.

Ön Bilinç Aşaması (*Buzdağında su seviyesinin hemen altı*): O anda bilincinde olmasak

Resim 4

da hemen bilince taşıyabileceğimiz anılar ve dünya bilgilerini kapsıyor. Bu aşama, bilinçle bilinçaltı arasında bir tür geçiş aşaması görevi üstleniyor.

Bilinçaltı (*Buzdağının suyun altındaki geri kalan kısmı*): Bilinçaltında farkında olmadığımız korkular, kabul göremez cinsel arzular, mantık dışı istekler, vahşet yönelimleri, utanç verici deneyimler, bencilce istekler ve ahlak dışı dürtüler bulunuyor. Buzdağı benzetmesinde, buzdağının en büyük alanını oluşturuyor. Freud, insanın doğası gereği şiddet ve cinselliğe yönelik utanç verici dürtüler barındırdığını iddia ederek, bilinçaltımızda bu fikir ve dürtülerin koğuşlandığını belirtiyor."[12]

Buzdağı Benzetmesi

"Freud bir tıpçı olarak duyusal eşikler hakkında geniş bilgi iyesi bir bilim insanıydı. Öyle ki, bilim ilerledikçe öne sürdüğü psikolojik kuramların biyolojik ve sinirsel araştırmalarla da destekleneceğine inanıyordu. Bilince dair öne sürdüğü bu topografik modelse insan aklını duyusal eşiklerle açıklamaya dayalıydı. Söz ettiği aşamaları irdeleyecek olursak her bir aşamadan birbirine geçiş için belirli bir bilinç eşiği gerektiğini görüyoruz. Yukarıdaki şemada her ne denli çoğu korku ve dürtülerimizin farkına varamadığımıza parmak basılsa da, Freud'a göre bilinçaltındaki çoğu düşünce aslında bir zamanlar bilinç eşiğinin üstündeydi (Resim 5). Ancak kaygı seviyemizi arttırıp bizleri rahatsız ettiklerinden, bilinçaltının dehlizlerine bastırıldı ve davranışlarımızı biz farkında olmadan yönlendirmeye başladı. Bu nedenle ki çoğu akıl hastalıklarının temelinde bilinçaltına atılmış bu korku ve arzular yatıyor." [12]

Buraya dek bilincin tanımlarından yola çıkarak konumuzu sürdürdük. Bundan sonra bilinç olgusunu daha iyi kavramamız için bazı örnekler vererek konumuzu genişletelim.

Öğrencilerin öğretmenlerine sık sık sordukları bir soru vardır: "Matematik günlük yaşamda ne işimize yarayacak". Matematiği kendi bireyci çıkarlarına alet edemedikleri ve doğrudan maddi çıkara (paraya) çeviremedikleri ve matematiğin beynin bir işlevi olduğunu algılayamadıkları için bu soruyu ölene dek kendi kendilerine soracaklardır bu tür öğrenciler. Bilinç de matematik gibidir. Görünmezdir. Yaşamda karşılaştığımız sorunları ancak bilinç doğru biçimde çözebilir. **Bilinç, bireyci yaşamın sorunları ile ilgili değil, toplumsal sorunlarla ilgilenir.** Çünkü bireycilik içgüdüseldir. Biri bana: "Bilinç yaşamda ne işimize yarayacak", "bize ne kazandıracak bilinç" diye sorabilir. Bireyciler güdüsel olarak her olguyu hazza dönüştürmeye çalışmaktadır. Bu duruma kişiyi, güdüler yönlendirmektedir. Oysa bilinç kişiyi

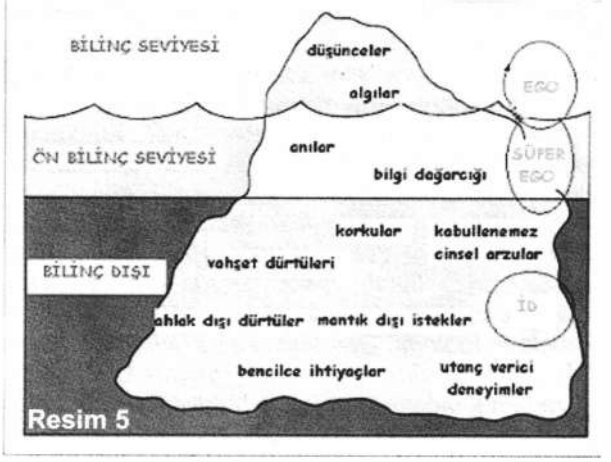

Resim 5

toplumsal düşünceye yönlendirir. Kısaca güdü, bireyci kişiliğin kaynağıdır ve bireyciliği, güdüler, fizyolojik olarak beslemektedir. İşte bu güdüyü bastıran, biçimlendiren, yöneten, yönlendiren bir olgu vardır. Bu olgu **bilinç** olgusudur. Beyinde bilinç bölgesi yeterince gelişmemiş olanlar, güdülerini bastıramaz, biçimlendiremez, yönetemez ve yönlendiremez. Bu nedenden dolay bilinç yetileri düşük olanlar güdülerinin esiri olurlar. Güdülerinin esiri olanlar kendilerini algılayamadıklarından yaşamı ve toplumu da algılayamazlar. **Güdülerini birilerinin yönlendirdiğini sanırlar. Bu nedenden dolayı kafalarında bir tanrı düşü yaratırlar. Aslında bu tanrı düşü, kendilerinin veya güdülerinin vardığı en yüksek haz seviyesinden başka bir şey değildir. Hazzın doruğuna ulaşma istemi güdüleriyle yaşayanlarda bir tanrı düşü yaratmıştır. Bu düşledikleri tanrı veya hazzın doruğu, kişiyi, kendine yabancılaştırır. Bu yüzden kişiler kendilerini yaşadıkları ortamda hazzın doruğuna ulaşacak günü beklerler.** Güdülerinden gelen sinyalleri düşe çevirir ve bu düşlerle yaşarlar. Beyinlerinde bilinç yetisi yeterince oluşmadığı için bu güdülere dur diyemez ya da güdülerini denetleyemezler. Öyle ki bir kişi bir düş kurmuş ise onu hiç kimse bu düşünden koparamaz. Çünkü düş artık kişileşmiştir. Düş ortadan kalktığı an kişi de ortadan kalkar. Bu yüzden güdüleriyle yaşayanlar veya kişide bilinç oluşmadığı için güdülerini denetleyemeyenler değişimleri onaylayamazlar. Değişim güdüyü veya düşü yönlendirdiği veya değişime uğrattığı için kişi hemen savunma mekanizmasını ortaya koyarak değişimlerden kendini soyutlamaya ya da değişimin kaynağını yok etmeye çalışır. Başka bir savunma mekanizması da iyelenme (sahiplenme) olgusudur. Kişi değişimlerden kendini soyutlamak ve hazzın doruğuna ulaşmak için nesneleri biriktirmeye başlar. Kişi, nesneleri biriktirdikçe değişimlerin karşısında kendini korunmuş duyar. İyelenme ile kendini veya güdülerini dokunulmaz yapar.

Güdüler öylesine güçlüdür ki, hiçbir güç bunu değiştirmeye kalkamaz. Güdüleri ancak bilinç denetleyebilir veya biçimlendirebilir

Beyinde güdü ve bilinç çatışır. Bu çatışmada bir denge ortaya çıkar. Bu denge kişinin davranışlarında veya karar almasında görev alır.

Bilinç ve İçgüdünün Savaşı

Beynimizde düşünmeyi, sorgulamayı, doğru ve yanlışın ayrımına varmayı ve doğruya yönelmeyi tetikleyen beyin bölgesi neresidir henüz bilinmemektedir. Bunun nedeni, "düşünmek" denen insan davranışının henüz tam olarak açıklanamaması ve bilim insanlarının henüz bundan habersiz oluşudur. Düşünmek eylemi gerçek anlamda tanımlanıncaya dek, bu bilinmezlik sürecektir. Bilincin beyindeki merkezi neresidir sorusuna düşünen bilim insanları yanıt verecektir, günü geldiğinde...

Geçenlerde bir haber yayınlandı. Haber şöyle:

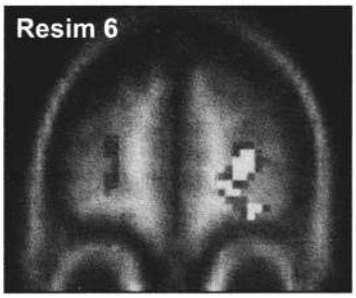
Resim 6

"Bilim insanları, beyinde kişi seçim yaparken devreye giren yeni bölümler keşfetti (Resim 6). *Deneyde kişiler iki seçenek arasında seçim yapıyor, bunlardan biri mevcut durumda yararı bilinen bir seçenek, diğeri ise yeni henüz bilinmeyen ve potansiyeli olan bir seçenek. Araştırmaya göre, beyin uzun vadeli seçeneği seçebilmesi için kısa vadeli hazır yarardan vazgeçmesi gerekiyor. Araştırmada deneklere kumar makinelerinde şans oyunları oynatıldı. Makinelerin ödül şemaları, her bir seferde değişecek biçimde ayarlandı. Oyun sonunda 14 deneğin 11"i arada sırada farklı makineyi deneyerek, acaba diğerinin daha iyi kazandırıp kazandırmayacağa baktıklarını ifade etti. Denekler, mevcut makinede iyi kazandığını düşündüğünde eldeki makineyi değiştirmiyor, bir başka makineye ancak mevcut makinede az kazandığını düşündüğünde geçiyor. Denekler mevcut bir makinede şansını denerken, beyinde alnın hemen arkasındaki mantık işlerini gören bölge aktif hale geliyor. Daha yüksek kazancın peşinden giderken ise, beynin daha derinindeki keyif ve mükafat merkezleri aktif hale geliyor."*[13]

Araştırmayı yapan Dr. Daw"a göre seçim sırasında beyin kendine şu soruyu soruyor; "Şimdi az bir ödülle yetinmek yerine bekleyip, daha yüksek bir ödül almak daha mı iyi?" Örneğin, şimdi tek bir kurabiye yemek anlık zevki artırıyor, ancak biraz bekleyip iki kurabiye yemek daha mantıklı. "Dolayısıyla" diyor Dr. Daw, "Beyin, tatlı bir seçenekten fedakârlık edip, gelecekte daha iyisini kazanma alternatifini seçebiliyor, ancak bunun için anlık keyif içgüdüsünü bastırması gerekiyor.

Yine geçenlerde başka bir haber yayınlandı. Haber şöyle:

"Araştırmacılar beyinde, adalet ve hakkaniyet duygusunu yöneten bir odanın insanın kişisel çıkar dürtüsünü bastırdığını belirledi. İnsanların, adalet ve hakkaniyet duygusuna sahip tek hayvan türü olduğu varsayılıyor. İnsanoğlu, hayvanlardan farklı olarak, haksızlığa isyan ediyor veya haksızlık yapana ceza verilmesini talebinde bulunuyor. Evrim biyolojisi çerçevesinde, adalet ve hakkaniyet biyolojik temelleri çözülmesi gereken bir sorunsal olarak bilim insanlarını meşgul ediyor. Araştırmacılar, 'ultimatom oyunu' adı verilen bir

teknikle, beyinde adalet ve ceza dürtülerinin tetiklenmesinden sorumlu olabileceği varsayılan bir oda keşfetti. Oyunda denekler rastgele çiftlere ayrıştırılıyor, her çiftten bir kişiye 20 dolar veriliyor ve eşi ile paylaşması telkin ediliyor. Oyun kuralına göre, parayı alan kişi, eşine istediği miktarı verebiliyor. Salt ekonomik çıkar bağlamında, ikinci kişi paranın sahibinden gelecek her tür miktarı kabul etmesi gerektiği varsayılıyor. Çünkü, aksi halde hiç parası olmayacağı için ikinci kişi, birinci kişiden 1 dolar dahi alsa, bu 'hiç yoktan iyidir' mantığıyla kazanç kabul ediliyor. Deneyde, para sahibi deneklerin çoğunluğu eşlerine paranın yarısını veriyor. Birçok beyin taramasında beynin ön loblarının (- DLPFC) kişi adaletsiz bir davranışla karşı karşıya kalındığında aktif hale geldiği belirlenmişti. Bu nedenle ***dorsolateral*** (Resim 7) *ön korteksin adalet duygusuyla ilişkili olduğu varsayılmıştı. Zürich Üniversitesi'nden Ernst Fehr, bu bölgenin kişinin doğal çıkar dürtüsünü bastırdığı sonucuna vardı. Fehr, (transcranial magnetic stimulation - TMS) adı verilen manyetik titreşimlerle kafatasına baskı oluşturarak ön lobtaki* ***dorsolateral*** *ön korteksin işleyişini durdurdu. Bu odası devre dışı kalan denekler, deneyde kendilerine verilen para miktarı 'adaletsiz' olsa da, parayı 'hiç yoktan iyidir' mantığıyla kabul etti. Diğer bir deyişle, adalet insanı yerine ekonomik insan geçti. Fehr, DLPFC odasının devre dışı kaldığı hallerde kişinin kendisine yapılan hareketin adaletsiz olduğunu anlayacağını, ancak karşı gelmeyeceğini belirtiyor. Kişisel çıkarın her zaman için değişmez bir dürtü olduğunu vurgulayan Fehr, adalet ve hakkaniyetin salt çıkar dürtüsüyle sürekli çatıştığının da altını çiziyor.* ***Fehr, adalet dürtüsünü yöneten korteksin en erken 20-22 yaşlarında olgunlaştığını da ortaya koyuyor.*** *University of Massachusetts-Amherst ekonomisti Herb Gintis'e göre,* ***dorsolateral*** *ön korteks insanda bir anlamda 'ahlaki merkez':* ***"Beynin bu odası maliyet ve kazanç arasında kıyaslamayı 'hakkaniyet' çerçevesinde yapıyor ve temel içgüdü olan kişisel çıkarı bastırıyor."*** *Yale Üniversitesi psikoloğu Laurie Santosin ise, insandaki hakkaniyet duygusuna benzer dürtülerin bazı hayvanlarda da görüldüğünü, ancak evrim sürecinde hangi noktada başladığının henüz bilinmediğini belirtiyor."* [14]

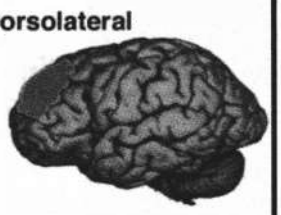

Resim 7

Davranışın Nöroanatomik Temelleri

"Merkezi sinir sisteminde belli alanların belli işlevleri olduğu bilinmektedir. Ancak belirli işlev belirli bölgeler eli ile yapılmakla birlikte başka alanlar da bu arada işe karışabilirler.

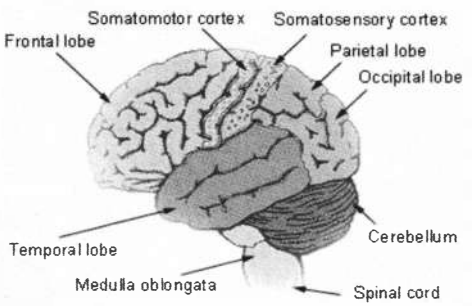

Resim 8: Lob işlevleri
Ön (frontal) lob: Bilinçli düşünmek.
Yan (parietal) lob: Duyguları işlemek.
Arka baş (osipitâl lob: Görmek.
Şakak temporâl lobu: sesle kokuyu algısı.
Beyincik serebellum lobu: Duyu-hareket ilişkilendirmesi.

İnsanda **frontal lob**lar (Resim 8) toplam korteksin yaklaşık 1/3 kadarını kapsar. Frontal loblar merkezi yarığın önünde yer alır. Filogenetik olarak (evrim sürecinde oluşan) en yeni alanlardır.

Orbitomedial ve dorsolateral prefrontal alanlardan kaynaklanan yollar doğrudan beyin sapı ve hipotalamusa gider. Orbitofrontal alan limbik sistem, retiküler formasyon ve entorinal alanlarla yakın ilişki içindedir. **Bu alanlar uyanıklık ve biyolojik dürtülerin düzenlenmesinde önem taşımaktadır**. Filogenetik olarak daha yeni olan **frontal lob**un **dorsolateral** bölgesi temporal, parietal lob ve diğer frontal alanlardan gelen **bilgilerin birleşme** alanıdır.

Frontal lob **istemli hareketlerin** organizasyonu ve başlamasından sorumludur. Bu işlevler içine konjuge göz hareketleri de girmektedir. Konuşmanın motor kontrolü dominant frontal lob işlevidir. **Problem çözme, yargılama, plan yapma ve bir amaca yönelme** frontal loblarla ilgili işlevlerdir.

Frontal lobdaki kolinerjik işlevin yeni yaşantılarla eski anıların birleştirilerek bir bütün oluşturmasında önemli olduğu bilinmektedir." [15]

Sonuç

Sonuç olarak şunu söylememiz gerekir:

İnsan, toplumsal bir varlıktır ve toplumu oluşturacak evrimsel düzeye henüz erişmemiştir. Toplumun kurallarını belirleyecek ve bu kuralları yaşamında uygulamaya geçirecek bir sinirsel yapıya henüz insanoğlu erişmediği için bireylerin oluşumu da henüz başlangıç aşamasındadır.

Toplumun oluşmasındaki en büyük katkıyı insanoğlunun verdiği kararlar/yargılar belirler. Bu karar alma veya yarıya varma süreci insanoğlunda evrimsel sürecin bu aşamasında- güdüler ile denetlenmektedir. Toplumu oluşturacak olan bireylerin karar alma denetimini oluşturan bilinç, bu evrimsel aşamada henüz güdüler ile boy ölçüşecek

derecede olgunlaşmamıştır. Ancak belli bireylerde bilincin olgunlaştığı görülse de, bu bireylerin sayısı toplam nüfusun milyonda birini oluşturacak denli azdır. Henüz hayvan ve gerçek anlamdaki insan arasına sıkışmış olan insanoğlu, güdülerini denetleyecek bir bilinç yetisine kavuştuğu an, hayvan ile arasında gerçek bir ayrım oluşacaktır.

Herhangi bir olayda karar verirken beynimizde iki olgu savaşmaktadır. Bu savaşım sonucunda yenik düşen yenilmekte, yenen ise başarmaktadır. Bu savaşımın sonucunu belirleyen ise içgüdü ve bilincin düzeyidir. Güdü ve bilinç ters orantılı olarak beynimizde güçlerini göstermektedir. Bir yandan doğuştan gelen ve öğrenilmeyen içgüdülerimiz, öteki yandan bilinç... Bilinç bölgesi beyinde ne denli yer kaplıyorsa içgüdülerimizin eylemi o denli azalmaktadır. İnsan yaşamı toplumsal yaşamı beslediğinden dolayı, içgüdüler, bireyler eliyle geri plana atılmalıdır. Bilinç yetisi toplumsal çıkarları beslemek zorundadır ve bu yüzden içgüdülere dur diyecektir, demelidir de.

Bilinci belirleyen ana öğe beyinde bilinç bölgesinin kapladığı alan, bu alanın sinirsel yapısı ve bu alanın etkinliğidir. Dış etmenler bu etkileri belli düzeylerde alt ve üst seviyelere taşıyabilir. Özellikle eğitim süreci bilinç bölgesinin etkinliği için önemli bir etkendir. Ancak Bilinç bölgesinin özelliklerini taşımayan birinin eğitimsel süreci ne denli iyi olursa olsun bilincin oluşumuna etkisi yok denecek denli azdır. Olmayan bilinci eğitim süreci ile oluşturmak olanaksızdır. Mutasyona uğrayarak ancak kişi bilinç kazanabilir ki, bu da kişinin ölümü demektir.

Karar verirken bilinç iyesi olan bireyler, kendi çıkarları ile toplumsal çıkarları karşılaştırmaktadır. Toplum karşısındaki saygınlığı veya topluma olan özlem ve sevgi kişinin karar verirken toplumun çıkarlarını düşünmesini sağlamaktadır. **Bilinç ile güdünün savaşında toplumsal çıkarlar öne çıkıyorsa kişi bilinçli; kişisel çıkarlar öne çıkıyorsa kişi güdüsel olarak yaşıyor demektir.** Daha doğrusu güdü bir düşünce işi değil, bir düş kurma eylemidir ki, bu da toplumu ilgilendirmemektedir. **Bilinç iyesi olan birey sonuç olarak toplumsal çıkarı ön planda tutacaktır.** Çünkü bilinç iyesi olmak demek, toplumsal düşünebilmek demektir. Birisi rüşvet uzattığında bilinç iyesi birey bunu kabul etmeyecektir. Çünkü bilinçli bireyin amacı toplumun mutluluğudur, kendi bireyci çıkarları değil.

Beyinde çatışan içgüdü ve bilinç güdünün lehine sonuçlanabilir. Burada kuşkusuz bilinç yetersiz kalmıştır. Bu durumda toplumsal çıkarlar değil, bireyci çıkarlar öne çıkacaktır. Uzatılan rüşvet hemen alınacak ve cebe indirilecektir.

Güdü ve bilinç yüzyıllardır savaşmaktadır ve bu savaş daha milyonlarca yıl sürecektir. Bugün bilinç güdülere yenik düşse de yüzyıllar sonra bilinç güdüyü yenecek ve gerçek anlamda insan oluşacaktır. İnsan oluştuğunda birey oluşacak ve bireyler toplumu yaratacaklardır.

Kaynaklar:

[1] Orhan HANÇERLİOĞLU, "Felsefe Ansiklopedisi", Remzi Kitapevi, 1985
[2] Orhan HANÇERLİOĞLU, "Düşünce Tarihi", Remzi Kitapevi, 1987
[3] http://egitek.meb.gov.tr/aok/Aok_Kitaplar/AolKitaplar/Psikoloji_1/2.pdf
[4] http://tr.wiktionary.org
[5] http://www.tokianadolulisesi.k12.tr/dokuman/psikoloji/3..pdf
[6]http://www.istanbul.edu.tr/yuksekokullar/sosyalbilimler/iuwebson/turgutbaydar07guz/davranis.pdf
[7] www.istanbulsaglik.gov.tr/w/tez/pdf/psikiyatri/dr_erdal_yurt.pdf
[8] Serol Teber; Davranışlarımızın kökeni, Say Yayınları
[9] tr.wikipedia.org/wiki/Bilinç
[10] Orhan HANÇERLİOĞLU, "Felsefe Ansiklopedisi", Remzi Kitapevi, 1985
[11] http://www.kuantumbeyin.com/sozluk/index.php/Bilin%C3%A7
[12] http://www.biltek.tubitak.gov.tr/gelisim/psikoloji/kisilik.htm
[13] http://www.ntvmsnbc.com
[14] http://www.ntvmsnbc.com/news/387163.asp
[15] http://www.med.gazi.edu.tr/akademik/psikiyatri/davranis_temel.doc

RESSAM VE ŞAİR

Arzu Karadağ

Korkunun rengini arıyor ressam
Çocuk sesinin tonunu
Küfrün sonunu
Denizleri üst üste koyabilse
Dalgalar geçecek iç içe

Susmayı anlatabilmeyi bekliyor şair
Kırılan dalın acısını anlayabilmeyi
Yaşamı sığdırabilecek bir şiirde durup
Açlığı tok cümlelere dökse
Biliyor utanan ellerinde kaç nokta toplanır

2008 İstanbul

İNSAN'IN DAVRANIŞLARINI NELER BELİRLER?

Tansel Semir

BEYİN VE BİLİNÇ

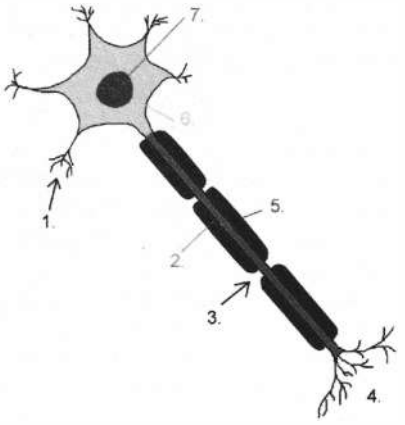

Nöronun Bölümleri:
1 Dendrit - 2 Akson - 3 Ranvier Boğumu - 4 Akson Uçları - 5 Miyelin Kılıf - 6 Hücre Gövdesi - 7 Hücre Çekirdeği

İnsan davranışlarını neler belirler? İnsan davranışlarının kökenine indiğimizde karşımıza neler çıkmaktadır?

İnsan bedeninde ortalama 100 milyar dolayında sinir hücresi bulunmaktadır. Beyinde ise yaklaşık 10-13 milyar sinir hücresi bulunur. Sinir hücrelerinin bölünmediği bilinmektedir. Ancak son araştırmalara göre beyinde de kök hücrelerin olduğu ve bunların bölünerek yeni sinir hücreleri oluşturabileceği gösterilmiştir. Kuşkusuz bu hücreler, beyin hasarından sonra oluşan hücrelerdir. Hasar gören sinir hücrelerinin yerine, kök hücreler yeni sinir hücresi üretebilmektedir.

Sinir hücresine "nöron" denir. Nöronlar; öğrenme, hatırlama düşünme, algılama, gibi **bilişsel davranışları** da içeren her türlü **insan davranışlarının** kökeninde bulunur ve biz bu nöronların tümüyle doğarız. Bir nöron öldüğünde normal koşullarda yerine yenisi gelmemektedir.

Sinirsel uyarılar elektriksel ve kimyasal yolla iletir. Bu iletimi **sinapslar** sağlar. **Sinaps**, nöronların (sinir hücrelerinin) öteki nöronlara mesaj iletmesine olanak tanıyan özelleşmiş bağlantı noktalarıdır. **Algılama** ve **düşünme** gibi zihinsel işlevlere temel teşkil eden biyolojik kompütasyonda sinapslar temel bir rol üstlenmektedirler.

Nöronların belirli bölümleri vardır, bunlardan biri de **aksonlardır**. **Akson**, sinir hücresinin gövde dışında kalan kısmıdır. Uyarıları elektriksel ve kimyasal iletebilen uzun uzantıdır. Bazı nöronların aksonları **miyelin kılıfı** ile kaplıdır. **Miyelin kılıfı** sinir akımının daha süratli olarak akson üzerinden iletilmesini sağlar. Basit hayvanların sinir sisteminde **miyelin kılıfı** bulunmaz; evrimsel aşamada yüksek basamakta bulunan hayvanların sinir sisteminde bulunur ve miyelin kılıfı en çok insanın sinir sisteminde gelişmiştir.

İnsan beyni, böyle bir biyolojik ve fiziksel etkinliğe iyedir. Bu etkinlik ile düşünme yetisi arasında nasıl bir bağlantı var, henüz bilinmemektedir. Kuşkusuz bu bağlantıları çözecek olanlar yine düşünme yetisine iye olanlar olacaktır.

İnsan biyolojik bir canlıdır. Biyolojik bir canlı olan insanoğlunun davranışları yine biyolojik etki ve etkenler ile gerçekleşmektedir. İnsan davranışlarını belirleyen bu biyolojik etki ve etkenleri beyin hücreleri gerçekleştirmektedir. Beyin hücrelerinin yapısı ve elektrokimyasal iletkenliği insan davranışlarının temelini oluşturur.

Eğer insanı tanımlamak istiyorsak işe, insan beyninin özelliklerini inceleyerek başlamalıyız.

Asıl konu şu: İnsan yaşadığı sürece sosyal çevreden ne denli etkilenir ve genler bunda ne denli görev almaktadır.

Bir de şöyle diyelim: İnsan yaşadığı ortama göre, hangi düşünsel etkinlikler içerisine girmektedir.

Dünyada milyarlarca insan (tek yumurta ikizleri dışında) ayrı genleri taşımaktadır. Aynı ortamda veya aynı sosyal çevrede bulunan insanlar arsında değişik düşünsel davranışlar gerçekleşebilmektedir. Örneğin aynı köyde yaşayan insanlar değişik davranış biçimlerinde bulunabilirler. O köyde yaşayan ve aynı aileden olan kardeşler bile değişik davranış biçimi gösterebilmektedirler. Burada "davranış biçimlerimizi ne etkiler" sorusu karşımıza çıkmaktadır. Bilim bize bunun yanıtını veriyor: Genler.

Konumuza değişik bir açıdan bakalım.

Hindistan'da kurtlarla yaşayan iki kız çocuğu bulunmuştu. Bu kız çocukları kurtlarla yaşarken, kurtların gösterdiği davranışlara benzer davranışlar göstermekteydiler. Kısaca şunu diyelim: insanoğlu belirli insani eylemleri (konuşma, yemek yeme, oturup-kalkma, okuma-yazma, vb.) kazanması için, eğitime gereksinimi vardır. Ancak bu eğitim, ne denli ileriye götürülebilir?

Konumuzu toparlamaya çalışalım.

Nöronların belirli özellikleri sosyal çevreden etkilenmektedir. Bu etki en az veya en üst düzey arasında gidip gelmektedir. Kurtlarla yaşayan kızlar en az etki görmüş nöronlara iye iken, üniversitede okuyan bir öğrencinin nöronları da en üst etki

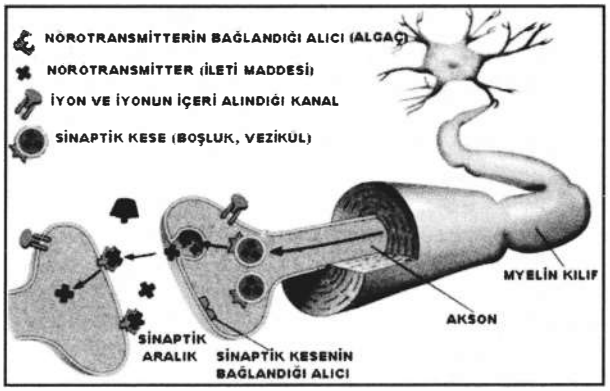

görmüş olabilmektedir. Ancak bu eğitim ile ilgilidir, bilinç ile değil.

Buraya dek anlattığım, olağan insan örnekleridir.

Oysa konumuz şudur: bilinç nasıl oluşur? Bu sorunun yanıtını aramadan önce şunu belirtelim: Bilinçli insan, olağan insanlardan değişik/farklı bir canlı türüdür. Onun nörolojik yapısı umulur ki, çok değişik bir yapıdır. İşte bundan sonra bu değişik/farklı insanı irdelemeye çalışalım.

Bilinçli insan nasıl oluşur? Bunun bir süreç olduğu kuşku götürmez bir gerçektir. Peki, bu süreci kim belirleyecektir: Doğanın diyalektiği mi?

Bilinçli insan olmanın iki temel koşulu vardır: birincisi kişinin doğuştan gelen karakterleri; ikincisi ise bilgi edinimidir.

Birinci koşul, doğuştan gelen karakterler ki bu da genlerdir bilinç iyesi olmanın temel koşuludur; yani kişinin doğuştan bu özelliği taşıması gerekir. Yani bir kap düşünün ki bilinç denen şey bu kaba sığabilsin.

İkinci koşul ise bilgi edinme sürecidir. Bilgi, bu kabı doldurdukça bilincin rengi de belirginleşmektedir. Kişinin; evreni, doğayı ve kendini algılaması böyle artacaktır.

Birinci koşul (Eğitim süreci) gerçekleşmeden ikinci koşul (bilinç) gerçekleşemeyecektir. Bilinç yetisini ortaya çıkaracak olan eğitim sürecidir. Bilincin ortaya çıkması için kişinin bilinç yetisine doğuştan iye olması gerekir. **Yoksa bilinç yetisi olmayan biri istediği gibi eğitim görsün, bu kişi asla bilinçlenemez. Bilinci kaldıracak bir beyin yapısı olmadan kişinin yaşam süresi boyunca bilinç düzeyine erişmesi olanaksızdır. Böyle bir kişi ne denli bilgi edinirse edinsin; ne denli eğitim alırsa alsın bilinçlenmesi olanaksızdır.**

Peki, bilinçli insan derken ne demek istenilmektedir? Bilinçli insanın özellikleri nelerdir?

Bilinç iyesi biri doğuştan üç temel özelliğe iyedir.

Birinci özellik, kişinin duyuları çok gelişmiştir. Çevresinde olan biteni (düşünsel olarak) çok iyi duyar, görür, işitir ve algılar. Kişi duyarlıdır yani.

İkinci olarak kişinin merak/sorgulama gücü yüksektir. Her şeyi sorgulayan; neden'lerini ve niçin'lerini çözmeye çalışan bir bireyle karşı karşıyayızdır.

Üçüncü özellik ise kişinin korku ve acı duymasıdır. Kişi gerçektende bilmediği olgulara karşı korku duymakta ve bu korku kişiyi bilgiye, öğrenmeye itmektedir. Korkuyu bir anlamda cesaretle yenmeye çalışır kişi. Bilinmeyen bilindiği an, korku sona erer ve kişi daha çok bilgilenmeye, sorgulamaya yönelir. Acı da duyar kişi. Acı duyması kişiyi doğruya iter. Bir başkasının acısını kendi acısı gibi görür ve bu acıdan hem kendisinin hem de başkasının kurtulmasını ister.

Bilinç yetisine iye olmayanlarda, bu özellikler en aza inmiştir. Nörolojik olarak bunların nedenleri bilinmese de bir gün kuşkusuz bütün bunların nedenleri çözülecektir. Çözecek olan da bilinçli insandır.

ON İKİ EYLÜL MARTLAR

HACİ CIRIK (Berçenek'li FEZALİ)

On iki eylül martlar faşist tuzak
Silindir çekti yeşeren güllere
Kapital uşağı yazdı siyah ak
Zehrini ekti yeşeren güllere

Sabah güneşi doğmadan şafakta
Evler basıldı yiğitler hayatta
Kapital uşağı sistem batakta
Ateşler yaktı yeşeren güllere

Öğrenci yazar işçi memur olan
İskence yapıldı yarım sağ kalan
Yabancı ülkeyi ediyor talan
Kinini yıktı yeşeren güllere

Sokaklar katil dolu nerde devlet
Kan ağlar gözyaşı döküyor millet
Virane köşede ölüyor evlet
Çullandı çöktü yeşeren güllere

Neyin adına yıkıldı yuvalar
Çiçeksiz sümbülsüz kaldı ovalar
Davullu zurnalı patron ağalar
İpini büktü yeşeren güllere

Anneler yüreği ateşin közü
Sönmedi acısı bitmedi sızı
Mezarlar sıralı oğulla kızı
Suyunu döktü yeşeren güllere

Adı vatan millet kıran kırana
Selam olsun bu hesabı sorana
Fezali tuzu basarlar yarana
Süngüler taktı yeşeren güllere

LAİKLİK, İNANÇ ve BİLİNÇ

Evren D. Bilgin

Laikliğin kökeni nedir, nerededir ve laiklik kimi ilgilendirir?

Fransızca'dan Türkçeye geçmiş olan "*laik*" sözcüğü, "*din adamı olmayan kimse; din adamı dışında kalan halk*" anlamına gelen Latince "*laicus*" sözcüğünden gelmektedir.

Peki, sekülerizm ne demektir?

Sekülarizm, **sekülerlik**, **dünyacılık** veya **sekülerizm** Latince'de "nesil", "periyod" (zaman dilimi) anlamına gelen, zamanla Hıristiyan Latincesi'nde "dünya/yeryuvarlağı" anlamında kullanılmaya başlanan *sæculum*'dan türemiştir.

Öz bakımından birbirini tamamlayan veya birbiriyle örtüşen bu iki kavram insan için ne anlam taşıyor?

Kuşkusuz kavramları yaratan insandır. Kavramlar, insanların usunda biçimlenir ve yaşama öyle aktarılır. Laiklik ya da öteki adıyla sekülerizm, insan usunda, yaşamın nesnel biçimlenişidir. Nedir bu biçimlenme?

İnsan yaşadığı ortamı kendi bilinci büyüklüğünde algılayabilir. **Bilinç** ile *yaşamı algılama* arasında doğru bir orantı vardır. **Laiklik/Sekülerizm bilincin belli bir noktasından sonra insanın usunda oluşan bir düşünceler ağıdır.**

Nedir bu düşünceler ağı?

Düşünmek yalan ile doğrunun ayrıldığı yerde başlar. Daha doğrusu kişi, doğru ile yalanı birbirinden ayırmak istediği an düşünmeye başlar. **Düşünmek**, aynı sürede kişinin doğruyu araması ve bu doğruya yönelmesidir. **Kuşkusuz bu doğru görünen, duyulan, algılanan; kısaca deneyle/bilimle varılan doğrudur.**

İşte bu deneysel/bilimsel doğruları arayan kişi düşünme eylemine geçmekle birlikte laik/seküler bir insan olma yolunda da adımlar atmıştır.

Bu açıklamaların ışığında laiklik/sekülerizm ne demektir?

Laiklik/Sekülerizm, insan usunda bilincin, bilimsel/deneysel doğruyu aramsı, yalanları us'ta yok etmesi ve kişinin doğruya yönelmesidir.

İnsan; doğruya yönelendir.
Peki, nedir insanın yönelmesi gereken doğrular?

Örneğin bulunduğunuz ortamdaki sıcaklığı ölçmek istiyorsunuz. Herkesin kafasında bir ses... Oysa hangisi doğru? Örneğin bir seranız var. Bu serada bulunan bitkiler belli bir sıcaklık değeri arasında büyüyebilecektir. Peki, o sıcaklık değerini nasıl ölçeceğiz. Kuşkusuz bilimle/teknikle... Doğru değeri bulmak için ölçüm aleti yani termometreyi kullanmamız gerekir. O, şunu dedi; bu, bunu dedi pek de önemli değil. **Önemli olan tek doğru vardır ve insana düşen görev de bu doğruyu bulmaktır.** Doğru, bireyleri toplum çatısı altında birleştiren tek nedendir.

İnsanın doğruya yönelmesi için beynini yalanlardan arındırması gerekir.

Yalanlar beyni karmaşaya düşürür; doğru ve yanlışın ayırtına varılmasına olanak tanımaz. Yalanlar pencerenize dolanan sarmaşıklara benzer. Öylesine dolanır ki, gözleriniz doğruyu göremez hale gelir.

Laik birey işte bu pencereden her yönü görmeye çalışan insandır. Çıkarları için yaşayanlar yalanların bir sarmaşık gibi pencerelerini sarmasını ister. Çünkü ne denli karanlık olursa bireylerin/bireycilerin yaşamı, o denli o karanlıkta pay kapmaya çalışırlar.

Laik bireyin **usunda** yalnızca **toplum** vardır. **Toplumun çıkarı ne ise laik bireyin çıkarı da odur.**

Toplumun çıkarları nelerdir?

Toplum insanların eşit bir biçimde mutlu yaşayacağı canlı bir varlıktır. Bu varlık üretim, paylaşım ile beslenmez ve eşitsizliğe sürüklenirse orada kargaşa/terör başlar.

Kargaşanın/terörün olduğu yerde ne insanlar mutlu olabilir ne de gelecekten söz edilebilir.

Böyle bir ortamda düşler devreye girer.

Bu yaşamdan umudunu kesenler çoğaldıkça öteki yaşam düşü de çoğalır.

Öteki yaşam düşünün altında yatan gerçekler vardır...

Öteki Yaşam Tasarımı

Öteki yaşamı düşlerinde tasarlayanlar bu yaşamdan umudunu kesmiş insanlardır. Bu yaşam bir sınamadır. Bu yaşamda acı çekilir; öteki yaşamda ise -sevabın çoksa- cennette sonsuz bir mutluluk olacaktır.

Öteki yaşamda kim yemek yapacak, kim tarlayı sürecek, kim ekmek yapacaktır? Cennette yiyeceklerden, içeceklerden söz ediyorlar. Peki, bu

yemekler/içecekler nereden girip nereden çıkacaktır. Tuvaletleri kim temizleyecek, kanalizasyonlar nereye akacak?

Öteki yaşam öylesine matrak olaylara sahne olacak ki; birbirini öldüren Müslümanlar şehitler, karşılıklı olarak cennette buluşacaklar. İkisi de Allah için savaşmış ve bu uğurda şehit olmuştur. Orada: "iyi ki birbirimizi öldürdük de şehit olup cennete düştük" mü diyecekler?

Öteki yaşam tasarımı tam bir komedidir ki; nice oyunlara konu edilmiştir. Uyumak ve uyuşmak isteyenlerin çocukça düşleri çok ciddiyetli bir biçimde tüm yeryuvarlağını bugün sarmış ise, insanlık bu uğurda daha çok şey yapacağa benziyor...

Öteki yaşam düşü/tasarımı kuranlar bu yaşamda çıkarları için yaşayanlardır. Düşünceyi, bilgiyi, bilimi kendine kılavuz edinmiş birinin, kuşkusuz böyle çocukça düşlerin batağında çırpınması olanaksızdır. Düşleri, iyi irdelediğimizde göreceğiz ki; düşler, düşü kuranların amaçlarını/çıkarlarını yansıtmaktadır.

Laik birey bu çocukluğu çoktan aşmış bir bireydir. Bu birey öteki yaşam söylenceleriyle değil, bu yaşamda yaşanan olumsuzluğun kaynaklarını yok etmek için çabalayandır. Bu çabayı ortaya çıkaran güç bilinçtir. Bilinç ile birey, dünyayı gerçekler çerçevesinde algılar.

Laik olmayan bireyciler: yok pozitivist, yok materyalist diyerek kendilerince bir doğa dışı, doğaüstü görüşü ortaya atmaya çalışıyorlar. Doğa var; görünüyor, koklanıyor, işitiliyor. Peki, doğaüstü/dışı ne demek oluyor? Biz buna ancak uydurmalar dizini diyebiliriz. Olmayan şeyleri varmış gibi gösterenler gerici, yobaz, insanlık katili ve laik olmayan kişilerdir...

Laikliğin Tek Dayanağı İnsandır

Şeriatçılar laik olmadıklarını cesaretle söylemektedirler. Oysa kendine laik denen kişiler, dinsel yalan ve tasarımları kafalarında yok etmek, kırmak istememekle birlikte, ortada top koşturan bir futbolcu gibi her yöne dönmekte ve çıkarları için "ben tarafsızım" diyebilmektedirler. Şeriatçılar şöyle der: "Taraf olmayan bertaraf olur." Taraf olmak zorundadır laik insan. Laik insan doğrudan/düşünceden taraftır.

Laiklik bir duruştur, bir tavırdır. Bilimdir, bilgidir laiklik. Çıkarlar peşinde koşmak değildir. Toplumdan yana olmak demektir; onurunu beş kuruşa satmak demek değildir laiklik. Parayla laik olunmaz; laik insan bıçak gibi keskindir; aynı sürede doğa gibi sonsuz ve engin.

Bir arkadaş şöyle dedi: Söylediklerinizin dayanağı yok. Laikliğin tek dayanağı insandır; düşünen/bilinçli insandır. Bu insan tek başına dahi kalsa doğrunun doğruluğu değişmez. Söylediklerimiz ne ise ona dayanak olan da yaşamımızdır. Laik birey laiklik bayrağını her süre yurdunda dalgalandıran kişidir. Hiçbir çıkar, hiçbir güç laik bireyi bu bayrağı yere indirmesine izin veremez, vermemelidir.

Öteki yaşam düşüyle tutuşanların çıkar için birbirine yarananların, sevmedikleri halde birbirlerini sever görünenlerin, yüzüne başka arkasında başka konuşanların, gerçekleri söylemekten tedirginlik duyanların, başkalarına yaranmak için çeşitli kılıklara girenlerin ne laik olabilmesi ne de insan olabilmesi olanaklıdır. Düşünen, dimdik duran, onurlu insanlar ancak laik olabilir.

Laiklik eşitliğin kendisidir. Yeryuvarlağında 6 milyar insan soyuna sorsanız: eşitlik ister misiniz? %99'undan fazlası hayır der. Çünkü eşitlik gelince üstünlük kalkacak, rekabet kalkacak, yarış kalkacak. Kimse kimsenin ölümünden, acısından, yoksulluğundan zevk almayacak. O yüzdendir ki eşitlik istemezler ve her süre eşitliğe düşmandır laik olmayanlar.

Laiklik, çıkarları tanrılaştıranların yok olduğu eşit paylaşımdan yana bir toplumun yaratıldığı bir yaşamdır.

Laikliği Silahlı Güçle Korumak

Bir ülkede laikliği silahlı bir güç korumaya ve yaşatılmaya çalışıyorsa, o ülkede kuşkusuz laiklikten söz edilemez. Çünkü laiklik, bireylerin eylemlerinde, düşüncelerinde, duruşlarında yaşar. Ülkenin laik olması bireylerin de laik olması anlamına gelmez. **Bireyler laik olursa ancak devlet/ülke laik olabilir**.

Devlet/ülke bireylerden oluşur. **Devlet, bireylerin düşünceleriyle, eylemleriyle, duruşlarıyla yaşar.** Bireylerin laik olmadığı bir devlet, eğer *laik bir devlet* olarak tanımlanıyorsa, kuşkusuz burada ne bireylerin devleti oluşturduğundan ne de orada bir demokrasinin var olduğundan söz edebiliriz. Bu nedenle bireylerin, devleti oluşturmadığı ve demokrasinin olmadığı bir ülkede ancak demokrasi/cumhuriyet adı altında padişahlık/krallık yaşatılmış olacaktır.

Devlet, bireylerin veya bireycilerin yaşama bakışı ile biçimlenir. Eğer bireyler bir toplum oluşturuyorsa, orada devletten söz edebiliriz. Yalnızca bireycilerin oluşturduğu bir toplulukta, ne devletten, ne de demokrasiden söz edebiliriz. Böyle bir toplulukta devletten çok; karmaşadan, açlıktan, eşitsizlikten söz edebiliriz. Bireylerin olmadığı bir toplulukta seçim ile başa gelenler krallaşırlar. Bireyciler her süre kendilerini bir kralın/padişahın yönetmesini isterler. Bilinçsizliğin ürünü olan bu durum hangi yönetim biçimi olursa olsun değişmeyecektir.

Laiklik; eşitliği, ortalaşa paylaşımı savunanların düşüncelerinde yeşeren bir olgudur. Tepeden inme bir laiklik ile devlet yürütülemez. Yürütülmesi için bir silahlı güce gereksinim vardır. Silahlı güç, laik devleti koruyacağım diye eşitsizlikleri görmezden gelebilir. Eşitsizliğin olduğu bir ortamda laikliğin silah ile yaşatılması da hiçbir anlam taşımaz. Laiklik bir devlette ordu ve siyaset ayrı olmaz. Eğer olursa: siyaset terörü yaratır ve orduya yok ettirir. Orada ordu istese de kargaşayı yok edemez. Kısacası laik olmayan bireylerin oluşturduğu bir ülkede hiçbir süre hangi yönetim biçimi olursa olsun- terör/kargaşa, eşitsizlik, açlık, yoksulluk ve yoksunluk yok edilemez ki, amaçları da bu değildir.

Bir devlete, laik bir devlet deniyorsa ve bu laik devlette bireyler laik değilse, o devleti her türlü karanlık odaklar beklemektedir. **Devlet kendi yapısında laik bireyi taşımıyorsa, her süre laik olmayan bireylerin saldırısına uğrayacaktır.** Çünkü laik olmayan bireyciler, ancak kendi çıkarını düşler. Kendi çıkarını düşleyenler devletin her kademsinde hırsızlık, sömürü, dolandırıcılık yapar. Daha da ileri giderek devletin kurmalarını ele geçirmeye çalışır. Devletin varlığını, kendi veya başkalarının cebine aktarır. Kuşkusuz böyle bir devlete, devlet denemez. Yaşamaz da böyle bir devlet. **Böyle bir devlette laikliği korumaya çalışan silahlı güç, bu ortamın içinde erir gider.** Erimemesi *laik bireylerin* laik olmayan bireylere karşı göstereceği *dirence* bağlıdır.

Ne yapılması gerekiyor?

Bireylerin laik olmadığı bir ortamda devlet içerisinde her türlü kargaşa, karmaşa gerçekleşir. Böyle bir devlet yapısı içerisinde laiklik yaşatılamaz. **Eğer silahlı güç laikliği silah ile yaşatmak istiyorsa, o ülkede yalnızca laikliği değil, birlikteliğinde eşitliği de, üretimi de, paylaşımı da silah ile korumaya ve yaşatmaya çalışmalıdır.** Laik olmayan bireylerin amacı her süre laik devleti yıkmak olduğundan ve devlet yönetiminde bulunanların da bu doğrultuda güç tüketerek devleti ele geçirmeye çalıştıklarından, laik bireylerin direncine bağlı olarak devlet ele geçirilebilir. Silahlı güç ise böyle bir ortamda laik devlet yapısının temelini korumak istiyorsa **eşitliği de, paylaşımı da, üretimi de** koruması gerekir.
Laik olmayan bireyler, silahlı güç ile korunan laik devleti yavaş yavaş satarak güçsüzleştirmeye çalışır

Devleti Nasıl Satacaklar?

Kendisine laik denen bir devlet, laik bireyleri bünyesinde barındırmıyorsa, o ülke her süre satılmaya tutsaktır. Tutsaklığın nedeni, kişilerin bireyci çıkarlarının devletin çıkarlarından üstün gelmesindendir. Kendi bireyci çıkarları için yaşayanlar her süre satılmaya mahkûm olduğu gibi, ülkesini de elden çıkarmaya hazırdır. Ülke, laik olmayan bireyci için, bir çıkar pazarıdır. Böyle bir ülkede, bireyci çıkarlar karşılanamayınca silahlar çekilir ve laikliği korumaya çalışan silahlı güce saldırılar başlar. Bu duruma gelmiş bir ülkenin sonu karanlıktır, açlıktır, bölünmedir.

Laik olmayan bireyciler, din adı altında bireyci isteklerine konmak için her türlü oyunu sergilerken çok acımasız ve sert davranacaklardır. Onun içindir ki, silahlı bir güç, laik devleti korumak için hazır beklemektedir. Ancak, laik bireylerin direnci kırıldığı an, silahlı bir gücün de etkisi kalmayacaktır.

Laik olmayan bireyci çıkarcılar için devlet, hiçbir anlam taşımamaktadır. **Devlet onların çıkarlarının önünde bir engeldir.** O yüzden devlet satılmalıdır. Devleti nasıl satacaklar: kurumlarını yok ederek, peşkeş çekerek, tasfiye ederek...

Devlet yok edilmelidir! Devleti satanların amacı bir krallık, bir padişahlık kurmaktır. Amaç, halkın aç ve sefil olduğu; krala, hükümdara, zengine, patrona, ağaya muhtaç olduğu bir terör ortamını yaratmaktır. Böyle bir ortamın oluşması için din gereklidir. Çünkü böyle bir ortamı kutsallaştıran bir tanrı vardır. Tanrıyı kimse karşısına alamayacağı ve bireyci çıkarlar da bunu gerektireceği için din kullanılmalıdır ve yığınlar sindirilmelidir.

Devletin olduğu yerde millet vardır; milletin egemenliği söz konusudur. Oysa laik olmayan bireylerin amacı, yığınları sindirecek bir tanrı egemenliği kurmaktır. Tanrı egemenliği kurmak için bireycilerin kişisel çıkarlarını doruğuna ulaştırmak ve umutları, düşleri yaşatmak gerekir. Böyle bir çoğunluk demokrasi adı altında seçim ile başa geçerek ülkeyi yönlendirebilmektedir.

Laikliğin Amacı

Laiklik; toplum yaratır; terörü, anarşiyi, eşitsizliği, yoksulluğu önler. Laiklik, bütün bunların güvencesidir. Peki, neden toplumu yaratan bu öğelere karşı çıkarlar?

İlk önce şunu söylememiz gerekir: Laik olmayan bireyciler topluma, eşitliğe düşmandır. Çünkü eşit bir toplumda bireyciler sınırsız isteklerine konamaz, halkı sömüremez, düşledikleri mülklere kavuşamazlar. Laik olmayan bireyler bu yaşamda olabildiğince başkalarını acıya boğarak ve bundan haz alarak yaşamaya çalışır ve asıl sonsuz isteklerini öteki yaşamda karşılanacağına inanırlar.

Laik olmayan bireycilerin düşünde bu yaşamda kişileri acıya boğmak ve öteki yaşamda mutluluğa konmak vardır. **Aslında bu dünyada sonsuz yaşayacağını bilseler, öteki yaşam diye bir düşe kapılmayacak; din, Allah, peygamber gibi kavramların da arkasında koşmayacaklardır.** Bu dünyada çıkar için nasıl ağaya, patrona, şıha, dedeye yaranmak için her türlü soytarılığa girişiyorlarsa, öteki yaşam için de; dine, peygambere, Allaha yaranmak için her türlü oyunu sergilemektedirler.

İşte; bir ülkenin/devletin olduğu bir ortamda buna karşı bir güç gerekli kılınmıştır. Bunun adı da laikliktir. Peki, laikliğin amacı nedir?

Laiklik us'a uygunluk demektir. Us nedir? Arapçada "akıl" olarak geçen us, bilincimizin gelişim göstergesidir. Us, kişiyi, yaşamda yönlendiren ve doğruya yönlendiren bir olgudur. Us, bilince ulaştığında birey oluşur. Birey toplumun bir parçasıdır ve her yapıp etmesi toplumun adınadır. Birey toplum için vardır. Toplumun çıkarı ne ise bireyin de çıkarı odur.

Laik birey, usunu bilince ulaştırmış kişi demektir. Bu birey yaşamını bilimsel verilere, gözlemlere ve deneylere göre biçimlendirir ve us dışı olguların arkasından da koşmaz. Çünkü us dışı olgular deneye/gözleme tutulamazlar.

Laik birey böyle bir bilincin ürünüdür. Bu birey toplumun eşitliğinden yanadır. Ne demektir toplumun eşitliği?

Eşit bir toplumda kişilere ayrıcalık tanınamaz. Tek uygunluk vardır; o da topluma uygun olandır. Topluma uygun alan her şey bireye de uygun olmak zorundadır. Laik bir toplumda kişilerin zengin olma, bireyci düşler kurma, acıdan zevk alam gibi bireyci istekleri olamaz. Çünkü bu istekler toplumu böler, parçalar, yoksullaştırır, teröre sürükler. Ki, laik bireyin amacı da bu değildir. Laik bireyin amacı doğa ve toplum ile iç içe mutlu bir biçimde yaşamaktır.

TOPLUMSAL BİLİNÇ:
Yığınların Güdüsel Davranışları

Olcay Yılmaz

Toplum mu? Yok, toplumdan söz etmeyeceğim. Böyle bir kavram ne usumuzda var ne de niyetimizde. Ben size topluluktan söz edeceğim... Aman "bize topluluk dedi" diyeceklerdir...

Biz insanoğlu hiçbir kötü davranışımızı görmek/algılamak istemeyiz. Çünkü kendini kötülemek bir anlamda yok olmak, unutulmak demektir. Kötü davranışlarımız gerçeğinde bizim kendimizdir. O davranışlar ki bizi biz eder; ancak biz hiçbir süre onları onaylamayız ve görmezden geliriz. O kötü davranışlar her süre bir nedene bağlanır. Çünkü güdüsel olan bu davranışlar Beşir Fuad'ın da dediği gibi kendi elimizde değildir. Davranışlarımızı genel anlamda iki öğe tetikler: bilinç ve güdü. Bilinç bize çok ama çok yabancı... Oysa güdü biziz, bizi biz eden güdülerdir ve bu güdülerin davranışa yansımasını da genler belirler. Bu yüzden biz, genlerin belirlediği sinir yapılarının bir sonucuyuz ve bu sinir yapıları bizim güdülerimizi belirler. Güdü deyince ilk başta fizyolojik güdüler gelir usa. Acıkmak, susamak, cinsel istekte bulunmak vb... Ancak bir de sosyal güdüler vardır. Korkmak, saldırmak, kıskançlık, kin vb.

Güdüler insan yaşamının kaynağıdır. Yoksulluk, açlık, karmaşa, kargaşa, savaş, eğitimsizlik, vb. olguların altında yatan neden güdülerimizdir. Doğa, güdünün karşısına bilinci çıkarmıştır ki, bilinç güdüyü hem biçimlendirir hem de onun yerini alır.

Kapanma/Kapatılma Olgusu

İnsanoğlu her davranışına bir neden aramaya çalışır demiştik. Örneğin İslami kesimde ve öteki dinlerde/topluluklarda var olan kapanma olayı... Kapanma olgusu, kadının cinsel bir nesne olarak gören topluluklarda yerleşmiş bir olgudur. Burada kapatma olayını gerçekleştiren erkektir. Erkek, yaşamı boyunca kadını cinsel bir nesne olarak görmüştür ve her kadına da bu gözle bakmıştır. Her kadına cinsel bir nesne olarak bakan erkek başkalarının da, sahip/iye olduğu kadına bu gözle bakacağı düşüne kapılarak eşinin veya annesinin veya kız çocuğunun kapanmasını istemekte ve gerekirse baskı yapmaktadır. Burada var olan hem fizyolojik güdü hem de sosyal güdülerdir. Peki, hangi güdü daha baskındır...

Toplumsal değişimi inceleyenler her süre iki olguyu birbirinden ayıramamıştır. İnsanoğlunun değişimine veya toplumsal değişmeye etki yapan olgular nelerdir? Çevre/sosyal etkenler mi kişilerin değişimini etkiler, yoksa kişiler mi sosyal/çevresel değişimi etkiler? Marx'a göre sosyal çevre kişilerin değişimi üzerinde etkilidir. Marx'a göre "sosyal çevre" her süre vardır ve bu "sosyal çevre"nin kaynağı yoktur. Kaynağı var dediğimizde karşımıza şu soru çaıkamtadır ki; Marx için bunun yanıtı yoktur sosyal çevreyi kim yaratır?

Evrim sürmektedir. Evrimi etkileyen doğanın diyalektiğidir. Etkileşimdir yani... Bu olaylar, yani doğanın etkileşimi doğaya göre kör bir süreç olarak gözükse de biz insanoğlu bunu gözlemleyebilmekte ve gelecek ile ilgili düşünceler üretebilmekteyiz. Değişimi algılamalı ve evrimin aşamalarını anlayabilmemiz için uzunca bir dönemi, yani yer yuvarlağının oluşumundan bu güne geçen süreyi okuyabilmeli, algılamalı ve bir düşünceye varabilmeliyiz. Bununla yetinmeyip evrenin oluşumundan nenenin en küçük yapı taşına dek her bilgiyi usumuzda irdeleyebilmeliyiz. İnsanı anlamak ve anlatmak insan olmak la olanaklıdır ki, insan olmak da bu demektir.

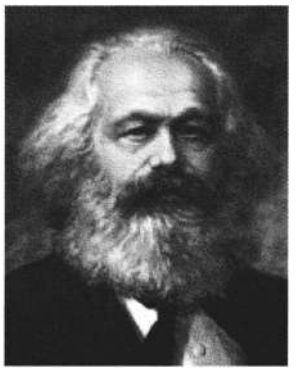

"Yığınlar" dediğimizde birileri hemen çıkıp: "sen halkı mı küçümsüyorsun" demektedir. Bu birileri her süre yığınların eylemlerini yığınlara değil,

yönetici kesime veya düzene yüklemektedir. Oysa ne yönetici kesim nede düzeni yaratanlar uzaydan gelmiştir. Ülkemiz buna en önemli örneklerden biridir. Seçim sisteminde yöneticileri ve yöneticilerin getirdiği düzeni seçmenler belirler. Yani halk dedikleri yığınlar. Kimse kimseye baskı etmediği, zorla oy kullanılmadığını bildiğimiz ülkemizde görülmektedir ki bozuk olan düzenin yöneticilerini seçmenler belirlemektedir. Birileri çıkıp "şu parti yardım yaptı veya ABD böyle istedi diyebilir. Ne ABD gelip tek tek herkese zorla oy kullandırmış, ne de yardımlar zorla verilmiştir. Oylar güdülere bağlıdır. Bireyci çıkarı her şeyin üstünde gören bir zihniyete halk denemez. Halk'ın bir tanımı vardır ve bu tanım çerçevesinde bazı olgular biçimlenir. **Güdüler bilince dönüştüğünde, bireyciler bireye, topluluklar topluma, yığınlar halka dönüşecektir.** Yapılan her olumsuz davranışı başka olgulara bağlamaya çalışanlar güdülerini haklı gösterme çabasındadırlar. Güdü de bu demektir. Kişi yaptığı olumsuz hiçbir eylemi kendine bağlayamaz.

Güdülerle yaşayanların amacı her süre en önde olmaktır. Kimse bu yarışta geri kalmak istemeyeceğinden yaptığı olumsuz eylemleri de, ya haklı sandığı nedene bağlayacak ya da görmezlikten gelecektir.

"En anlaşılmaz ve en karmaşık nedir" diye sorulduğunda yanıt şudur: en anlaşılmaz ve en karmaşık olan şey insan veya insan ilişkileridir. Bu ilişkileri incelediğimizde ve bazı gerçeklere vardığımızda milyarlarca insanoğlunu da istemeden karşınıza almış olmaktasınız. Kuşkusuz bu durum bir düşünür için hiç de sorun değildir. Düşünür yalnızca gerçekleri söyler. İnceler, okur, araştırır, deney yapar ve bilimsel bir sonuca varır ve bunları açıklar. Yine kuşkusuz yapılan bütün bu araştırma, inceleme ve deneyler yine bu toplulukların mutlu gelecekleri içindir. Oysa bu topluluklar kendilerinin mutlu yaşamasını isteyen düşünürlere saldırı veya yok ederler. Birileri de çıkıp der ki: sen halkı mı küçümsüyorsun?

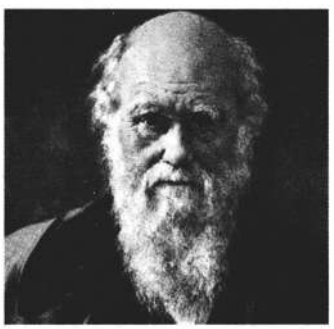

Kendimi bildim bileli insanoğlunu inceler ve sorgularım. Bu sorgulama gücü bilinçsel bir aşamaya geldiğinde kendi kendime sorular sormaya başladım. "Ya hiç mi sorgulamaz/merak etmez bu insanoğlu": ben kimim, nereden geldim, evren nasıl bir şey, nesnenin özü ne; ağaçlar, dağlar, okyanuslar, hayvanlar nasıl oluştu, yaşamın kaynağı nedir sorularına hiç mi yanıt aramazlar? Bunca kitap/yapıt varken, bunca bilgi, bunca olanak varken, neden kimse sorgulamaz yaşamı? Birileri mi buna engel olmakta; yoksa yapıt okumanın, araştırmanın yasak olduğu bir ülkede mi yaşamaktayız?

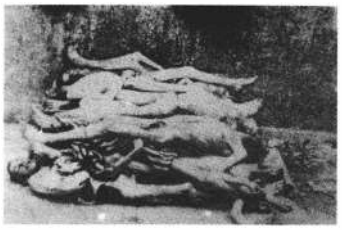

Geçen yıl Selçuk'ta bir aileye üç arkadaş konuk olduk. Arkadaşımızın bir tanıdığıydı bu aile ve uzunca konuşmalar yaptık. Yaşlı bir kadın durdu durdu dedi ki; Bizi kim yarattı? Kimse ona böyle bir soru sormamıştı ama o yaşlı kadın bunu niye durduk yere söyledi ki? Yaşamı sorgulamasından-merakından mı sordu bu soruyu? Hayır! Yaşlı kadın bu yaşamdan ayrılacağını bildiği için ve öldükten sonra da yaşayacağı düşünü taşıdığından kendince öteki yaşam diye bir tasarım yarattı kafasında. Tanrı var mı, yok mu? Peki, insanoğlu için tanrının var olup olmaması neyi değiştirir. Tanrının olmadığını bilseler başka, olduğunu bilseler başka mı yaşayacaklar yaşamlarını. Örneğin tanrı var diye ona itaat edecek, tanrı yok diye keyiflerince yaşayacaklar mı? Ben de soruyorum tanrı senin neyine; varsa ne olacak, yoksa ne olacak; seven, üreten, paylaşan bir insan olmanı tanrının varlığı veya yokluğu mu belirleyecek. Neyse...

Ardında o yaşlı kadının oğlu çıktı dedi ki; Kuran-ı Kerim değiştirilmiş; gerçek Kuran Mısır'da ve öylesine büyük ve öylesine ağır ki, bu Kuran'ı en büyük vinç bile kaldıramaz. Aslında bu ağırlık bu inanılmaz öyküyü anlatan kişinin beynindeki çaresizliğin ağırlığıdır. Bu ağırlığın altında kalmış olmalı ki böyle yalanlar uydurabilmektedir. Bir insan görmediği bir şeyi görmüş gibi anlatıyorsa, ya hastadır ya da çaresizlik içinde kıvranmaktadır. Ki böyle bir Kuran olsa dahi ne değişecek; açlar doyacak mı; hastalar iyileşecek mi; insanlık barışa mı kavuşacak...

Orada ilginç bir şey daha oldu! Evin bahçesine ilk girdiğimizde bu ailenin yanında bir de İngiliz bir kadın oturuyordu. Aile sanırım bu kadına bir başörtüsü hediye etmişti. Çünkü gittiğimizde bu kadının başı örtülüydü. Neyse... Kadın az da olsa Türkçe konuşabiliyordu. İlk başlarda sessiz kaldı. Sanki kendisi bir Müslüman'mış gibi davrandı ve uzunca bir süre başı kapalı kaldı. Daha sonra bizim Müslümanlıkla ilgimiz olmadığını anlamış olacak ki başını açtı ve ben Hıristiyan ve Katoliğim dedi. Sanırım bizi Hıristiyan sandı. Neyse, biraz süre geçince ve biz de Darwin'den söz edince elini kaldırdı ve yumruk yaparak "ben de Darwin'ciyim" dedi. Kadın neydi ne oldu... Yani onun ne olacağı bizim ne olacağımıza bağlıydı ve ben bunu oradan ayrıldıktan sonra anladım.

Yeryuvarlağının neresinde olursa olsun insanoğlu hep birilerine yaranmak istemektedir; yok olmamak, unutulmamak ve alçağa düşmemek için. Bu durum kişilerin özünde gizlidir. Üretemeyen, paylaşamayan, sevemeyen bir beynin de yapacağı başka bir şey yoktur. Doğaya kimse kafa tutamaz. Çünkü biz doğayı değil, doğa bizi kapsamaktadır; sonsuzluğun maddeyi/nesneyi kapsadığı gibi...

Bir düşünür kalkıp da yalanlar tasarlayan, düşünceden yoksun, birbirlerini sevmeyen, birbirlerini yok etmeye çalışan, birbirlerine kinle bakan topluluklara halk diyebilir mi? Kuşkusuz hayır. Georges Politzer, Felsefenin Temel İlkeleri adlı yapıtında şöyle der:

"FELSEFE", işte öyle bir sözcük ki, her şeyden önce, emekçilerin pek çoğunda hiç de güven uyandırmaz. Emekçiler der ki, filozof, ayakları yere basmayan kimsedir. Yiğit insanları "felsefe yapmaya" çağırmak, belki de onları ip üstünde bir cambazlık gösterisine çağırmak gibi bir şeydir diye düşünürler. Bu gösteriden sonra başımız dönecek...

İnsanoğlu doğallığı onaylayamayan tek canlı varlıktır. Doğal olan her şey insanoğlu için pek de önemli değildir. Çünkü doğal olan her şey zaten vardır. Doğallıkta heyecan, gösteriş yok sanırlar

veya doğanın güzelliklerini göremezler. Anlatılan bu kişiler olmayan, gizili kalan, sır dolu, gizemli, var olamayan her şeye ilgi duymakta ve doğal olan her şeyi yadsımaktadırlar. Bu yüzden insanla ilgili doğal gerçekleri sunan felsefeye de hep bu gözle bakarlar. İnsanoğlu kendine yabancı olan her olguyu güvensiz, ip üstünde bir cambazlık, gizli bir sır olarak görür; Felsefeyi gördükleri gibi...

Topluluklar kendilerince bir düzen yaratmışlardır. Bu düzenin adı da kapitalizmdir. Yani nesneye, yarışa/rekabete bağlı bir yaşam. Kim kimi ezdi ise; altta kalanın canı çıksın... Peki, amaç ne? Amaç bu yarışta nesneye iye/sahip olmak ve yarışı/rekabeti kazanarak ve en üste çıkmak... Peki ne için? Allahlaşmak için... Tanrılaşmak, her şeye egemen olmak, üretmemek, paylaşmamak, yakmak, yıkmak, parçalamak ve bunlardan haz almak için. Bu durumu tetikleyen olgu güdüdür. Güdü bilinçten yoksun olduğu an aşağılaşma başlar ve kişi bu aşağılaşmayı örtmek için en yukarıda olması gerekir; ne ile: nesneyi elde ederek, yarışı kazanarak, başkalarını sömürüp ezerek. Motivasyon yani doyum sınırı ne ise oraya dek sürer bu süreç. Evrim de böyledir. İnsan evrimi güdüsel doyumu tamamladığında bilinçsel doyum aşamasına erişecek ve *güdü ile yaşayan insan* soyu tükenecektir. Bu süreç binlerce yıl sürecek bir süreçtir. Evrim bize bunu söylemektedir.

İnsanoğlu evrime nasıl bakmaktadır? Çıkarı için din'e inanmış görünenlerin gerçek amacı bireyci çıkarlardır. Evrim olgusu ile bireyci çıkarlar bugün birbiriyle çatışmaktadır.

Bireyci çıkarlar sonsuz yaşamayı öğütler, oysa evrim çok çok başka şeyler söylemektedir. Darwin şöyle der: *"İnançsızlık bana çok yavaş yaklaştı, ancak sonunda kesinleşti.* O *denli yavaş geldi ki, hiç üzüntü duymadım".* Daha yirmili yaşlarda beş yıl boyunca bir gemi ile yeryuvarlağını gezen ve bu sırada da din olaylarına inanan Darwin, bu beş yıllık araştırmaları sonunda anladı ki gerçek çok çok başkaydı. O, çıkarları uğruna benimsediği dinsel olayları seçmedi, doğruyu/gerçeği araştırdı ve buldu ve gerçek hiç de düşlediği gibi değildi. Evrim diye bir olgu vardı ve o bunu çıkarları uğruna bırakamazdı; ki, çıkarlı olan biri ne doğayı araştırır ne de gerçeklerle ilgilenir. Çıkarcılar güdülerinin ona sunduğu bireyci çıkarlara yönelir ki, bunun da toplumla uzaktan yakından ilgisi yoktur.

Bugün sokağa çıktığınızda yığınlara kesinlikle evrimsen söz edemezsiniz. Etseniz dahi hemen saldırıya geçerler. Bu yığınlar ki bugün üniversite sıralarında hocalarının ağzında dinsel olayların anlatılmasını beklemektedirler. Hocalar kesinlikle evrimden söz edemezler; etseler dahi bunu bir tasarıma bağlarlar. Üniversitede okuyan gençler üniversiteyi para kazanmanın bir aracı gördüğü gibi, hocalar da bunu öyle görmekte ve bilim üretilememektedir. Kokmuş balığın başı sonu olmaz. Yeni bir balık türü oluşuncaya dek bu kötü koku dinmeyecektir.

Halk nerdedir? Halk, doğacağı günü beklemektedir? Sonsuz sayıda hücre bunun için çalışmakta ve geleceğin insanının yaratmak için içlerinden güçsüz hücreleri ayıklamakta ve genlere işlemektedir. Yani evrim sürmektedir. Evrim deyince şu söz aklıma gelmektedir: "Yani biz maymunlardan mı geldik." Aşağılanma

burada başlıyor. Kendine yabancılaşmış biri doğaya, yaşama ve evrene de yabancılaşmış demektir. Oysa bir insansı maymun (örneğin goril) ile aramızda fizyolojik olarak pek de bir fark/ayrım yoktur. Peki, nedir insanoğlunun kafasında yarattığı bu aşağılanmanın nedeni? Aşağılanmanın tek nedeni üretememektir; düşünememektir yani. Olayları ve olguları yani

doğayı algılayamaması insanoğluna bir aşağılanma duyusu yaşatmaktadır. Elde olmayan ve karşı konulamayan bu duyu ve duygu kişide birçok zihinsel/ussal karmaşaya yol açmaktadır. Kişi bu yüzden nesnel birikim yaparak nesnenin de sonsuzluğundan yaralanarak- bu karmaşalıktan çıkmaya çalışır. Oysa hiçbir süre bu durumu aşamaz. Çünkü bu durum dışsal (sosyal) değil, içsel (genetik)tir. Bu durum kişinin elinde olmasa da biz bu kişilere ne birey, ne halk, ne de toplum diyebiliriz. Çünkü bu sayılanların tanımı çok başka olduğu gibi bu tanımların özünde de başka olgular yatmaktadır; ki, bu olguların başını bilinç çekmektedir ve bu bilinç bugün yaşayan insanoğlunda ne yazık ki henüz oluşmamıştır.

Bir ara TRT'de bir Türk filmi gözüme ilişti. Sanırım birkaç bölümlük bir diziydi. Bu filmde beyin tümörüne yakalanmış bir yazar canlandırılmaktadır. Olayın ilginç yanı şu: filmde yazara beyin nakli yapılacaktır. Yazar eşine dönüp şunu diyor: "Şimdi bir başkasının beyni bana takılacak. Bu kişinin beyni bir hırsızın, bir katilin olma olasılığı da var. Doku uyuştuğu an nakil yapılacak ve sen bütün bunlara hazırlıklı olmalısın". Evet... Bu filmde kişi beyin nakli yapılınca yeniden yaşayacağına inanıyor. Oysa kendisinin o beyin olduğunun ayırtında değil. Yani beyin öldüğü an kişi de ölmüş demektir. Yeni bir beyin yeni bir insan demektir ki, böyle bir nakil kesinlikle olanaksızdır. Çünkü beyin yalnızca kafatası içerisinde değil; beyin, sinirler aracılığıyla tüm bedeni kaplamaktadır. Bir insanın beynini çıkarmak demek bütün sinirlerini çıkarmak demektir ki, bu da olanaklı değildir. Topluluklarda böyledir. Hasta bir topluluğu kimse iyileştiremez. Ancak yeni doğacak nesiller bunu -hastalığı- uzun sürede ortadan kaldırabilir.

Her süre söylenir: "gençler değişimi daha çabuk algılar". Doğrudur bir bakıma. Beynin yapısal değişimi yirmili, yirmi beşli yaşlara dek sürer. Bu süre içinde kişi değişimlere az da olsa ayak uydurabilir. Ancak topluluklarda yerleşmiş yüz binlerce yıllık tortular bu yaşlarda dahi yerlerini yenilere bırakamıyor. Şaşırtıcı olan şu: bu kişiler, yani değişimlere ayak uyduramayan bireyciler, bireyci çıkarlar uğruna her türlü kılığa girebilmektedirler. Çıkarlar ne ile örtüşüyor ise öyle görünebilirler. Aslında bu da bir aldatmacadır. Kişinin özünde bir değişim olmaz, bir maske takmışçasına kendini gizler. Çıkarlar maske altında birbirlerini kandırarak sürer. Toplum ise hiç mi hiç uslarında yoktur. Şöyle derler; sen yapmazsan başkası yapacaktı. Örneğin Gebze'de Pipa Bacca'ya tecavüz eden kişi bir arkadaşına gidip "keşke böyle bir şey yapmasaydım" deseydi. Ona şu yanıtı verebilirdi arkadaşı: "Sen yapmazsan bir başka ilde bir başkası yapardı". Gülünç ama doğru... Kapitalist topluluklarda yığınlar birbirleriyle yarış yaparlar, rekabete girerler. En kötü eylemlerinde bile birbirlerini haklı çıkarmak için söylerler bu sözü: "Sen yapmasaydın başkası yapacaktı". Doğrudur yapacaktı; ancak bu haklılık nedeni değildir. Sivas'ta 37 kişiyi diri diri yaktılar. Bu sayıyı tarihi bilenler kuşkusuz az bulacaklardır. Yakmak ne ne demek! Yavuz Sultan Selim 40 bin Türkmen'i yok etmedi mi? Kuyucu Murat Paşa ve Yörgüç Paşa'nın neler yaptıklarını da saymayalım... İnsanoğlunun eline fırsat geçmesin; nedense hemen katilleşiveriyor. Katilleşmek ve halk arasında bir bağlantı kuranları da ödüllendirmek gerekir sanırım.

İnsanoğlu değişecektir kuşkusuz. Bu süreci evrim belirleyecektir. Birbirini seven; eşitlikten, doğadan, paylaşımdan yana bir insan düşlemek hakkımız olmalı. Halk işte o an oluşacak ve bugün birbirini ezen, sömüren yok eden ve de adına halk denen yığınlar o dönem doğayı özümseyerek, birbirlerini severek yaşayacaktır.

Geçen gün bir televizyon kanalıda İlyas Salman çıktı ve sarhoş hali ile şöyle dedi: "Bazıları halkı küçük görüyor, hatta halkın seviyesi ile ilgili görüş bildiriyorlar. Ulan dürzüler halkın seviyesi düşük mü ki; halk aşağıda mı ki halka inelim diyorsunuz." Yirmi dört saatini beynini uyuşturarak gezen biri ve de yıllarca yığınlar tarafından allahsız, dinsiz diye küfre uğrayan biri bunları söylüyor ise durup düşünmek gerekir. Kuşkusuz İlyas Salman'ın tanıdığı halk onun şöhreti karşısında ona yaranan yığınlardan oluşmaktadır. Belki de Salman bir kesimi halk olarak görüyor, bir kesimi de halk olmayan ki bu da çok tehlikeli bir söylemdir. Böyle bir ayrımın söz konusu olmayacağı da açıktır. Peki, neden birbirini sevmeyen, birbirini ezen, sömüren, yakan, yok eden, okumayan, bilgilenmeyen, sorgulamayan, düşünmeyen, üretmeyen, paylaşmayan, eşitlikten yana olmayan, gerçekleri (örneğin evrimi) öğrenmeyen, algılamayan ve bunları onaylamayan yığınları desteklercesine Salman, "Halk aşağıda mı ki halka inelim" diyor. Salman Halk'ın tanımını bilmiyor. Bilmek de istemiyor. Dedik ya maske takar yığınlar; Salman da ya bu maskeye aldandı şöhretinden dolayı ya da bu yığınlardan maddesel çıkar beklemektedir. En azından kendisiyle karşılaştırsa gerçekler ortaya çıkacaktır.

Sonuç olarak toplum henüz oluşmadı, halk da... Nesnel ve nesnel olmayan bireyci çıkarlara tutsak olan insanoğlunun ne özgürleşmesi, ne toplum olması, ne de halk olması olanaklı değildir.

ÖLÜM ÇANLARI ÇALARKEN DÜNYA'DA!.

Aşık Şah Turna (Şahturna)

Ölüm çanları çalarken
Ben nasıl mutlu olurum?
Kan toprakları sularken
Ben nasıl kutlu olurum?..

Doğan doğduğuna pişman
Pusuda yatıyor düşman
Milyonlarca mutsuz insan
Ben nasıl mutlu olurum?

Tel örgüler kanlı pusu
Kaçtı dünyanın uykusu
Ülkemde 'açlık ordusu'
Nasıl Umutlu olurum?

Dünyada aç milyon-milyon
Atoma rest çekti, 'nötron'
Bas düğmeye, dünya'ya son
Ben nasıl mutlu olurum?

Şah Turna'nın intizarı
Ay geçti, gün oldu yarı
Ortadoğu kan pazarı
Ben nasıl kutlu olurum
Biz nasıl mutlu oluruz?

Ozan Şahturna'dan ABD'ye protesto

● Elçilik önünde eylem

OZAN Şahturna Irak savaşını protesto için yarın ABD'nin Berlin'deki büyükelçilik binası önünde protesto eylemi yapacak. Ünlü ozan "Savaşa, zulme karşıyım. Çocukların, kadınların tüm insanlığın zarar görmesini istemiyorum. Bu kirli savaşa "hayır" diyorum. Durdurulmasını istiyorum" dedi.

● Askerlerimiz gitmesin

PROTESTO için "Tüm dünyanın diktatörü Bush Amerika" başlıklı özel bestesi yapılmış ifade eden ozan, "Herkesi saat 13.00'de insanlık suçuna protestoya çağırıyorum. Ayrıca bakanımızdan tutumunu da kınıyorum. Amerikan ordusu için askerlerimizin gönderilmesini istemiyorum" diye konuştu.

● Sokaklar dolup taşacak

BU arada Almanya'da halka seslenişte de bulunacak olan Şahturna'nın yüzlerce protesto için sokakları doldurması bekleniyor. Ülke çapında sanat kuruluşlarının etkinlikleri kesintiye uğratacağı Kasım ayında yapılan açıklamaya göre bugün ve yarın 50 ayrı yerde protesto eylemi düzenlenecek.

..Savaşlı, kanlı bir dünya yerine; esenliğin, kardeşliğin, barış ve özgürlüğün yankılandığı bir yaşamda buluşmağa merhaba...

SUSMAK

Oğuzhan SOYKAN

I.
Çarmıhından sakınır / Islak Yüzün
Martıların hüznü eskir suskunluğunda

Asılır sahipsiz bir deniz özlemi
yanağına
Gülüşünü rüzgar avuçlarken
mutsuzluğun rıhtımından…

Bir ütopyanın rahminden sızan
Yorgun sevinçler paslanır dudağında
II.
Bilirsin, suskundur şehirler…
Körebe oynar gibi.

AMPULU PATLAYAN, IŞIKSIZ FENER /DENİZ FENERİ

Ozan Şiar

Ampulu patlayan ışıksız fener
Ceryanı kesilen, lambalar söner
Gün olur bu devran tersine döner
Hak adına Halk'ı soyan soyana
Ne günlere kaldık, yetiş oy Ana!

Çağdaş insan, özgür dünya adına
Ermek için mutlu yaşam tadına
Ses verdik mazlumun dert feryadına
Hakk adına Halkı soyan soyana
Geçim yara, seçim vakti `oy` Ana

İsli fener ışık vermez gecede
Gemi battı, Deniz iki hecede
Yirminci asırda sarık, peçede
Hak adına, Halk'ı soyan soyana
Öteleme bizi, dön bak bu yana...

Ozan Şiar akan sular durulur
Halkın mahkemesi birgün kurulur
Elbet ki hesabı tek tek sorulur
Hakk adına, Halkı soyan soyana
Senlik, benlik güder, gider o yana
Ne günlere kaldık, yetiş oy Ana!

BİR NEFESLİK YOLDUR YARINLAR

Sami ARSLAN

sessiz gezdiğim yerin
denizi yok dalga bakışlı
gökyüzü sessiz eser
eser biraz ötemde

gözlerim kaybolmuş bir kıyıda
yağmurlar paramparça
düşer ağlaşan damla
damla tamda başıma

kaybolurum yatağa kıvrılırken
kaç günahla ucuza sevişirim
alışkanlık günü bulunca nefes
nefese başlarım yarınlara

KARŞIYAKA / İZMİR

"NEREDEN GELDİK NEREYE GİDİYORUZ?"

Eren Bilge

Felsefeciler, filozoflar, peygamberler söze "Nereden geldik nereye gidiyoruz?" diye girerler.
Her biri kendi dünya görüşüne göre yanıt verir; ancak verilen yanıtların hiçbir derde deva değildir.
Bunlar gerçeği görecekleri yerde aramazlar
Bunlar gerçekleri göremeyecekleri yerde ararlar.
Kimileri "Allah'tan geldik Allah'a Gidiyoruz!" der.
Burada Allah'ın simgesi "Bilinemezliktir!"
Kimisi de "ölüm" olayını "Hakka Yürümek!" olarak ifade eder.
Oysa insan yaşarken; ya Hak'ka gider; ya da, Şeytan'a gider...
"Hakka yürümek" yaşarken söz konusudur.
Ölen insanın canı da (Ruhu da), bedeni de yok olur.
İnsan bir tiyatro oyuncusu gibidir.
Doğumla sahneye girilir. Ölümle perde kapanmıştır, rolü bitmiştir.
Kolay anlaşılır somut bir örnekle konuya girelim.
"İnsanın gözyaşı nerden gelip nere gidiyor?"önce bunu görelim.
Acı duyduğumuzda; duyduğumuz acı gözyaşı ile dışa yansır...
Sevindiğimizde de sevinç göz yaşlarımız dışa fışkırır.
Şimdi soruyu basite indirgeyelim...
Gözyaşı, "Nereden gelip nere gidiyor?" deyelim.
Acı ya da sevinç duyduğumuzda gözümüz yaşarır...
Göz yaşımız, gözümüzdeki gözyaşı bezlerinden kaynaklanır.
Göz yaşlarımızın geldiği yer belli oldu mu?
Artık gözyaşı nereden geliyor diye sorulur mu?
Gözyaşımız yanaklarımızdan süzülerek yere damlar.
Yere damlayan göz yaşlarımız toprağa karışınca olur buhar.
Verdiğimiz bu örnek dursun aklımızın bir köşesinde...
Şimdi gelelim "Nerden geldik nere gidiyoruz?" tümcesine.
Sorunun yanıtı bütün canlıların erkeğindedir.
Bütün canlıların erkeği, ergenlik çağında, erbezlerinde sperm üretir.
Şimdi geldiğimiz yeri bulduk mu?
Spermin erkeğin erbezine başka yerden gelip konduğunu duyduk mu?
Gözyaşı bezleri nasıl gözyaşı üretiyorsa; erkeğin erbezi de sperm üretiyor.
Üretilen bu erbezi ana karnında büyüyeceği tohuma ulaşmak için vakti saatini bekliyor.
Erbezindeki sperm canlıdır (ruh), çünkü hareket halindedir.
Ana rahmine düşeceği anı, bir sıvı içinde, kuyruğunu sallayarak beklemektedir.
Anlayacağınız erbezindeki spermin bedeni de ruhu da vardır.
Ruhun ana karnındaki cenine üç dört ay sonra geleceği ham hayaldir.
Er bezindeki milyonlarca sperm yarışa hazırlanmaktadır.
Yarışın başladığı an, erkekle dişinin seviştiği andır...
Geldiğimiz yeri saptadık mı böylece?
İtirazı olan varsa bildirsin bize.
Erkek ile dişi bir araya gelince;
Emri hak vaki olup sevişince...
Spermler yayından fırlamış ok gibi yarışa geçer
İki milyon sperm içinde: en sağlıklı, en güçlü olan sperm; yarışı kazanarak ana rahmine düşer.
Geride kalan kardeşleri için kapı kapanmıştır.
Bunlar için ölüm anı kapı kapanır kapanmaz başlamıştır.
Yarışı kazanan sperm dokuz ay on gün ana karnında yaşar ki; bu onun en mutlu dönemi...
Ömür boyu unutmaz ana karnında yaşadığı o mutlu günleri...
Gereken süre sonunda ana karnından dünyaya gelir.
Uzatmayalım, doğar, büyür, olgunlaşır gelişir....
Yaşam süresini de doldurunca insan...
Hoş bir seda olmalıdır kendisinden dünyaya kalan.
Ölünce toprağa verilir sade ya da şaşaalı bir törenle.
Yaşayanların ilgisi kalmaz artık ölenle.
Geldiği yer belli, gittiği yer belli şimdi.
Artık "Nereden geldik nereye gidiyoruz!" denir mi?
Özetle: Topraktan geldik toprağa gidiyoruz...
Bunu Kutsal Kitaplardan Tevrat'ta da görüyoruz:
"19. Çünkü âdem oğulları-nın basma gelen, hayvanların başına da geliyor ve başlarına gelen şey birdir. İnsan nasıl ölüyorsa, hayvan da öyle ölüyor. Hepsinin bir soluğu var ve adamın hay-vana üstünlüğü yoktur; çünkü hepsi boş.
20. Hepsi bir yere gidiyorlar; hepsi top-raktandır ve hepsi yine toprağa dönü-yorlar.
21. Adem oğullarının ruhu yukarı-ya çıktığını ve hayvanın ruhu aşağıya yere indiğini kim biliyor?
22. Ve gördüm ki; adamın kendi işlerinde sevinçli ol-masından daha iyi bir şey yoktur, çün-kü onun payı budur, çünkü kendisinden sonra olacak şeyi görmek için onu kim geri getirecek? (Tevrat. Vaiz. 3/19-22)
Ne gördükse, ne yedik içtikse, Cennet de Cehennem de
Hepsi de buradadır yaşarız hepsini yaşadığımız süre içinde...
Nereden geldik nereye gidiyoruz konusuna da
Nokta koymuş olduk böylece...

8.9.2008

AKLIN ÖPÜCÜĞÜ

Bülent GÜLDAL

Silbaştan yaşamaları yok hayatımızın
anıların sergeninde yer bulur kendine
avuçlarımızdan kayıp giden her sayfa,
kayda değerse sevişmelerimiz eğer
akıl aralar kapısını bize sormadan
'nakli' boş kutular gibi bir kenara iter

Yakası açık bir gömlekten fışkıran ten
emziren anaları da anımsatır bazen
şehvetin akrebiyle dostluğumuz biter
'kadınlar günaha giriyor' diyemezsiniz

Sayfaları atlanarak okunan kitaplar
karpitle sarartılan muzlara benzer
üvey ömürler gibi dökülür sokaklara,
eteğinden kan sızar canım dünyanın
ahh , anlatabilseniz bir öpümlük olduğunu
birbirleriyle sevişen sarmal nesnelerin

Bütünün türküsüne parazit makastarlar
arıların peteğinde mucize arayanlar eyy,
ne ay ikiye bölünür ne de yarılır deniz,
kül yağdırıyorsunuz üstümüze hurafelerden

Özüne biçim beğenen bu olağan akışta
aynı kozadan çıkıyor fil ile karınca ,
dirimin yatağıdır ölümlerin bahçesi
ateşleri söndürdüğünüz yeter artık

Lütfen aklın aşkına ilişmeyiniz üşüyor dünya

YALNIZLAŞ

Melek Avcı

saçlarından süzülür
beyaz lüleler

soğumuş nefes akıtır
geceliğine saklanmış
gül sarısı tenin

kal bu uyuyuşa
geçmesin yaz kokusu
Terinden

Serçenin Sessizliği

Aytekin Orhan

gitmek hiç bu kadar kolay olmamıştı
kal diyebilmenin anlamsızlığı karşısında
kahve kokusu sabahların
güneşe selam duran kuşların
yağmuru kucaklayan ağaçların
kollarına sarındığım yalnızlığında
insan kendini anlatamaz
bir şiire düşmeden önce
yalnızlığım senin yollarına serili
bir yaşamı çekip alıyorum
gözlerinden akıp giden nehirler
selamlıyor yarınlarını
Catullus duy sesimi (*)
sen değil miydin?
Lesbia'nın serçesine ses veren (**)

(*) Catullus: İÖ 87-54'te yaşamış Romalı ozan...
(**) Lesbia : Romalı ozan Catullus'un sevgilisi...

Küçük

Alper Sahin

Küçük bir adanmışlık aklımda kalan,
Küçük hayallerimin hevesleri kursağımda...
Camdan bir tabut taşıyorum göğüs kafesimde,
Sessiz mısralar hala kulaklarımda...
Minnet mi bu ağırlığını duyduğum omuzlarımda,
Nerdesin?
Şükranım var daha sunulacak yollarına...
Ezberlenmiş kelimeler kazıdım yine tırnaklarımla,
Issızlığa,
Geceye,
Olabildiğince uzaklara...
Bir gün silerim, nasılsa bir özlem olur döner
rüyalarıma,
Duyuyor musun?
İç çekişlerim var avuçlarımda...
Salıvermek kolay,
Sahip çıkmak zor hala sen varken umutlarımda,
Ama görüyorum,
Küçük cevaplar var uzaklaşan her adımında...

BİRARADA YAŞAMAK ZORUNDA OLMANIN DAYANILMAZ AĞIRLIĞI

Hüseyin Yılmaz

Ubi dubium ibi libertas:
Kuşkunun olduğu yerde, özgürlük vardır

Latin Özdeyişi.

Siyasal ve toplumsal düzenin din ve devlet ayrılığı ilkesine dayanmasını öngören ve insan yapımı pozitif hukuk kurallarına bağlanmış bir statü olan laiklik; insanın, doğanın ve toplumun kural ve yasalarını kendi aklı ile algılaması, kavraması ve yine kendi gücü ile ona egemen olması, düşünce yapısında akılcılığı rehber alması; safsata, hurafe ve bilim dışı boş inançlara başvurmaması temeline dayanan ilkeler bütünüdür.

Maddi dünya ile manevi dünyanın önermeleri birbirinden net bir çizgi ile ayrılmalıdır. Varsayılan öbür dünyanın kurallarını belirleyen dinin; siyaset- ki buradaki kasıt yaşadığımız dünyaya ait olan ve kamu otoritesi tarafından belirlenmesi/kullanılması gereken yönetimsel işlerdir- iktisat, hukuk, bilim vb. konularda dünyevi alanlara yönelik hiçbir talep, müdahale, öneri ve çözümünün olmadığı, buna karşılık bu dünyanın kurallarını belirleyen devlet aygıtı tarafından ise ayin, ibadet ve inanç gibi alanlara, adli bir sorun teşkil etmedikçe karışılmadığı, ancak diyanet işleri eliyle de dinin örgütlenmediği, şişirilmiş bütçelerle ve kadrolarla Vatikan'a özenmeyen bir formasyona laiktir diyebiliriz.

Atatürk'ün Türk gençliğine emanet ettiği Cumhuriyet, ancak kendi içinden köktenci bir tutumla korunup sürdürülebilir. Bu açıdan bakılmadığından tamamlanamamış bir proje olarak çürümeye bırakılmıştır.

Batının genel kabul görmüş refah düzeyine ulaşmasındaki mantıki, insani ve bilimsel değişim iyi algılanamamış, bu yüzdende onlardan geri kalınmıştır.

Toplumun kontrolsüz üremesi; cahil, yoksul ve dindar bir kalabalığa dönüşmesi engellenmeli, milyonlarca okuma-yazması olmayan ve ilköğretim mezunu seçmenin verdiği oylardan meydana gelen bir parlamenter rejimin demokratik olup-olamayacağı incelenmelidir.

İktidar kendini oraya taşıyan bu tabanın fanatik taleplerini yerine getirmeye kalkarsa ne olur? İşte tam da bu yaşadıklarımız olur. Cumhuriyeti asla içine sindirememiş bu kalabalık güruh her zaman hilafeti ve batı himayesini arzu etmiştir.

Örgütlenme özgürlüğünün önündeki engeller ortadan kaldırılmalı, yurttaşların STK'ların içinde ayrı bir eğitime girmeleri özendirilmelidir.

Cumhuriyet idealinin ufkundaki bireyi yaratma çabası olan ve temel ilkelerin etkin bir şekilde uygulanmasını hedefleyen bütün sivil toplum örgütleri desteklenmelidir.

Vergi ödemeyenlerin yurttaşlık hakları kısıtlanmalıdır. Demokrasi tembellerin ve sorumsuzların korunduğu, insanın nafakaya bağımlı kılındığı bir yaşam biçimi değildir.

Özellikle eğitim, sağlık ve adalet konularında son derece etkin ve hızlı olması gereken devlet; dili ve ulusal öğeleri küresel saldırılara karşı korumalıdır.

"Laik ve demokratik sosyal bir hukuk devleti" olarak anayasada tarifini bulan temel felsefe başka yerlere varıncaya kadar araç olarak görüldüğünden büyük bir saldırı ve tehdit altındadır. Üstten yapılan reformlar halk katmanları arasındaki gerginleşmenin önüne geçememiştir. Devlet, politik güçler tarafından sürekli ele geçirilmeye ve yandaşlarına menfaat sağlamaya çalışan bir organizma olarak düşünülmüştür. Zira bu gün yaka yakaya oluşumuzun nedeni de budur.

Tarih değil tekerrür eden, hatalardır. Bu senaryo yüzyıl öncekine çok benziyor. Umarım hikâyenin sonu da benzer.

BEKLENEN GELECEK

Meral Uludağ

"çelikten elbise giymiş devdi"

...
hayatın yaprakları
avutuyordu ruhunu
ayaz içiyordu
hüznün rengi
yıkıyordu gözlerini
kederler yıllarca katıktı
gönül sofrasına
beklenen
gelecekti...

14/03/2007

İçimdeki Sunu

Canan Al

Ve bir an öldü ömrümden
İndirecekken göğsümden sevmesini
Susmasını bilmedi yürek

Limitsiz tutuşsun istedim
Mekan kurup durduğum yüzün

Dokunduğu yeri
Korkusuyla incitip
Can çekişir gibi

Tanımadığım bir tene
Binlerce uyanır gibi
Ayaksız ,bedensiz
Sersiz, başsız gelmek istedim sana

Hepimizi sevmek istedim
...
Farkımızda kalan düşlerimizin
Manyetik büyüsünde
Ağır ağır
Ellerimden boş yalnızlığımı bırakıp
Küçük bir çocuğun büyümek gibi bir sabrıyla
Gelmek istedim sana

Sevmek istedim seni
...
Karanlık ucun boşluğu gibi
İçimde bir coğrafya
Dışımda bir memleket

Göçmeyi bekleyen büyük kaygımla
Yorgun hasarlı
Savrulmayı bekleyen rüzgar tadında
Gelmek istedim; gelmek sana

Koru Beni Rüzgar

Ferruh Alışır

Oyuklarında kalan kir
Dil altımda duran hap
Yürüdü sürgün
Kadavra edası ile bakan gözler
Kurban arama
davası biten gider

03.04.2007

Yengi ve Yakamoz

Fatih Buğra Yener

...
küçük ve azdı insanlık
çoğaldı, genişledi
eski, azgın bir ırmak gibi
sardı kolları
vahşice doğanın yüreğini
yabancılaştı sonra
karnını doyuran toprağa,
üstünü örten annesine
çoğul ve yalnızdı şimdi
öldü, öldürdü
hiç bilmediği
nedensizlikler içinde
yorgun ve umarsızca
artık;
aç ve siyah,
vahşi ve beyaz,
tel örgülü ve renksizdi insanlık...

Çiçek Virüslü Battaniye

Fatih Yavuz Çiçek

hemen yanı başımızdayken tehlike
siz…
görmek istemediniz

spreyden murçlar ellerimizde
delik deşikti eflâkın atlas tacı

küresel enjeksiyonla zehirlenirken
şah damarlarımız
içi yılanlarla dolu testilerden
müshil bitkileri atılırdı mancınıklarla

ısınmak mı dediniz

iç gıcıklayıcı ve cezbeden
çiçek virüslü battaniyeler vardı
cayır cayır yanıyorduk harbi-den

bakteriler doğuştan torpilli
kurtardıkları her canla
yeniden doğanlarınsa kıymeti yoktu

mavi eski mavi değildi
beyaz çoktan gri

kimyasal balon dalgasında ölümcül bir dans
yeşil bitti…
teslim bayrağını çekti natürel ambiyans

ABİS CANLISI

Tansel Semir

Herkes soruyor birbirine tanrı nedir, nerededir? Oysa birileri başka şeyler soruyor birbirlerine. Örneğin biri soruyor düşünce nedir, nerededir? Ötekisi yanıt veriyor. Düşünce bir balığa benzer? Nasıl yani?

Balıklar nerelerde yüzer? Göllerde, denizlerde, okyanuslarda... Çoğunu kimse görmez. Görmek için sorgulamak gerekir. Nasıl yani? Düşünce nedir, diye sordun mu kendine, o an sorgulama başlar. Sonra denizlerin, okyanusların uçsuz bucaksız derinliklerine dalmak gerekir.

Balıkları bilirsiniz. Çeşit çeşit, renk renktirler. Biri ötekine benzemez. Ama bir arada yaşarlar. Kimse onları görmese de birileri onları görmek ister. Ama onların tümünü görmek için okyanusların en derinine inmek gerekir. Okyanusların derinlikleri de tehlikelidir ha. Vurgun yedi mi ölüp gidersiniz.

Düşünce okyanuslardadır. Öyle ağ atayım da ağıma gelsin misali değildir. Dalmak gerekir derine... Daldıkça yeni yeni balıklar çıkar karşına. Onları yemek değil, onlara dokunmak istersiziniz önce ve seversiniz, okşarsınız.

Sorgulayan insan yetinmez; daha da derinlere inmek ister. Derinlere indikçe daha değişik balıklar görürsünüz. Güneş ışığının zor yetiştiği o derinlikler... O derinliklere indikçe daha da derinlere inersiniz. Sonra ulaşırsınız Abis'e. Abiste bulunan canlıları hiç kimse görmemiştir. Ve siz artık görmüşsünüzdür o abiste yaşayan balıkları. Artık abis'in yolunu bulmuşsunuzdur.

O günden sonra abis canlısı olursunuz. Düşüncenin öyle ağ atayıp da yakalayayım cinsinde olmadığını öğrenirsiniz. Sorgulamanın sizi nerelere dek götürdüğünü görürsünüz. İşte düşünceye varmak ve onu gün yüzüne çıkarmak böyle tehlikeli ve böyle ölümcül bir görevi üstlenmekten geçmektedir.

Düşünce koskoca bir deryadır. Sınırsız ve sonsuzdur. Onu siz yaratmazsınız, yalnızca gün yüzüne çıkarabilirsiniz. Ama birileri bunlardan habersiz yaşar. Atar biri oltasını Galata Köprüsü'nden, hainçe yakalamaya çalışır balıkları. Sorgulamaktan da değil ha... Karnını doyurmak için! Bilinci oluşmayanlar beyinlerini değil, haz için midelerini doyururlar. Bu yüzden denize oltasını salarken, göğe bakıp tanrıya yalvarırlar.

Düşünce denizdedir, okyanuslardadır. Dalmak için sorgulamak, varmak için kararlılık gerekir. Dürüstlük gerekir, gerçekçi olmak gerekir ve canlıları ve kendini sevmek gerekir. Abis Canlısı olmak için en başta bilinçli olmak gerekir. Bilinci olmayanlar sığ sularda olta atarlar denize. Göğe bakarlar ama denizden alırlar paylarını. Hani gökten düşse birkaç balık denize de bakmayacaklar ya. Ya denize yukardan düştüklerinde ne yapacaklar. Hangi tanrı kurtaracak ve hangi tanrı oltasını veya ağını atacak.

Düşünce balıklara benzer. Bu balıkları görmek için okyanusların en derinine inmek ve abise varmak gerekir. Kısacası abis canlısı olmak gerekir.

BAŞBAKANIM

Olcay Yılmaz

Gelmiş geçmiş bütün Başbakan'lara

Elini vicdanına koy
İnsaf eyle Başbakanım
Bir ekmeğe karşı bir oy
Eşitsizlik, Başbakanım.
İşçiye verdiğin para
Harçlık mı bu çocuklara
Silah mı alıp başına
Dayadılar Başbakanım.
Varsılın yanındasın
Aç insanlar aç farkında mısın?
Belli iyi yaranmışsın

Sermayeye Başbakanım.
Yaşam ne zor gel gör bizi
Duymaz kimse sesimizi
Olmazsa halk gelişimi
Vatan gülmez Başbakanım.
Benim elimde kalemim
İnsan'a olsun selamım
Gelin birlikte gülelim
Geç kalmadan Başbakanım.
İstersen insan satalım
Varsıla para sayalım
Birlikte şirket kuralım
Sömürelim Başbakanım.
Halk inanır, varsıl çalar
Kimler aracılık yapar
Altında mafya yatar
Herkes bilir Başbakanım.
Din dediniz dindirdiniz
Fırsat bulup bindirdiniz
Söyle kimi güldürdünüz
Siz topluca Başbakanım.

Varsılların mahallesi
Yoksulların ülkesidir
Bu düzeni kuran kimdir
Konuş bir kez Başbakanım.

Gerçekleri gizlediniz
Mübah deyip geçirdiniz
Arka yerde izlediniz
Gülüp gülüp Başbakanım.
Yoloğlu elimden gelen
Elbet düzelir bu düzen
Demokrasiyi çökerten
Bizi yakan Başbakanım.

13 Temmuz 2004 / İzmir

HİÇ SEV(ME)DİM SENİ

Abdulsemet Telimen

hiç mi
hiç sev(me) dim(!) ...

sevmek yasak bana
haddini bilmez şu ukala yüreğim
neyime sevmek seni(?)
neyime güle bülbül olmak(?)
inan hiç sev(me) dim seni...

gül bahçesini andırıyordun
sahiplenen vardı buğulu gözlerini
fidanlar yeşerecekti topraklarında aşkın
oysa
ne zamandır nadasa bırakmıştım gönül bahçemi

vay benim kara talihim
vay benim kör olası asi gözlerim
nereden gördüler gül cemalini
yine zamansız
yine mekânsızım aşka giden yolda

zirvesine ulaşamadım sıcaklığının
koklayamadım tenini
bahçene bahçevan
gönlüne rahvan olamadım

yasak bir meyve gibiydin
dokunamadım tazeliğine parmak uçlarımla

dudakların
bedeli cehennem ateşi
bedeli körkuyu
bedeli ölümdür ölüm
ahh
dokunamadım...

korkuyordum seni sevmekten
söz geçiremiyordum günahkâr gözlerime
ve söz geçiremiyordum asi yüreğime

gözlerim inatçı
gözlerim sana tutsaktı
Sallandırmalıydım asi yüreğimi darağaçlarında
yollarına sermeliydim kurbanlık niyetine

ne katliamlar yaşandı yorgun bedenimde
nice masum bebeler öldü içerimde
ahh
duyarsızdı yüreğin
senin hiç mi?
hiç haberin olmadı

suçlu ben değilim inan
dedim ya
hiç sev(me) dim seni...

bir suçlu aranıyorsa bu aşkta
işte teşhir ediyorum işbirlikçi ikiliyi
sana bakmaya doyamayan gözlerim
ve ateşleri göze alan
cayır cayır yanası asi yüreğim...

savur bakışlarımı uçurumlara
ölüm sehpasına gönder yüreğimi
senden hiç hayır yok bana vefasız
inan ki;
hiç sev(me) dim seni...

Günebakan Çiçeği

Atilla YAŞRİN

Gün, yazın kışa simetri çizgisi,
Ay nöbette.
Bir ses umutları uyandırır,
Bereket avuçlarda
Daha dudak değmemiş,
Günebakan çiçeği yüzün.
Elinde yanlış okuyacağın adresle,
Geleceğe yolculanıyorsun.
Benim değil, çalacağın kapı,
Gireceğin avlu.
Güneşin doğduğu yerdeyim ben,
Sen, battığı yerde.

Okuyunca doğru adresi,
Artık sen başka avluda, günebakan çiçeği.

Her sabah heyecanla uyanırım,
Yüzünü dönersin bana anlık da olsa,
Günün ilk gülüşünü ben görürüm yüzünde.

Bir ses ver Vivaldi'den.
"Si"belki nisan damlası olur,
Çatlamış bereket avuçlara.
Tut, at-illa-kaderini sorgula,
Gerçekliğine yasaklı, hayaline özgürüm.

14.04.08

Yalan
ya da
Bir Sorgulama Denemesi

Tan Doğan

'Filozofkadınım'a...

"Eleştirilmemiş,sorgulanmamış bir yaşam, yaşanmaya değmez." / Sokrates

Hoşça Kal Yeryuvar!

Yalan. Kim ne derse desin, çağımız, **korkaklık** üzerine kurulmuş bir **yalan çağı** (yoksa, **yalan** her şey mi?...) **İnsan, en ussal dirim** olarak kendini belirleyip, **usunu yüceltme**nin acısını çekmekte/çektirmekte. **Erk** olmak için **her şeyi araç kılan** ve sömüren **anamalcılık düşüngüsü** avuç içinde sıkmakta türünü, türleri, doğayı, yeryuvarı (gücü yetse, evreni!). Ne yaşamı, ne doğayı, ne yeryuvarı, ne evreni ve ne de insanı anlayacak/algılayacak bir konumu yok şimdilerde insanın: Yarattığı **yalan**da, **yokluğa sürüklenme**nin **oyun**unu yaşıyor ilkin. Bu **özezerlik** (ve de **elezerlik**), **yücelttiği us**un ne denli **sığ ve sınırlı** olduğunun en acı göstergesi. Bilincin yitikliği, tinin dağınıklığı, tenin kokuşmuşluğu... **Sözde çıkar** adına bir büyük **oyun**. **Sonuç: Hoşça kal yeryuvar...**

Yine Erk ve Yine Anamalcılık

Gelinen im: **En güçlü olmak** ya da **yeryuvar erkliği/jandarmalığı.** Anamalcı ulus ya da uluslar için, yeryuvar uluslarını tutsak kılmak/**sömürmek birincil iş**. Tüm üretim güçlerine, araçlarına ve emeğe egemen olmak... Siyasayı, tutumbilimi, dini; sanatı, yazını, ekini, **amaç için araç kılmak**... Toprak, petrol, su benzeri **doğal varsıllıkları** ele geçirmek... Her ulusun, dahası, her insanın yaşamsal umudu ve kurtuluşu konumuna ulaşmak... **Korku ekini**yle, devletler ve bireyler üzerinde tinsel bunalım oluşturmak ve bu bunalımdan çıkışı sağlayacak **biricik sağaltıcı** olarak görünmek... Her ulusu dışa bağımlı kılmanın ötesinde, dışın içine almak, sindirtmek, özümsetmek; **kendi için, kendinden kılmak...**

***Ulus Devlet* de Ne?!...**

Bu bağlamda, kendi olamayan, kişiliksizleşen, **değerler dizgesini yoksayan** uluslar, **dış** olanın ya da **yeryuvar erki**nin egemenliğine boyun eğecek; toprakları, ürünleri ve emeği kendisininmiş gibi görünse de, **jandarmasının istenci** doğrultusunda biçimlenip, onun varsıllığına, kendisinin de yaşamda kalabilirliğine dönüşecektir. **Sanat, bilim, yazın** adına ne varsa hepsi, **anamalcı düzenin sözcülüğü**ne soyunmanın ötesine geçemeyecek; **özgürlük, barış, mut umutları**, daraltılan çemberin ortamınca sözde yaşanacak/yaşatılacaktır. Bu bağlamda, **ulus devlet** topraklarının (doğal, yapay ya da ekinsel) ürünleri, o ulusun değil, anamalcılığı yaşama geçiren ve **ulusları işçi/köle kılan düzen**in olacaktır. Bu düzeni sağlamak ve sağlama almanın adı da çoktan konulmuş: **Yeni Yeryuvar Düzeni.** Eskimeyen **sömürü**nün ve **yayılmacılık** olgularının yenilenen adı... Kardeşlik türkülerinin, barış güvercinlerinin, dostluk ve sevda şiirlerinin el eleliği, yürek yüreliği gözlere serilen pembe tablo... **Gerçek:** Ulus devlet düşününü ve uygulamalarını silip-süpürmek ve tüm ulusların emeğine, ekinini, değerler dizgesine, kaynaklarına egemen olmak. **Amaç: Çıkar pastası**nın tümüne yemek, pastayı üretenlere de, öldürmeyecek kadar ekmek vermek... **Erek: Yeryuvar erkliği... Yol:** Dizgesel olarak ekinsel, yazınsal, tarihsel; siyasal, tutumbilimsel, tüzel; törebilimsel, halkbilimsel, dinsel değer yargılarını yozlaştırıp, ulus devletleri, kendilerinin egemen ekinine bağımlı kılmak. **Yöntem:** Uluslararası antlaşmalar, tutumsal birliktelikler, ekinsel dayanışmalar ve **anamalcı düşüngü**nün işlevselleşmesi... **Sonuç: Tek devlet, tek güç.**

Özgürlük

Kimsenin kimseyi **özgür kılmak** gibi bir ayrıcalığı olamaz. **İnsanın insanı** (kendi türünü) ya da başka türleri **tutsak kılması**, kendi çıkarı adına ezinç uygulaması ve elezer bir davranış biçimi geliştirmesi, başkalarının düşünce, duygu ve davranışına tutu koyması, benimsenecek bir tutum olamaz. Ne var ki ve ne yazık ki, **insanın tarihsel süreci** irdelendiğinde, **köleci bir düzen**de, kendi türünce sömürüldüğüne, karın tokluğuna çalıştırıldığına, acı çektirildiğine denk gelinmiştir. **Yeniden Doğuş/ Rönesans** dönemine denk düşen bu baskıcı, dayatmacı, ırkçı dönemler, insanın kendini yeniden **varoluş**turup, özgürleşmesiyle sonlanmış, yitirilen birincil değer, yeniden elde edilmiştir. **Birey/kendi** olan insanın geçirdiği serüven, özgürlüğüne kavuşmasıyla anlamlaşmasına karşın, bu kez, anamalcı ulusların, bireyden çok ulusları hedef aldığı bir süreçte, ulusal sömürünün (ulusların sömürüsünün) yaşanmasına dönüşmüştür. Salt tek tek bireyleri tutsak kılmanın, köleleştirmenin bir sonuca ulaşmayacağını gören ve yeryuvar erkliğine soyunan uluslar, çıkış imini öteki ulusları

kuşatmakta bulmuşlar; **tutumsal, siyasal ve ekinsel savaşımlar**ın yanı sıra, **yeryuvar savaşları**yla da, düşüngülerle birlikte ulusları da güçsüzleştirmişler; zaman içerisinde, dışa/kendilerine bağımlı kılmışlardır. Varoluş için değil, var olmak, yaşamda kalabilmek amacıyla **kendini sömürten insan**ın **ve ulus devletler**in, yeniden bağımsızlaşmaları ve özgürleşmeleriyse, **21. yüzyıl**ın bir **düşülkü**sü olarak durmaktan öteye geçememektedir...

***Din, Bir Afyon* mu?**

Yüzyılın değil, yüzyılları sömürü düzeneği içinde **siyasa, düşüngü** ve **ekin** denli yoğunluğu olan bir olgu da **din** olmuştur. (Şimdilerde **'Tanrı Geni'**nin bulunduğu tartışıla dursun!...) insanların, özünde bir **inanç varlığı** olduğu düşüncesi, **çok tanrılı dinler**den, **gök dinler**e dek geçen sürenin vargısıdır. İnsanın salt **us** değil, **tinsel bir varlık** olduğu da algılandığında, **inanma duygusu**nun, **güçsüzlük** ve **bilinemezcilik**le koşut geliştiği söylenebilir. **Korku ekini**ni dayatan siyasalardan önce, bilinmeze karşı gelişen **korku** duygusunu içselleştiren insanda, **bilim, felsefe** ve **sanat** aracılığıyla bilgiye ulaştıkça ya da, bilinmezleri -süreç içinde- bilinir kılıp aştıkça, korku alanının daraldığı gözlenmektedir. Güneşi, suyu, ateşi (ya da **doğay**ı) **Tanrı kılma**nın **gereksinim**le olan bağı, **çok tanrılı dönemler**de/**çağlar**da anlam yitimine uğrasa da, **gök dinler**in oluşturduğu ayıklama süreciyle, doğadan uzaklaşan, eşdeyişle, **somuttan soyuta** yönlendirilen insan, **korkularının tutsağı** konumuna düşürülmüştür. Bu konumun baş kahramanıysa, **siyasa** olmuştur. **Düşüngü**lerin uygulama alanı olan siyasanın ereği, her zaman ve uzamda **erk** olmaktır. Erk olmak içinse, her aracı (insanı da) kullanmak, zorunlu duruma getirilmiştir. Bunun için, insanı **en kolay sömürme yolu** olarak **inanç**tan, toplumsal bağlamdaysa **din**den yararlanılmıştır/ yararlanılmaktadır... Bireysel inan/inanç ve seçim olan dinselliği, bir siyasanın dayatması olarak zorunlu kılmanın, ne **bireysellik**le, ne **insansallık**la, ne de **özgür istenç**le ilişkisi söz konusudur. İnsan anlağına ve usuna **egemen olma**yı amaçlayan ya da olan bir düşüngünün **uyuşturucu**luğu, dinden geçebilmektedir. **Din savaşları**nı yaşayan **yüzyıllar ve insanlar**, nice ezince, nice kıyıma, nice açlığa, nice yoksulluğa ve ölüme tanıklık etmiştir... **Yayılmacılık**la, başka ulusların topraklarına saldırıp giren, ekin değerlerini yerle bir eden, ürünlerine ve üretim araçlarına el koyan uluslar, egemenliği altına aldığı ulusların dinlerine de egemen olmak için uğraş vermiş, çoğun ve uzun süreçte başarılı da olmuşlardır. Dinin bir büyük ve etkin güç olduğu gerçeğini yadsımayan (varsıl/kuzeyli) uluslar, yeryuvar savaşlarının yaşanmadığı bir yüzyılda, **soğuk savaş** yöntemiyle, dinsel yayılmacılığı yaygınlaştırmak amacıyla oluşturdukları **yardım örgütleri ve kurumları**yla, yoksul (güneyli) ulusların topraklarına uzanmakta; zaman içinde egemenlikleri altına almaktadır. Öte yandan, **yerel ya da budunsal çatışmalar, içsel kargaşalar** yarattıkları uluslara, **barış elçiliği** adı altında ve (sözde uluslararası antlaşmalarla) **kendini görevlendirme**yle girerek, kendine (dışa) bağımlı kılacak ya da o ülkeyi **üs** edinecek konuma dek sömürmekte; bu arada, ekinini ve dinini de, ana damarlardan kılcallara dek şırıngalamaktadır... Ulusların içler acısı konumlara düşüp, dışa bağımlılığının özünde **siyasa** ne denli ağır basıyorsa, siyasa içinde de din, o oranda belirleyiciliğini sürdürüyor... Bu uyuşturulmuşluktan sıyrılmak ve önce birey, ardından toplumsal, ulusal ve evrensel yaşama uzanmak olası değil midir?... Eşdeyişle, saptama böyle mi yapılmalıdır: **Din afyondur ve sonumuz uyuşup ölmektir...**

Fırlatılmışlık...

20.yüzyıla **'Varoluşçu'** imzasını atan düşünür **Sartre**'a göre, **insan**, kendi anlağı ve özgür istenciyle yeryuvara gelmemiş, **fırlatılmış**tır... Dinsel ya da **Adem-Havva söylencesi**ne (inancına) göreyse, **cennetten kovulmuş**, yeryuvara gönderilerek **ceza**landırılmıştır... İmdi, yeryuvara gelişini, yaşamını kendi belirlememiş bir dirimin **özgür istenci** söz konusu edilemezse, ülkesini, ailesini ve dinini de seçmesi, fırlatılmışlığında söz konusu edilemez. Bir başka deyişle, insan, ne kendi anlağını oluşturmuş, ne var olan anlağıyla yeryuvarı, ülkesini, ailesini, dinini seçmiştir. Burada din üzerine konuşulacaksa, şunu sormak kaçınılmazdır: Bir dine fırlatılan birisinin, o dini seçtiği söylenemezse; sürdürdüğü dinin ne denli üyesi olduğu söylenebilir? Yanıt: Hiç. (Ya da, bir başka **yalan**...) Kişi dinini seçmesin, bırakıldığı dini sorgulamasın, öteki dinleri ya da inançları irdelemesin, sonra da **dindar**ım desin; olur mu?!... Burada bir kapı aralanabilir ve insan usumuzca bir başka soruya yer verebiliriz: Kişi, bırakıldığı dini sorgulayıp, öteki dinleri ya da inançları irdeledikten sonra, bir başka dini seçerse, ya da kendi dinini yeterli/yetkin bulursa, ya da Tanrıtanımazlığa yönelirse, bu üç seçenekten birini özgür istenciyle seçmiş olur mu? Evet, İlk bakışta yanıt olabilir; ne var ki, bu da bir **yanılgı** sayılabilir. Çünkü, insan, kendini yaratmadığına; usunu, anlağını, tinini ve bedenini kendi oluşturmadığına göre, ne denli seçimlerinde **'kendi'** olduğu söylenebilir? Eşdeyişle, fırlatılmış **insanın kendiliği/ kendindeliği** söz konusu olabilir mi...

Platon Adında Bir Düşünür

Öğretmenlerin öğretmeni olarak bilinen (ve tüm kitaplarının/**Dialog**larının sözcüsü olan) **Sokrates**'in öğrencisi **Platon**, **'idealar öğretisi'**nde iki ayrı yeryuvardan söz açar: Biri, gerçek olan **'idealar yeryuvarı'**, ötekisi, içinde bulunulan **'nesneler yeryuvarı.'** **Platon**'a göre nesneler yeryuvarı **sanal**, **öykünme/mimesis**, **kopya**dır: Gerçeğin, idealar yeryuvarının öykünmesi, kopyasıdır... İnsansa, üreten değil, **anımsayan bir us**a iyedir. Eşdeyişle, usunun yaratıcılığı, oluşturuculuğu, belirleyiciliği yoktur. O, seçen değil, seçilendir ve seçim yapma, özgür istençle bir yaşam kurma/kurgulama konumunda olamaz.... Bu, **Platonca bir tanrısal söylem,** ya da **tanrıbilimsel saptama**dır. Bu bağlamda bir başka sonuç dikiliyor karşımıza: **Bu yeryuvar yalan...**

Us, Yüce mi, Cüce mi?

Ne söylenirse söylensin, ne tür çıkarımlar yapılırsa yapılsın, nasıl açıklamalarda bulunulursa bulunulsun, yaşamın, yeryuvarın, doğanın ve evrenin **merkez**inde hep insan vardı, yine var... Bu, **insanın insanı yüceltmesi**den başka bir şey değildir... **Siyasa ve din destekli yüceltiş**e, **davranışbilimsel/psikolojik boyut** katıldığında, **alt ben/id** çıkıyor karşımıza (**Freudca.**) Kendini merkeze alan, her şeyi belirlediğini sanan; doğayı ve yeryuvarı değiştirip dönüştürdüğünü savlayıp, sıranın evrene geldiğini söylemeden geri kalmayan insan, kendi **aşağılık/yetersizlik duygusu**yla hem kendi türüne (savaşlar, açlık, yoksulluk ve zamansız ölüm...), hem doğaya (doğal dengeye), hem de yeryuvara ve evrene zarar vermekten kaçınmamakta; **sığ ve sınırlı us**uyla, daha da **cüceleşmek**tedir... **Platonca** bakıldığındaysa, **üretmeyen us**uyla ve anlağıyla insan, bir **anımsama varlığı** olmanın ötesine geçemeyen bir dirim... Ya **evrimsel süreç**?... Bu bağlamda da, insanın, **dirimlerden bir dirim** olarak kendini, zaman ve uzam içerisinde değiştirip dönüştürdüğünden ve belirlediğinden söz açmak olası mı? Buradan iki sonuç çıkartılabilir: İnsan, ya kendi yaşamını belirleyemeyen **yazgısal** bir varlık, ya da, evrimsel süreç içinde **yolda olan**, öteki varlıklardan bir varlık...

Yolda Olmak Ya da, Felsefe

Yolda olmak sözünün ardında bir bilinç, bir seçim, bir özgür istenç yatmaktadır. **Felsefe**, sözcük anlamıyla, bu **yolda oluş**a en yakın ve yatkın **bilme/anlama yolculuğu**dur. (Tanımlamalara girmek pek doğru olmasa da) **bilgisevgisi**, **bilgi dostluğu**dur çünkü **felsefe**; bilgiçlik, bilmişlik, bilgelik değildir. **Düşünerek, sorarak, eleştirerek ve sorgulayarak yaşamı, insanı, doğayı, yeryuvarı ve evreni anlama çabası**dır. Bu çabanın bir aşaması olan **varlık felsefesi/ontoloji** açısından değerlendirmeye yönelme söz konusu olduğunda, bir başka felsefe süreci olan **varoluşçuluk** çıkmakta karşımıza: İnsan, yazgısallığın ya da verilmişliğin (**Sartreca**, fırlatılmışlığının) ötesinde, **evrimsel süreç**te, kendini ve usunu biçimlendirdiyse, (yine **Sartreca**) **var olmaktan varoluşa dönüşme**yi gerçekleştirdiyse, dirimlerden bir dirim olsa da, **kendini oluşturmuş/ yaratmış** olacaktır. Kendini yaratma erkine/gücüne ya da özgün istencine iye olamadığı sürece, ister ussallığıyla, isterse anlağıyla olsun, bir yazgıyı yaşamaktan öteye gidemeyecek; bir anımsamacı olarak, kendisine **verilen görev**i ve **ödev**i yerine getirmenin çırpınışını yaşayacak; başarılı olduğu ya da anımsayabildiği oranda (**Tanrıca**) ödüllendirilecek, ya da cezalandırılacaktır: Özce, ya **Cennet**, ya **Cehennem...**

Gerçek Var mı ve Ne?

Yalan. Ne varsa sanal, sanrı, düş, geçici ve genel-geçerlikten, kesinlikten yoksun (mu?) **'Tanrısal söylem':** Bu ve öteki yeryuvar... Kovulmuşluk ve bağışlanma... Ateş ve su... Tanrı, yalvaç, melek, şeytan, cin... Suç, ceza ve ödül... Cennet ve Cehennem... **'İnsansal söylem':** Ussal yaklaşım, mantıksal çıkarım, anlaksal çözüm... Ana neden/arkhe sorunu... **Her şey akar ve savaş her şeyin babası** (**Herakleitos**) mı? **İnsan, her şeyin ölçüsü** (**Protagorasca)** mü? **Kendini bil** (**Sokrates**) mi? **İdealar öğretisi** (**Platon**) mi? **Eytişim:** Sav-Karşısav-Birleşim (Eytişimsel ülkücülük/diyalektik idealizm: **Hegel** -öncesinde, yine **Herakleitos** ve **karşıtların birliği**- ve eytişimsel özdekçilik/diyalektik materyalizm: **Marx**) mi? Benmerkezci/insanmerkezci/egosantrik insan, yaşam, yeryuvar, evren anlayışı... Fırlatılmışlık/cezalandırılmışlık ve **var olmak**tan **varoluş**a yolculuk/vazgeçilmişlik (**Sartre**) mı? **İnsan, insanın kurdu** (**Thomas Hobbes**) mu? Tanrı'yı yaratmak ve öldürmek (Tanrıtanımazlık): **Tanrı öldü** (**Nietszche**) mü? Ve, tanrılaşmak: **Tanrı-insan...** Her şeyi kuşatma (**Yeni Yeryuvar Düzeni: Küresel yıldırı/terör**) ve sömürme siyasası (**anamalcı düşüngü**)**: Yeryuvar jandarmalığı ve evren erkliği... 'Doğasal** (dış doğaya ilişkin)**, bilimsel ve yaşamsal söylem': Tanrı-doğa/doğa-Tanrı... Başlangıçsızlık ve sonrasılık: Sonsuzluk... Özdeksellik ve özdek-dışılık... Her şey ve hiçbir şey... Sürekli akış/devinim... Var olduğu için var olmak:**

Nedensizcilik... Heplik ve hiçlik... Uzam ve zaman-dışılık... Süreç ve süreç-dışılık/süreçötelik... Erek-ereksizlik... Kendiliğindenlik ve rastlantısallık... Bilinemezcilik/agnostisizm ve algılanamazcılık... Gerçek var mı ve ne öyleyse?... İnsan usunun sığlığının/sınırlılığının çok ötesinde bir olgu mu? Aşkın/transandantal mı? Önsel/apriori mi? Sonsal/aposteriori mi? İnsanötesi, doğaötesi/metafizik, yaşamötesi, evrenötesi...mi? **Gerçek** yok mu ve **neliği** de mi yok?... Ne varsa-yoksa **yalan** (mı?)

Her Şey *Yalan* ise...

Bilinemezciliğe dayanarak ve her şeyin **yalan** olduğunu savlayarak, neleri/şunları yok sayabiliriz **-belki-** mi?...: Usun yüceliğini, anlağın kutsallığını; özezerliği-elezerliği; çıkarı, dayatmayı, baskıyı, şiddeti ve korku ekinini; yeryuvar erkliğini/jandarmalığını; sömürüyü ve yayılmacılığı; tek devleti/tek ulusu, tek dizgeyi/tek gücü; anamalcılığı, küreselleşmeciliği; amaç için araççılığı, 'Yeni Yeryuvar Düzeni'ciliği; avutuculuğu/uyutuculuğu/düşleticiliği/afyonculuğu /uyuşturuculuğu ve de dinciliği; öykünmeciliği/kopyacılığı-yazgısalcılığı; yüceliği-cüceliği; sayrılığı-sanrılığı... Ve, yapılması ve yaşanması gereken ne öyleyse?...

Tükenen Bir Başka Soy : *İnsan*

Bir çıkış arama, bir anlam bulma ve yeryuvarda bulunmasını bir nedene dayandırma uğraşını sığ ve sınırlı usuyla veren, soyunun tükenişini aymazca ve umarsızca izleyen **insan**, var olmasının dayanılmaz hafifliğini yaşıyor... Doğayı ve doğasını kirleten, ussal ve yaşamsal sıkışmışlığını aşamayan, kendine ve kendi dışında olan hemen her şeye saldıran ve yok edebildiğince yok eden bir bilinçsizliği yoğunlaştırarak sürdürüyor... Doğal dengeyi bozan, kendisinden yüzyıllar önce de var olan soyların/türlerin yaşamını sonlandıran, egemenlik bayrağını yeryuvarın (dahası, evrenin!) göbeğine dikmeyi düşleyen bir tin sayrılığını yaşıyor... Savaşlar yaratan, türünü sömürüp açlığa ve ölüme sürükleyen, alt benini aşamayan, erk olma duygusunu dizginleyemeyen, yaşamı/nı cehenneme çeviren bir mutsuzluk oyununu yazıp oynuyor... Yok edebildiğince yok eden, yeryuvarda soyunu/bir soyu (daha) tüketen, sürdürdüğü **yalanı** acıklı bir biçimde bitirmeye yüz tutan dirimin oyunun sonu geliyor: **Hoşça kal yeryuvar: Ve... Perde.**

BİLİMİN DAR BOĞAZI

Ayşe DEMİROĞLU

İnsanoğlu bir milyon seneden beri yeryüzünde varlığını sürdürmektedir. 6000 yıldan beri yazmakta ve bu süreden biraz daha fazla süredir tarımla uğraşmaktadır. Bilim, aydın insanın inançlarını saptamakla belirgin bir unsur olarak da 300 yıldan beri ve ekonomik tekniğin bir kaynağı olarak da 150 yıldan beri etkendir. Bilim bu kısa zaman süreci içerisinde kendisinin güçlü bir devrimci kuvvet olduğunu kanıtladı. Bilim ne denli önceleri güç kazandığını göz önüne aldığımızda, verilerinin insan yaşamını etkilediği ve değiştirmeye başladığı çağlarda bu gücü kazandığına inanmaya zorlamış buluruz kendimizi.

Bilim, insanlığın ortak kafa ürünüdür; kökleri ilkel toplumların yaşamına dek uzanır ve durağan değildir; dinamik bir yapıya iyedir/sahiptir. Sürekli ve ussal/mantıksal bir biçimde hızla gelişen ve değişen bir toplumsal etkinlik sürecidir. Bilim bireyci nesnelerle ilgilenmez. O, öncelikle tiplerle, bireyci nesne ya da olayın, yalnızca kendilerinin bir örneği ya da durumu olarak ele alındığı, nesne ve olay türleri veya sınıflarıyla ilgilenir.

20. yüzyıl' a baktığımızda insanlığın kazandığı bilgi birikimi çeşitli din, dil, kültür/ekin, ırk ve bölgeye iye/sahip oluşların ortak malıdır. Hiçbir ulus kendi başına bilime sahip/iye çıkamaz. Bilim insanların en çok işbirliği yapabildiği bir alandır. Bilimin toplumların geleceğindeki önemini kavramış toplumların sağladığı gelişmişliğin diğer/öteki ülkelerde karşılaştırılması ve buradan hareketle toplumların bilime katkıları ve geleceklerinin belirlenmesine yardımcı olacaktır. Ama bilim tek bir kişiye 'mal' edildiğinde bu bilim değil bir üretim malıdır.

Günümüzde ise bilim; toplumun gereksinimlerinden kopuk, sadece/yalnızca yayına yönelik ve çoğunlukla tekrarlı/yinelenmeli çalışmalardan öteye geçememektedir. Akademik bir disiplin niteliği kazanmıştır. Her an her dakika makale çıkarılmakta... Bu dünyada/yeryuvarlağında da böyle, Türkiye'de de böyledir. Bu denli çok makalenin çıkması bizim bilimde ileri olduğumuzu göstermez. Yapılan çalışmaların büyük bir bölümü unvan yükseltmek için yapılan çalışmalardır. Burada bilimi amaç olmaktan çıkarıp araçsallaştırmışlardır. Bu da bize geldiğimiz yerin korkutuculuğunu gösteriyor.

Kısır döngü içine girmiş bilimi iyileştirmek için, öncelikle insanları yarışma ortamından çıkarmalı ve üretmeye, düşünmeye, farklı/değişik açılardan bakabilmeye yöneltmek gereklidir. Yapılan çalışmaların çoğu veri tabanı oluşturma niteliğindedir. Yalnızca aktörler değişmekte, yapılan çalışmaların niteliği ise hep aynı kalmakta ve çoğu zaman/süre yazın kirliliğine yol açmaktadır. Herkes belli konular da birbirinin izleyicisi niteliğinde çalışmalar üretmektedir. Özgünlük olmadığı gibi birbirinin benzeri ya da aynısı olan çalışma sayısının da artmasına neden olmaktadır.

Bilimi bu dar boğazdan kurtarmak için öncelikle bilimin hantal yapısını değiştirmeli ve hareketlilik kazandırmalıyız. Her isteyen profesör olmamalı ve kişi profesör oldu mu üretken değilse ömür boyu profesör olarak kalmamalı. Hiçbir şey üretmeyen, yaratmayan insanları denetleyen bir kurum olmalı ve başarısız ise yerine daha üretken olan getirilmelidir. Nitelikli çalışmalar desteklenmeli ve hiçbir şey ifade etmeyen, yeniliği olmayan çalışmalar ortadan kaldırılmalıdır.

Sonuç olarak; 'bir an önce yayın yapmalıyım' düşüncesini kafalardan silip serbest/erkin bırakılmış beyinlerin üretkenliğinde devinmeliyiz.

Nasreddin hoca 800 yaşında

fıkradan şiire hoca'yla yolculuk

doğumunun 800. Yılında nasreddin hoca'ya (1208-1284)

tan doğan

yâre çare

hoca bir gün nasılsa
bir ev yaptırır oysa
deneyimi bilgisi
olmayan ev delisi
odur ki der ustaya:

yukarı aşağıya
bakma bana bak usta
sakın deme bu hata
üsten oy pencereyi
içten koy her deliyi
aman usta n'olursun
oda kapı ters olsun

usta der ki: böyle ev
sen ne çok seversen sev
a hoca hiç olur mu
bunca uydurulur mu

üzülme der rahmetli
bizim hanım bir deli
olur ki görmeyesin
kaşlarını çattı mı
terlik maşa attı mı
ben kaçarım köşeme
tavan olur döşeme
altı üstüne gelir
ev baştan şekillenir

ustam böyle bir yâre
tersliktir bence çare

hem ölümde hem düğünde

günlerden bir gün hoca
eve yorgun varınca
kaşık düşmanı gelsin
bir çift güzel söz etsin
diye çökmüş mindere

hanım gelmiş ne çare
yüzden düşen bin parça
hoca sormuş usulca:
bir derdin mi var hanım
emret derman olayım

komşunun teyzesi
öldü dedi birisi
ben de çarçabuk gittim
başsağlığı diledim
saygısız densiz derler
üstümüze gülerler
bunun için gülemem
dilden dile düşemem

hoca demiş: a kadın
buna mıdır suratın
soyun sopun cinli mi
yüzün gülmez cinli mi
ölüm cenaze neyse
ah mahalleli bilse
seni düğün evinden
dönerken de gördüm ben

ne kısmet ne keramet

tohuma kaçmış yaşı
bir çift gözü de şaşı

olan kızı uygundur
diye hoca'yı bulur
nikahta keranet var
bir güzel kandırırlar

demek varmış kaderde
hem caymak olmaz dinde
der buna da şükreder

bir gün evine gider
bir tabak kaymak ile
eşinden tatlı dille
sofrayı kursun diler

hoca'ya hanımı der:
iki tabak çok fazla
hoca güler: ne âlâ
hanım tutumlu çıktı

az sonra hoca baktı
iş deyişti bir anda
bir kıyamet odada
sormayın gitsin koptu

eksik etek konuştu:
ben namusumla geldim
kocayı tek isterim
hoca'yı çek karşımdan
anlamam hiç oyundan

hoca çileden çıkar
lafları da sıralar:
sözüm yok çift görmene
ince kızım demene
hoca koca yan yana
görünüyorsa sana

ne kısmet ne keramet
hadi hanım selamet

moda mı

evlilik üç ay olur
hocanınki doğurur
bizimki der: her gebe
ve yanında bir ebe
doğurur dokuz ayda
nerden çıktı bu moda

içerler eksik etek
hoca'yı tersleyerek:
sana varalı adam
üç ay oldu tastamam
üç ay da alalı sen
altı oldu derim ben
bir de üç ay karnımda

neresi bunun moda

Maşa

Bir gün tellalın biri
söyler ileri geri:
mezatta bilin kaça
bu kılıç üç bin akça

şaşar kalır hoca der:
demir bunca mı eder

hoca'ya değerini
överler menzilini:
her taşı tuz buz eder
boyu beş arşın gider

bir düşüncedir alır
rahmetli eve varır
elinde maşa koca
mezata döner hoca:

şu gördüğünüz demir
bin bir marifetlidir
üç bin akça az buna
ne mutlu kullanana

biri: Bir mangır etmez
ancak mangal eşeler
biri de der ki: paslı
haminnem kadar yaşlı

bizimki der: bu maşa
uzar yedi kat arşa
usta el ister derim
ben hanımdan bilirim

eşeğe ağıt

hoca'nın bir gün yürür
eşeği birden ölür
bizimki paralanır
günlerce hastalanır

eşi dostu laf atar:
eşin öldü bu kadar
ağlanıp sızlanmadın
bir eşek için yandın
bulamadık bir neden

hoca lafı kor hemen:
hanım öldü koştunuz
yenisini buldunuz
eşek öldü kaçtınız
beni tanımadınız
demek ki yenilemek
için değilmiş eşek

beklemeyin neşeyi
ben kaybettim eşeği

dört kişilik yatar

nasreddin'in hanımı
hep geçmişi özlerdi
o günleri andı mı
eski efendi derdi

bir gün gece olunca
yine sayıklar hanım:
eski efendi hoca
dayanamaz der: canım
bu hanım değil katır
ve yataktan fırlatır

baba evine gider
der yanar hocanınki

çıkışır babalık der:
sana yakışır mı ki
böylesi bir kabalık
yataktan itmek de ne

bizimki der: babalık
laf gelir mi zengine
kavga yok karnımız tok
bir de her gece iy'ce
muhabbetteyiz pek çok

neden bilmem bu gece
eski hanım yenisi
hoca dediğin alık
ve eski efendisi
yatağa sığamadık

dört kişilik yatakta
gidiverdim ben uca
düştüyse onda hata
neylesin alık hoca

İkili

hoca bir zaman iki
hanıma sahipmiş ki
ikisi de sorarmış
hep hoca'yı yorarmış:
kimi seversin en çok

hoca bu yanıt mı yok:
yüreğime baksanız
birer yarım payınız

kavgasız bitti derken
genci sormuş yeniden:
örneğin gölde iken
fırtına çıksa birden
devrilse kayığımız
kimi kurtarırdınız

hoca terler iyice
yaşlısına dönünce
der: soyun denizlidir
sizce su bir ilimdir
a canım beni üzme
bilirsin di' mi yüzme

MARİN SORESCU

Çeviren: Baki Yiğit

Romen şair ve yazar **Marin Sorescu**, 1936'da Bulzeşti'de bir köylü ailenin çocuğu olarak doğdu. 1960'ta laşi Üniversitesi'ni bitirdi. 1964'te çıkan ilk kitabı *Şairler Arasında Yalnız*, ilgiyle karşılanarak geniş biçimde tartışıldı. 1965'ten itibaren yayımladığı şiirleriyle çok popüler olan Sorescu, dinleyicileri salonlara sığmadıklarından şiirlerini futbol sahalarında okuyordu. 1983'te Paris Mallarmé Akademisi, 1992'de Romanya Akademisi üyeliğine seçildi. Şiirlerinden sansüre takılmış olanlar, 1989'daki yönetim değişikliğinden sonra yayımlandı. Yeni siyasi dönemde Sorescu kültür bakanı olarak görev aldı. 1996'da Bükreş'te tedavi edilmekte olduğu hastanede öldü.

Eserleriyle dokuz ulusal, dört uluslararası ödül kazandı. Nobel Edebiyat Ödülü'ne aday gösterildi.

Kitaplarından bazıları: *Şiirler*, *Don Kişot'un Gençliği*, *Öksürük*, *Denizdeki Pınarlar*, *Yaşam Suyu - Ölüm Suyu*, *Sansürün Seçtiği Şiirler*, *Geçit*, *Köprü...*

SATRANÇ

Bir beyaz gün oynuyorum,
Bir siyah gün oynuyor.
Bir düşle ilerliyorum,
Onu savaşa sokuyor.
Akciğerime hamle yapıyor,
Yaklaşık bir yıl düşünüyorum hastanede.
Parlak bir kombinasyon sergileyip
Bir siyah gün kazanıyorum.
Belâyı sürüyor,
Beni kanserle tehdit ediyor
(Şu anda haç biçiminde oynayan).
Ama bir kitap koyuyorum önüne,
Geri çekilmek zorunda kalıyor.
Birkaç taş daha kazanıyorum.
Ama, bak, yarı ömrüm
Gitti.
- Sana şah çekersem iyimserliğini kaybedersin,
Diyor bana.
- Önemi yok, diye şaka ediyorum,
Duygu roku yapacağım.
Arkamda karım, çocuklar,
Güneş, ay ve diğer seyirciler
Yaptığım her hamlede kaygılanıyorlar.

Bir sigara yakıyorum
Ve oyuna devam ediyorum.

Söyleşi:
ŞENOL YAZICI'yla
Yazın Dünyası ve maviADA Üzerine

Hüseyin YILMAZ

Bu söyleşimizin konuğu Şenol YAZICI, maviADA ve Kimse-Siz kültür sanat dergilerinin kurucusu ve genel yayın yönetmeni. Roman, öykü ve şiir dalında on basılı kitabı da olan YAZICI, edebiyat fakültesini bitirdikten sonra edebiyat öğretmenliği yaptı. 2002 yılında Kimse-Siz dergisini kurdu ve yönetti, 2006 Ocak ayından beri de bir grup arkadaşıyla birlikte maviADA dergisini çıkarıyor. Bursa' da oturan Şenol YAZICI, internetteki maviADA sitesinin ve İstanbul'daki bir yayınevinin de yöneticisi.

maviADA dergisi, 200'e yakın derginin de yer aldığı kültür sanat ortamında, alanında tanınmış imzalarla özgün dosyalar yaparak, popüler sanatçıyla yenileri, genç kalemleri bir araya getirerek, dergi yazarlarına kitap yapımında yardımcı olarak, etkinliklerde, Tüyaplarda yer ve rol verdirerek kendine yol açmaya, özgün bir kimlik çizmeye çalışıyor.

Hüseyin YILMAZ: Sizi akademik edebiyat eğitimi almış bir romancı, bir öykücü olarak tanıyoruz. Bildiğim kadarıyla dergicilik, ilgili olsa da ayrı ve yazmanızı da engelleyen bir alan değil mi?

Şenol YAZICI: *Söylediğiniz doğru, yazmakla yayıncılık apayrı alanlardır, hele bu tarz imece dergicilik... Yayıncılık doğası gereği yazmanın hızını keser ve ruhunu bozar, en azından değiştirir. Bunu anlamak için belki bu konulara bulaşmış olmak, yani damdan düşmek gerekir. Her zaman da böyle olacak diye bir genelleme çok doğru değil. Hasbelkader bulaştığım dergicilik tümüyle üstüme kalınca yazmam hissedilir derecede hız yitirdi doğru ve en kötüsü nitelik değiştirdi. Çok çalışarak o yönü aşmaya gayret ettim, bu süreçte altı kitabım daha yayınlandı. O zaman yararını gördüm derginin O kitapların duyurulması için altı sene beklemem de gerekmedi, dergi kanalıyla yüzlerce insan o kitaplardan haberdar oldu. Sadece benim değil, birçok arkadaşımızın yeni çıkan kitapları hiç duyulmama olasılığını taşırken çok yere taşındı, okurla karşılaştı. İşte derginin gücü.*

Hüseyin YILMAZ: Nasıl dergici oldunuz?

Ş.YAZICI: *İlk beş kitabımdan sonra ki bir yığın gazete yazıları yazdıktan, Tüyap ve benzeri etkinliklere katıldıktan sonra fark ettiğim şu olmuştu. İlk iki kitaplarım Selam Söyleyin Ay Işığına ve Benim Kimsem Olsana, çok olumlu eleştiriler almasına, bu alanda saygın kabul edilen yazarlar tarafından bir kaç dergide övülmesine karşın okura bir türlü ulaşmıyordu. Çünkü okur artık reklâmını gördüğü kitabı alıyordu. Görünen bu yol çok uzundu. Yaşar Kemal gibi bir ömür ya da Orhan Pamuk gibi otuz yıl ve tanıtım için de bir servet harcamazsanız ne yazarsanız yazın bir yere varmak zordu. Yayın dünyası hızla tekelleşiyordu ve medyanın dayattığından başkasının yazar olması, kitabını satması ancak mucizelere bağlıydı.*

Hüseyin YILMAZ: İlginç, buradan da derginin yazar için taşıdığı anlamı çıkarmak mümkün galiba.

Şenol YAZICI*: Evet, mucizeler de yıldırımlar gibi hep yükseklere vurur, masallar hariç. O zaman bizim kendi rüzgârımızı yaratmamız gerekiyordu. Sözü uzatmamak için kısaca söylersek dergi, yazın dünyasının yoksullarının alt katmanlarının, varoşlarının masalımsı mucizesidir. Birileri dergi çıkaralım, sen de bize yardım eder misin deyince, yardım niyetiyle girdiğim iş üstüme kaldı. Sonra bir başka yönünü fark ettim, birilerine el veriyordunuz bu işte, bilginiz, deneyiminiz sizinle birlikte yok olmuyor, başkalarına aktarılıyordu. Ya da kitap gibi yıllarca beklemiyor, sesi hemen alıyordunuz. Birileri, belki bir başına asla giremeyeceği bu dünyada sizin desteğinizle özgüven kazanıp o mucizelere de rastlayıp başarılı olabiliyordu. Örneklersem, ilk dergide baskıyla, ricayla, yalvarmayla ilk kez yazmasını sağladığım bir bayan arkadaşımız azmi ve gayretiyle ülkenin en büyük iki ödülünü kazanmayı başardı. Birkaç arkadaşımız kitaplı yazar oldu. İlk dergimiz kimse- Siz'de etkin görev alan arkadaşlarımızdan biri Samsun'da, diğeri Nevşehir'de hala yaşayan dergiler çıkarıyorlar. Kötü bir şey yapmadığımızı da düşünürsek benim devrimci yapıma yazarlıktan daha çok uyduğunu ifade edebilirim dergiciliğin. Bu nedenle tüm sıkıntılarına karşın da sürdürüyorum.*

Hüseyin YILMAZ: Gerçekçilik sanat akımını izleyen maviADA bu tavrını sürdürecek mi? Diğer akımlara da derginin sayfaları açık mı?

Şenol YAZICI: *Şu kesin ülkesine, insanına, dünyaya kayıtsız kalan yazar, sanat, edebiyat olamaz, bu nedenle maviADA duyarlılıklarını sürdürecek. Ama bir dergi gibi ancak başkaları olursa yapılabilen bir işin salt bir bakış açısına kilitlenmesi doğru gelmiyor bana. Belki başlangıçta kurucularımızın, örneğin benim tavrımı taşıdı dergi, bu nedenle gerçekçilik saptaması doğru olabilir, ama bu etkiyi zamanla attı, özgürleşti, yani bizden de kurtulmaya başladı, artık belirgin bir biçimde öyle bir savı yok. Kuşkusuz realist yapıtlar ki özellikle emekten ve insandan yana, ayakları yere basan, bir şey anlatanlar geldiğimiz ideoloji ve yaşam*

anlayışı nedeniyle bize sevimli geliyor. Ama gerçekçi sanat yapacağız diye bir sloganın yerine, sanata kültür için bir şeyler yapacağız savı daha sevimli. Ne gerçekçilik, ne romantizm, ne postmodernist anlatımlar… Birer din değil, birer bakış açısıdır. Ayrıca doğruyu, güzeli anlatmakta akımlar özelliktir, yapıtı sanatsal yapan değildir Ancak ötekiler kadar değerli, ancak ötekiler kadar yararlıdır. Çünkü sanat, tek notayla dillendirilemez, farklı notalar da ister.. Tolstoy nasıl büyük zenginlikse Milan Kundera da odur… Yaşar Kemal nasıl büyükse, Orhan Pamuk da öyle, sadece renkleri başkadır. Ben kendi öykü, şiir ve romanlarımda kitaplarımda realizmi kullanırken, denemelerimde değişik türleri, hatta hiç de sevemediğim postmodernist anlatının olanaklarından yararlandığım oluyor. Günümüz şiiri, büyük şairimiz Nazım Hikmet vari bir realizmi kaldırabilir mi, düşünmek gerek. Peki, bizim bir misyonumuz yok muydu, savunduğumuz? Vardı, ama gene de bu anlamda değildi. Hangi dilden, türden olursa olsun ırkçı, kavimci, bölücü, yıkıcı, partici olmayacaktık, gündelik politikanın dışında kalacaktık. Karşı olduklarımız yukarıda saydıklarım, ama yanında olduklarımız daha önemli; en başta insan, çağdaş, bilimsel akıl, düşünce, sanat ve etik bizi çok ilgilendiriyor, böyle yaklaşınca tabi ki modernizm ve onun sonucu kentlilik de… Dergimiz nelere açık sorusuna ise tek yanıt verebiliriz, estetik ve güzel olan yani poetikaya uyan, insanı sahiplenen her yapıta, öğrenmeye kararlı, yetenekli her yeni kaleme, yazdığıyla yaptığı birbirine uyan, tabi biliyorsak yaşamını, her yazara açığız. Biz bir dergiyiz, edebiyatın tek seçicisi ve bilicisi değiliz, sergileyicisiyiz, belki yol göstereni de, ama sanatın tanrısal katı, ilahi terazisi değiliz, saygınlığına ve olumluluğuna inandığımız bir görevi yerine getirmeye çalışıyoruz. Yazılarla ve yazarla ilgili son kararı zaman ve okur veriyor, verecektir

Hüseyin YILMAZ: Dergide yazan Can DÜNDAR, Ece TEMELKURAN, Zülfü LİVANELİ, Demirtaş CEYHUN, Öner YAĞCI, Zeynep ALİYE, Gülten DAYIOĞLU, Muzaffer İZGÜ gibi ünlü isimler çekiciliği artırdı mı?

Şenol YAZICI: *Tanınmış isimler tabi ki dergiye çekicilik sağlar, ama beri yandan da bir donma, akamama da gerçekleşir çok yüklenilirse. Okuru, yazarı çeker, çünkü onların yanında yer almak kuşkusuz prestijdir. Ama bu dostları bu amaçla dergiye getirmedik, kimileri zaten dergide baştan kurucu olarak vardılar. İlk dergilerin künyelerine bakıldığında görülür bu. Birkaç etkinliğimizde gelip yer de aldılar sağ olsunlar. Sonradan işlevli olarak bize yardım edemediklerini görünce ki zaten bir ütopyaydı, yazar olarak aramızda yer almalarını daha sahici bulduk.*

Hüseyin YILMAZ Her mevsim çıkan derginin yayına hazırlanışını anlatır mısınız? Ürün seçiminde nelere dikkat ediyorsunuz? Genç yeteneklere şans veriyor musunuz?

Şenol YAZICI: *Dergi kurallı bir mesai gibi değil, aralıklı olarak, ama sürekli ilgi isteyen bir iş. Üç ayda bir çıkması işi azaltmaz, aksine artırır. Çünkü çıkış aralığının genişliği unutulmasına da yol açar. Bu nedenle sürekli ilgiyi ayakta tutmak, yazar yönelişini ve yazı akışını artırmak, yaptığınızı duyurmak için o dünyayla sıkı ilişkide olmak zorundasınız. Gelen yazılar toplanır, aralarından öncelikle nitelik gözetilerek seçim yapılır. Derginin ilan ettiği çalışma ve gündeme denk düşen yazılar ayrılır. Daha sonra bir dengeyle, öncelik üye ve abonelere, derginin istediği yazılara yer verilerek robot bir dergi oluşturulur. Gençlere, gizli kalmış yeteneklere özelikle yer vermeye çalıştığımızdan onları belli bir oranda katmaya çalışırız. Bizim bu yaklaşımımız eleştiriliyor, kimi yazıların istenilen yetkinlikte olmadığı savunuluyor ki katılmıyoruz, yeni başlayan hiç kimse mükemmel değildir, dergilerin işlevi zaten odur, onları okurla yüzleştirmek ve yani alıştırmak… Böylece toparlanan yazılar dizilir. Dizilen yazılar, profesyonel kalemlere hiç müdahale edilmeden, yenilerin ve gençlerinki gerekirse düzeltilerek, yasal ve etik değerlere uygunluk gözetilerek okunur. Grafikerimiz tarafından içeriğe uygun kapak tasarlanır ve dergi baskıya verilir, çıkan dergiler de adreslenerek gönderilir.*

Hüseyin YILMAZ: Günümüz Türkiye'sinde değişik dönemlerde 200 kadar dergi ve fanzinin çıktığı, dergi enflasyonu olduğu biliniyor. Üç yıldır yayın hayatını sürdüren maviADA zoru başardı mı? Yazın dünyasına farklı bir ses getirdi mi?

Şenol YAZICI: *Dergiler yazanın vazgeçilmezidir, demiştik. Koca bir ülke için 200 dergi bir enflasyon değil, bence gerekenden bile az. Kültür sanata ilgisizliğin göstergesi derseniz doğru. Ne var ki yeterince nitelikli dergi olmadığı söylenebilir o ayrı. Çünkü her niyetlenen dergi yapamaz, iyi niyet, heves yetmez, altyapı ister. Para, ekonomik güç, edebiyatın mutfağından gelmek, işin başında çekim merkezi olacak birilerinin olması, yayıncılıktan da anlamak ya da anlayanların bulunması, hatta bir iki tüccar becerilinin de olması gerekiyor… Bunca insan, emek ve harcamayla neden dergi yapasınız, diye de düşünülebilir tabi. Bu bizim ilk dergi deneyimimiz değil aslında, gerçekte biz altı yıllık dergiciyiz, ikinci dergimiz maviADA. Derinine insek daha ötesi var. İlk dergimiz Kimse-Siz yayın hayatına ara verince, yayın kurulunda olan kimilerinin çıkardığı hala süren dergileri bizim anlayışımızın bir devamı saymak gerekir. Hatta Samsun'daki Ada çıkarken bunu ilan ederek başlamıştı.*

Zoru başardı mı sorusuna gelince, dergicilikte başarmanın ölçütü nedir bilmiyorum, ama yeterli ve nitelikle yazı akışının sağlanması, kendi kurallarımızı koyabilmemiz, anlayışımızı sürdürmemiz, en önemlisi hala ayakta kalabilmemiz ölçütse maviADA bunu yapabildi. Bunun yanında profesyonel, çalışan elamanları olan, telif ödeyebilen birçok derginin yapamadığı kimi şeyleri gerçekleştirdi. Örneğin, kaynak olabilecek, literatüre geçmiş bir çocuk

edebiyatı dosyası hazırladı ve hemen hemen bu alanda üreten herkese yer verdi. Bizzat Cengiz Aytmatov'un ve Rus Kırgız yazarların katıldığı Aytmatov dosyası yapıldı. Daha birçok örnek var. Ülkenin en ünlü kalemlerine yer vermeyi başardık, hepsini izinlerini alarak yaptık, bazen kendileri geldi, bazen biz istedik. En önemlisi kendi yazarlarımızla bir dizi etkinlik yaptık, onlara roller verdik, yazar kimliğine alıştırmaya, tam bir okul olmaya çalıştık.

Hüseyin YILMAZ: Bu şartlarda ısrarla adamakıllı bir dergi çıkarmanın zorlukları nelerdir?

Şenol YAZICI: *Dergi çıkarmanın zorluklarının yerine kolay yanı var mı, diye sorulsa daha iyi… Tek başına bu çok uzun ve ayrıntılı bir konu olduğundan bu sınırlı yerde açıklamak olanaksız. Kısaca söylersek, dergi çıkarmak inanılmaz zordur, çünkü tek başına göğüslenecek olan sorun salt yazı bulmak değildir, salt parasal değildir, organize bir fabrika düzeninde çalışan bu işin ayrıntıları çok farklıdır ve hepsi gerçekte birer uzmanlık ister. Tabi ki, ekonomik bir kazanç elde etme şansınız hiç olmayan bir işi sürdürmek için söz veriyorsunuz, parasal kaynağı da sürekli sağlamak zorundasınız. Bu yönüyle dergi yapmak romantik bir idealizmden öte, saf bir ağalık ister. En önemlisi bir sevda ister, ütopyalar peşinde koşmaya eğilimli, ama ayaklarını yerden de kesmeyecek, sabırlı öncüler…*

Hüseyin YILMAZ: Peki maviADA bunları aşabiliyor mu?

Şenol YAZICI: *Bizim yapısal özelliklerimiz biraz farklı. Biz ilk deneylerimizden sonra dergiye kendi imkânları içinde emek vermeyeni Nobel alsa bile onore etmeme kararı almıştık, kültürel, sanatsal değeri dışında. Bu nedenle gerek yayın kurulu, gerekse temsilcilerimiz kendi olanaklarınca dergiyi yıllardır desteklerler. Yani hepimiz gerektiğinde derginin işçisiyiz. Öylece dayanıyoruz.*

Hüseyin YILMAZ: 2008 de Internet ortamında 3 sayı sanal bir dergi de çıkardınız. Sürecek mi, amaç ne? Dergiye ürün gönderenlerin daha çok basılı dergiye yöneldikleri doğru mu?

Şenol YAZICI:
Sanal dergimiz sürekli, üç sayıyla bitmiş değil, sadece duyurusunda yer aldığı gibi yaz ayları çıkmıyor.
Dergiye gelen yoğun yazı akışını göğüslemek içindi öncelikle. Topu topu 48 sayfamız vardı o günlerde ve ilgiye yetmiyordu. Üstüne üstlük biz imece bir dergiydik, üyelik, abonelik düzeninde çalışıyorduk, yani dergiye emek verenleri gözetmem gerekti önce, kuralımız buydu. Oysa gelen yazı çoktu. Belki istenilen düzeyi henüz yakalayamamış, ama bir şeyler üretmiş, üretmeye çalışan insanlara, ben bilirim tavrıyla hayır demek kolay, ama onlardaki beklentiyi ve yıkımı hissetmek de zor değil. İnsanlara fırsat verildiğinde ne güzellikler yaratabildiklerini kendi hayatımdan bilirim. Ayrıca biz bir okul olmak iddiasıyla ortaya çıkmıştık, ama mekânımız dar geliyordu. Öte yandan üç aylık dergi hız

çağında yavaş kalıyor, internetse her ne kadar nitelikli edebiyatın düşmanı gözükse de, iletişim ve yaygınlık bakımından büyük bir güç. Artık günlük duyurular anında hayata geçiyor, korkunç bir güç aslında. Ama asla en mükemmel teknikte yapılmış bir internet sitesi bir fasikül dergi olamaz, o da ayrı. Onu kullanarak gelen hiçbir yazıyı atmıyoruz, her iki dergide değerlendirmeye çalışıyoruz. Yazan şöyle ya da böyle okuruyla yüzleşiyor. Tabi ki herkes basılı dergide yer almak istiyor, olması gereken de bu kuşkusuz, yazı hala basıldığında gerçek anlamını kazanıyor. Bu yönlü internet'in ayrı bir işlevi var bizim uygulamamızda, orda başlayıp belli bir yetkinliğe ulaşan daha sonra basılı dergiye geçiyor zaten. Yani orası bizim okul işlevimizin atölyesi.

Hüseyin YILMAZ: 2007/Mart ayında TÜYAP'ta Yazar ve Ütopya konulu konuşma ile kimse-Siz'in 2002/Kasım ayındaki 1.sayısında Niçin Kimse-Sizi anlattığınız yazınıza sanat manifestonuz diyebilir miyiz?

Şenol YAZICI: *Tüyap konuşmam, kendini bir sistemin, düzenin, bir partinin adamı sayıp bundan onurlanan yazarçizere bir karşı tavırdı. İddialıydı ama doğruluğu bilimsel olarak rahatlıkla anlaşılabilir. Bir yazar temelde zaten muhaliftir, tabi gerçek yazar kastım. Onun tarafı vardır, o da insan. O zaman ne kadar geniş olursa olsun, bir ideolojinin, dinin adamı olamaz diyordum, O ne yapar ideolojiye karşı mazlumu savunan ütopyalar yaratır. Kimse-Siz'deki yazımsa derginin çıkış felsefesini anlatıyordu, dergiye yazılara ve oluşturulmak istenen gruptan beklentilere dayalıydı. Her konuşmanın bir konuya yönelik olduğunu düşünürsek dünya ve sanat görüşümün sadece bir yanını içerir o yazılar demektir. Bunlar sanat görüşümün parçalarıysa da, bütünün oluşmasına daha çok var.*

Hüseyin YILMAZ: Şimdi internette de yer alan 2003'te Kimse/Siz'de Aysın Yavuz'la yaptığınız söyleşi de iç burkan bir dille derginin sonuna yaklaşıldığını hissettiriyordunuz. Bir Dergi Nasıl Öldü'de ise bir yıl, beş sayı yayınlanan Kimse-Siz'in kapanış sürecini ilgiliyi utandıracak bir biçimde anlatıyordunuz. Bu sonuçlar ülkemizdeki dergiciliğin kaderidir diyebilir miyiz?

Şenol YAZICI: *Doğru bütün dergilerin kaderi odur, ama*

dergiler ölseler de yaşarlar, işte, sizin Kimse-Siz'deki yazılarımızdan yıllar sonra söz etmeniz gibi… Çoğu kez de dergilerin sonları öyle olur, doğası gereği. Ama öyle olması gerekiyor mu? O yazılarda dikkat ederseniz, suçladığım ya da sitem ettiğim birileri vardır. Yani ben birilerini sözüne güvenmişimdir, onlar da beni yolda bırakmıştır, insan gerçeği. Sanırım böyle olmaması için kuruluş aşamasında yanınıza aldığınız insanların, sözüne sadık, vefalı yani dergicilik ya da edebiyattan daha çok insani temel erdemlerle donanmış olması gerekir. Bu alanda da insanımız çok etik değil. Benimle yola çıkmış, yazısı en önde yer alsın, reklâmı yapılsın diye bizi sıkıştıran ünlü ünsüz birçok arkadaşım, iş derginin türlü sorumluluklarından birini üstlenmeye gelince ne yazık ki, ne sözünü, ne erdemleri, ne de arkadaşlığı düşünmeden geri çekilmektedir. Siz eğer bu durumu tek başınıza göğüsleyecek hazırlıkta değilseniz yandınız, tabi dergide… Tek başınıza göğüslemekse, yapılabilir ama öyle olacaksa oturun kitap yazın, niye dergicilik ki? Yalnız yapılamayacak ender işlerden biridir dergicilik.

Hüseyin YILMAZ: maviADA kimsenin değil, emek verenlerindir, her yazar ve şair kendi okur kitlesini kendi yaratmak zorundadır diyorsunuz. Yani kişi hem yazacak, hem satın alacak, hem de okuyucu kitlesine kendi ulaştıracak... İmece yoluyla üretilen bir dergi başka nasıl ayakta durabilir?

Şenol YAZICI: *Yanıtı zaten siz vermişsiniz. biz imece bir dergiyiz ve sanat yapıyor, kendimizi,yazımızı, kitabımızı tanıtıyoruz, dergi bize bu olanağı veriyor, ama bize kimse sponsor olmaz, reklam vermez, ülke gerçeği diye bir şey var. Ayrıca bu dergiyi ben yazılarımla dolduracak değilim, öyle düşünsem kitap yazmam daha doğru olabilir. O halde yazan insanın okuruyla yüzleşmesi için emek vermesi gerekli. O zaman ürettiğinin değerini ölçebilir. Başka türlü hangi dergi, ülkenin öte yanındaki okura ulaşmayı başarabilir. Ben sizin Antep'teki çevrenize dergiyi ulaştırıncaya kadar… Koca yayın ve dağıtım şirketleri bunda eksik kalıyor. Ki bizim sizin adınıza bunu tümüyle üstlenmemiz mantık yönünden de saçmalıktır, ben nasıl yıllardır kendi okurumu ilmik ilmik yaratıyorum, aynı emeği siz de vereceksiniz, derginin avantajı, kişiyi bir tür yazar olarak onaylar, kabul görmesini sağlar ve sizi dergide yer alan öteki elli yazarın çevresine, sanat edebiyat dünyasının yetkililerine de taşır. Bunu hiçbir kişi tek başına yapamaz. Zaten dergide bunun için bir araya gelinmez mi?*

Hüseyin YILMAZ: Son olarak maviADA'yı aylık dönemlerde bütün ülkeye dağıtımı yapılan bir dergi olarak görebilecek miyiz?

Şenol YAZICI: *Olmaz değil, üyem, temsilcim, yazanım çizenim sahip çıkarsa olur, ama… Bunun zorluğunu bir bilseniz. Önce profesyonel olmak demek, çalışanlar gerek, o zaman bu ruh biter. Bu dergiyi aylık yapmak demek, derginin ömrünü kısaltmaktır gibi geliyor bana. Varlık gibi ardında yayınevi ve profesyonel çalışanları olan dergilerin yaşadığı sıkıntıları duymadınız galiba. Artık dağıtım şirketleri bile üste para istiyor, hem de dergilerin göğüsleyemeyeceği paralar. Yaşadığımıza şükür.*

Hüseyin YILMAZ: Teşekkür ederim.

Şenol YAZICI: *Kendim ve maviADA adına ben de teşekkür ederim.*

05.Ekim.2008

SANA AŞK YAKIŞIR ÇOCUK

Ahmet UYSAL

sana sokağın yakışır şair,
buğulu kanatlarıyla
kuğuların uçuştuğu,
sevgili sandığın rüzgârını.

sana bu şehir yakışır elbet,
sabun kokusuna
pirina kokusunun karıştığı
ege köpüklü kumsalıyla.

sana dağ/tanrı yakışır be!
çirişotu sarmalında
gizil toprak karmacı,
mavi şiir korunağı olan.

sana troya düzlüğünden
bakmak yakışır oğul,
yorumlarken ülkenin
yerlerini ve göklerini

aşk mı adı bu ürpertinin,
sana da aşk yakışır çocuk,
aşkla yazdın bunca şiiri,
böyle ulaştın dil nehrine.

BAŞKALDIRAN İNSAN

Hüseyin YILMAZ

tarihin bilincinde
tanrının yerini aldığı
ilk başkaldıran Prometheus'un
ateşi k/özünden çaldığı
günden bu yana
var olmanın dayanılmaz ağırlığına güçsüz
bırakılmışlığına katlanır tanrılar karşısında
özgürlüğü uğruna her ölümlü kabuk bağlayan
yarası acılarının
kendi elleriyle yarattığı
yıkımlardan sonra

Cemil Sena "İnsanlar ve Ahlâklar"

Olcay Yılmaz

1.Bölüm /// "İnsan nedir?"

Cemil Sena "İnsanlar ve Ahlâklar" adlı yapıtının ön sözünde şöyle der:

Genel olarak insanların birbirine acı çektirmeyen bir karakter kazanabilmeleri için filozoflar, ahlâkçılar, peygamberler ve tarikat kurucuları gibi türlü aydın ve ermiş kişiler, yüzyıllardan beri çeşitli yüksek yapıtlar vermiş, türlü yüce telkinlerde bulunmuşlardır. Ancak bunlar, her toplumda sayısı pekte çok olmayan bazı kimselerin eğilim ve davranışlarında olumlu etkiler yapmışlarsa da pek büyük bir çoğunluk, bunların izledikleri yüce amaçların gerçek anlam ve nedenini kavrayamamışlardır. ***Bunun içindir ki, ne cennet vaatleri, ne cehennem tehditleri, ne öğüt, ne de kanun baskısı insanların doğal ve güdüsel eylemlerini, ahlâk, prensip ve kurallarına göre düzenleyebilmişlerdir.***

Cemil Sena "İnsan nedir?" sorusuna şöyle yanıt verir:

...doğa yüz binlerce yıl özene bezene, kendi yetkinlik ve yaratıcılığını İNSAN biçiminde canlandırmıştır. İnsan saklı ve gizli şeylerden ve bilinmeyenlerden korkmakla birlikte, onların sırlarını açığa vurmaktan da zevk alan ve bu işi ödev sayan bir yaratıktır.

1800 yıllarında başlayan batı düşünürlerinin düşüncelerini tanıma olanağı Türk Aydınlarının o geciken düşünce açlığını doyurmaya çalışırken, bugün biz bu denli bilgi ile yalnızlaşmakta ve acizleşmekteyiz. 1850 yıllarında Beşir Fuad ile başlayan düşünce akımının 1970'lere dek sürdüğü görülmektedir. Bu yıllar arasında yapılan düşünce girişimlerini biz bugün bilim ve bilgi çağında yapamıyoruz. O dönemin konuşmaları, yazılan yazıları bugün ile karşılaştırıldığında ne denli gerilediğimizi göstermektedir. Cemil Sena, ne denli bakış açısını her iki yönde kullansa da kullandığı dil ve anlatım biçimi bizden çok ama çok yukarıda. Şimdi sözü Cemil Sena'ya bırakalım:

... insan ruhunun bütün çarpıntıları, atılımları, hep doğanın kördüğümlerini çözme savaşından ibaret olduğu görülür. Doğa, sonlu bir bütün olsaydı, insan çoktan onun gizlerini çözmüş olurdu.

İnsan için saadet, istemekte, işlemekte, yaratmakta ve hakim olmaktadır. Birbirinin az çok aynı olduğu halde pek farklı görünen insan amaçlarının çarpışması, o denli sürekli ve aşikar bir olaydır ki, bunu nesnel olarak gözleyenler, iradelerin değişik güçleri karşısında nihayet her çeşit dini, hukuki, ahlakı... değerlerin devrilmekte olduğunu ve yerlerine sürekli yenilerinin yerleşmeye başladığını görürler. Bu savaşta nitel ve nicel bakımdan üstün olanların, ***sürekli kendilerinin olan şeyleri*** *kabul ettirdiği görülür. Yenilgiye uğrayanlar ise, ister istemez kabule mecbur oldukları şeyleri, ilk fırsatta omuzlarından atmak ve* ***kendilerindekini yaşatmak*** *heyecanıyla yanıp tutuşurlar; unutulmaktan hiç de hoşlanmayan, dirlik ve düzenlik içinde yaşamayı, dünya nimetlerinden herkesin aynı derecede faydalanmasını sağlayacak bir* ***cennet*** *yaşamını tasarlayanları bile hayallerinin nasıl büyük direnmelerle karşılaştığını ve gerçekliğin nasıl bambaşka savaşlarda saklı olduğunu fark edememişlerdir.*

Bizim anladığımız **insan**, evrenin bitmez tükenmez **evrim**, **devrim**, **değişim** ve **dönüşüm** olaylarına ayak uyduran ve bütün bu olayları **kendi kişiliğinde temsil eden** yüce yaratıktır. Şüphesiz ki bütün değerleri yaratan ve değiştiren **insandır**.

Din, kendisini kabul etmiş olan fertlerin irade ve tutkularını bir disiplin altın alır, doğa ve yaşam ilgisini azaltır veya bu ilgiye mistik bir renk verir.

Din, iman edenlere **ümit**, **kuvvet** ve **teselli** vermek suretiyle **acılara**, **yoksunluklara**, **haksızlıklara direnmeyi** ve **dayanmayı** öğretir. En gerçek imanlı, yaşamın her çeşit tecellileri karşısında Tanrı gibi yüce bir gücün himayesine dayanarak cesaret kazanır.

Dinler, insanın suç işlemesine engel olmadıkları içindir ki, vicdanın yeter bir yaptırım olmadığını sezmişler, her suçu cezalandırmanın da olanaksız olduğunu anlamış bulunduklarından, bir toprak altı mahkemenin mutlak adaletini türlü biçimlerde telkin ederek ve zulüm görenlerinin öç ya da tesellilerini bu adalet vaatleriyle sağlamaya çalışmışlardır.

Cemil Sena Ongun (1894-1981)

Yazar, felsefeci. Seydişehir'de doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi (1916), Fransa'da Collége de France'da ve Sorbonne Üniversitesi'nde felsefe öğrenimi gördü (1927). Anadolu'daki lise ve öğretmen okullarında felsefe ve pedagoji öğretmeni olarak görev yaptı. İstanbul'daki liselerde de çalıştı. Ders kitapları yanında roman, deneme, inceleme, monografi, çeviri türünde yapıtları vardır.

Eserlerinden başlıcaları:
Estetik (1931),
Allah Fikrinin Tekamülü (1934),
Büyük Adam Olmak (1940),
Saadet Yolları (1948),

Kitap/Yapıt sayfasının editörü olmak isterseniz dergi ile iletişime geçiniz.

GERÇEK YOLCUSU

Eren Bilge

17.2.1959 Akşam üzeri babam evimize geldi. Zil zurna sarhoştu. Hep böyle yapardı. Bana çıkışıp darılacağı zaman içki içerdi. İçkiden güç kuvvet alırdı bana darılmak için.
Başladı konuşmaya, atıp tutmaya:

- Sen dinsizin tekisin!..

Ne deyeceğimi şaşırdım. Beni dinsiz olarak suçlayan babam...

- Dinsiz oldum da ne yaptım?

Daha sözümü bitirmeden:
- Bir de bana karşı geliyor, dinsizliğimi ispat et! diyor. İspata gerek var mı? Emin Kılıç Kale'ye gidip gelmiyor musun? Sen dinden imandan çıkmışsın...
Babamdı, bir yandan da acıyordum. İnsan babasının bu duruma düşmesine üzülmez mi?

- Getir Kuran-ı Kerim'i... Müslüman olduğuma dair yemin edeyim...

- Yok olmaz! Yeminle olmaz... Muhakkak bu Emin Kılıç'a gidip gelmeyi terk edeceksin.. Emin Kılıç Kale'nin derslerine gittiğin takdirde; seni evlatlıktan sileceğim.. Senin dinsizliğini el aleme yayacağım....

Gerçekten benim dinsizliğimi ilan eden ilk kişi babamdı. İçip içip her önüne gelene: "Benim Emin Kılıç Kale'ye gidip geldiğimi, onun öğrencisi olduğumu, dinden imandan çıktığımı..." söylediği kulağıma geliyordu.

Oysa ben dinden çıkmışım da ne yapmışım. Zaten bu yaşa (27) gelinceye kadar ne namaz kılmışım, ne oruç tutmuşum... Fark eden bir şey yok ki... Fark eden şeyler de var. Emin Kılıç'a gitmeden önce içki, sigara içerdim; şimdi içkiyi de sigarayı da bırakmış durumdayım.

"- Olsun, diyor babam, yine içki iç, yine sigara iç ama bu Emin Kılıç'a gitme!.."

Beni dinsiz diye suçlarken hüngür hüngür ağlıyordu. İki de bir; Emin Kılıç'ın derslerine gitmememi, bazen ağlayarak, bazen yalvararak, bazen da zorlayarak söyleyip duruyordu.
Saatlerce, ağladı, dövünüp durdu. Sanki deli olmuştu. Babamın bu duruma düşmesine neden olduğum için kendime acıyordum. Ne yapacağımı şaşırmıştım. Bir yanda söz (ikrar) verdiğim hocam bir yanda da gerçekten çok sevdiğim babam.
Babam benim tekamülümü önlemeye, beni eski bilinçsiz ve sorumsuz yaşamıma döndürmeye çalışıyordu ve bu da bana çok ağır geliyordu. Benim tekamülümü önlemeye çalışan Dr. Emin Kılıç Kale de olsa; ona bile karşı gelirdim... Esas olan insanın tekâmülüdür...

Bana olan öfkesinden ötürü babam öylesine kendinden geçiyordu ki beni dövmek üzere birkaç kere ayağa kalkıp oturdu. Bu durumumuza eşim bakıp duruyordu. Ne yapacağını şaşırmış bir durumda bizi izliyordu. Bir keresinde beni itti. Az daha bebeğin (Elçin'in) üzerine düşecektim.
Babamın bu baskılarına dayanamıyordum. Zaten ruh sağlığım bozuktu. Parasal durumum bozuktu. Mutfağı, banyosu, salonu, yatak odası aynı olan bir odalı evde oturuyorduk.

Bilgisizliğim ve bilenleri kıskançlığım ise had safhadaydı. İçinde bulunduğum bu durum normal ruh hali sayılmazdı. Bütün bunların üstüne baban; sarhoş olarak gelsin, seni dövmeye kalksın, dövmeye kıyamadığı için de karşında ağlayıp, dövünüp dursun, kendisini yerden yere atsın...
Bu görüntü tam bir dram... Bir evlat babasının bu duruma düşmesine neden olur mu?.. Nedir bu baba ile oğul arasındaki çatışma?..

Ben yeni bir dünya görüşü arıyordum; babam ise ortaçağın kurallarını, din-iman adına, bana dayatmaya kalkıyordu. Babam hatırına yeni yeni ayrımına vardığım gerçeklerden kopmalı mıydım?..

Babamın beni dövmeye kalkmasını, ağlayıp dövünmesini izlerken aklıma İncil'den şu ayetler geliyordu.
İncil. Matta: 34 "Yeryüzüne barış getirmeye geldiğimi sanmayın! Barış değil, kılıç getirmeye geldim. (Burada kılıçtan amaç: Görüş ayrılığıdır... HB)

35 Çünkü ben babayla oğulun, anneyle kızın, gelinle kaynananın arasına ayrılık sokmaya geldim.

36 'İnsanın düşmanı kendi ev halkı olacaktır.'

37 Annesini ya da babasını beni sevdiğinden çok seven bana layık değildir. Oğlunu ya da kızını beni sevdiğinden çok seven bana layık değildir."

Gerçekten de bana düşman olan kendi ev halkımdı... Babamdı... Bu durum dayanılmazdı... Ama gerçek yolcusu bu durumu göze almalıydı...

Bu ayetlerde sözü geçen "bana layık değildir" sözlerinin karşılığı "Gerçek sevgisidir" Din ilminde gerçek saygısına, gerçek sevgisine Tanrı denir.

Davâ, Emin Kılıç Kale'ye gidip gelme değildi... Davâ, gerçeğe (Tanrı'ya) erişme çabasıydı... Bu da baba hatırına terk edilemezdi... Çünkü din ilminde yazılmıştır. Tanrı (normal insanın sağduyusu) şöyle der: "Başkasını benden ziyade seven bana layık değildir!" Bu Kuran'ın birçok ayetinde geçer...

Şimdi benim; babam ağlıyor, üzülüyor diye Tanrı'yı (Gerçeği, olması gerekeni...) tepelemem mi gerekir? Yoksa bu gerçek saygım, sevgim, nedeniyle yoluma devam etmem mi gerekir?
Yaa işte böyle Tanrı (Gerçek) aşkına neler çektik biz. Bu Tanrı (Gerçek) aşkı yüzünden adımız halâ ve halâ dinsiz...

Hayri Balta, 17.2.1959

KARINCANIN OYUNU

Suzan Şan

Arkasında derin bir uçurum, önünde dipsiz kuyu... Nereye doğru atsa elini intihara düşüyordu ayağı. Ellerine baktı. Uzun parmakları ince ve biçimliydi. Her zaman çok sevmişti ellerini. Yine sevdi. Sonra yerçekiminin akışına bıraktı ve iki yanına düşürdü yüreğinde biriken korkuyu. Hangi yanındaydı aşk...

Zamanı donduran üşütücü bir rüzgâr geçti bedeninin içinden. İçi yandı. Göğe dikti gözlerini. Bulutların gecikmiş gri telaşını izledi bir süre. Birazdan taşıdıkları emaneti bırakacaklardı saçlarına ve O son kez misafir edecekti yağmuru yüzünde. Baharı kokladı...

Her şey bitecekti. Yağmurun misafirliği gibi bitecekti ruhunun bedenindeki yıllanmış konukluğu. Geride bıraktıklarını düşündü eskimiş belleğinde. Nihayete ramak kala... Bir karıncanın sesiyle irkildi. Her iki yanına baktı. Düşürdüğü gibi kalmıştı korkuları. Önünde küçük bir karınca... Dipsiz kuyu ile hemen ayakları arasında... Ağzında papatya... Duvar gibi dikilmişti karıncanın göç yolunda. Yolunu açmasını istiyordu kendisinden. Sağ ayağını usulca kaldırdı. Tasarlanmış bir intihardı orda oluşu ve karıncanın her şeyi mahvetmesini istemiyordu. Ama sol yanına çarpmıştı karıncanın kahverengi gözleri. Birden dengesini yitirdi. Ve... Karınca tesadüftü sadece.

Korkuyla açtı gözlerini. Yağmur yağıyordu. Yataktan kalktı yavaşça. Işığı açtı. Her şey yerli yerindeydi. Banyoya gitti, yüzünü yıkadı ama kurulamadı. Bir süre aynadaki ıslak yüzünün görüntüsüne baktı. Burnunu hiç sevmezdi. Kardeşleri az canını acıtmamışlardı burnu yüzünden. Onlara benzemeyen tek yönüydü. Kendi burnu gibi koca burunlu kardeşler arardı. Bulamayınca evden kaçmayı düşünürdü günlerce. Çaresizdi... Kaçmıştı sonunda... Uykusu yoktu. Gördüğü rüyayı anımsadı. Ne kadar garip bir rüyaydı. Tam ölmek isterken bir karıncanın işgüzarlığı yüzünden ölümün koynuna düşmüştü istemeden.

Mutfağa gidip kahve hazırladı. Bir süre mutfak penceresinden karanlık boşluğu izledi. Islaklığıyla bıraktı karanlığı sonra. Salona geçti. Sehpada yarım kalan satranç oyununa baktı. Ayaktaydı... Yalınayaktı... Dudağının kenarına sinsi bir yakaladım gülümsemesi yerleşti. 'Aptal... Nasıl görmedin atın fille oyununu.' Filin iki kare ilerlemesi oyunu bitirmeye yeterdi çünkü. Acaba atı bir le geri mi alsam diye düşündü sessizce. Nerden fark edecekti. Sonra vazgeçti. Kaybetmek istemiyordu ama kazanmakta istemiyordu. Öylece devam ettirebilirdi bu oyunu yıllarca. Ne çıkardı ki...

Son anda fark etti satranç tahtasının yanında iyice solmuş olan papatyayı. Eğildi aldı. Avucuna yatırdı. Boynu kırıktı... Dün akşam getirmişti. Öyle demet demet değil birer tane getirirdi çiçekleri. Mesela bir tane gül getirmişti ilk gelişinde. Sonraki gün mor krizantemle çalmıştı kapıyı. Buruktu. Bu çiçeğin burukluğu ifade ettiğini anlatmıştı ama kendi burukluğunun nedeninden hiç söz etmemişti. Çok az anlatırdı kendini...

Uykusunun yarım kalan yerine hapsettiği karıncayı anımsadı. Ağzında papatya vardı. Güldü geçti rastlantının böylesine. Bitmişti... Elindeki kupayı koltuğun üzerine bıraktı. Yere atmış olduğu kirli çoraplara takıldı gözleri. Aslında karıncaydı dikkatini çeken. Sinirlendi. Bir tek karıncanın tüm geceyi nasıl mahvettiğini izlemişti. İntiharı gibi... Almadı çorapları yerden ve kupayı koltuğun üzerinden. Vazgeçti... Zaten her şeyi olduğu gibi bırakıp çekip gitmişti. Vazgeçmişti kendisinden... Getirdiği çiçeklerin anlamından... Kirli çoraplarından... Yarım kalan satranç oyunundan... Solmuş papatyadan... Emanet bıraktığı şu lanet olası karıncadan... Onu bir daha göremeyeceğini biliyordu. Fili iki kare oynatmak için bile gelmeyecekti artık. Zaten o kazanmamış mıydı oynadıkları tüm oyunları. Bu oyunu da o kazanmıştı işte. Son defa gelmişti dün akşam. Bunu biliyordu ama gitme demeye de dili varmıyordu bir türlü. 'Var git sen yoluna dedi. Bak sımsıkı kapattı karıncan gözlerimi. Kör ebeyim ben. Elma desem de armut desem de çıkma. Çıkma he mi kör olası. Ya da sen bilirsin istediğin yere dök içimdeki kırıntıları. Ne de olsa çok aç karıncan bu gece...'

Yatak odasına gitti. Hiçbir şey düşünmeden uyumak istiyordu sadece. Ölmüş papatya kokan buruşmuş çarşafına sarıldı. Avucunda bir gözü kör kahverengi karınca... Her iki yanında korkuları... Yarım kalan satranç oyununun son hamlesi... Kulağına abanan karanlığın kokusu... Tek tek öldürüp zihnine gömdüğü kardeşlerinin ıslak yüzü... Uyudu. Son uykusuydu... Hiçbir yanındaydı ne de olsa aşk...

10.05.2008

HANGİSİ GÜZEL?

Erhan Tığlı

Ali beyle Hamdi Bey ailecek piknik yapmaya karar verdiler. Çoluk çocuğu topladılar, yiyecek içeceklerini hazırladılar, arabalarına kurulup bir Pazar sabahı yola koyuldular. Bir süre sonra beton, taş, demir yığınlarından, konserve kutusu gibi apartmanlardan uzaklaştılar, yemyeşil ağaçların, çeşitli renk ve desenlerdeki çiçeklerin arasına daldılar ve derin bir oh çektiler; "Hayat varmış be! Her hafta gelelim böyle yerlere" diye gülümsediler. Bir yerde durup mola vermek istiyorlardı ama nerede duracaklarını bilemiyorlardı. Biri; "Burası güzel; Burada duralım. Hem dinlenir hem de getirdiğimiz yiyeceklerin tadına bakarız" dedikçe diğeri, "Dur canım. Biraz daha gidelim. Belki daha güzel bir yer vardır" diyordu.

Derken bir derenin yanında tamam artık dediler. Kadınlar sofrayı hazırlarken erkekler çevreyi dolaştılar, mis gibi temiz havayı içlerine çektiler. Ali bey, "Ne güzel bir yermiş burası" dedi. Hamdi Bey, "Demin geçtiğimiz yer daha güzeldi" diye itiraz etti. Ayla hanım söze karıştı; "Güzellik kişiden kişiye değişir. Zevkler ve renkler tartışılamaz" dedi.

Söz güzellikten açılınca herkes fikir yürütmeye başladı. Ali bey, "Güzel; o benim sevdiğimdir, bunu o bile değiştiremez" diye başını salladı. Hamdi Bey, "Ben güzele güzel demem, güzel benim olmayınca" diye göz kırptı. Ayla hanım, "Gönül kimi severse güzel odur" diye gülümsedi. Kadriye hanım, "Zorla güzellik olmaz" dedi. Ali bey atıldı: "Estetik ameliyatlarla, silikonlarla güzelleşmeye çalışan kadınlara söyle sen o lafı."

Hamdi Bey, "Güzele güzel bakmak gerek" diye içini çekti. "Güzellik bakım ister. Şu doğal güzellik bakılmazsa ilerde çöle dönebilir. Ayrıca güzel bakan güzel görür, çirkin bakanın gözünü de çalılar, dikenler bürür. Önemli olan gözünün güzel olması değil, gözünün güzel bakmasıdır. Bu da kültür ve eğitim işidir."

Kadriye hanım, "O güzel gözlerle bakmasını bil/ Sade kendin yanma, yakmasını bil" diye bir şarkı söylemeye başladı. Ayla hanım, "Güzelin huyu güzel olmalı. Fiziksel güzellik gelip geçicidir. Güzel konuşmak, güzel giyinmek güzelliği arttırır. Resim, müzik, edebiyat gibi güzel sanatlarla uğraşırsak o güzelliklerden bize de bulaşır" dedi.

Ali bey, "Bizim hanım ne güzel laflar ediyor be!" diye güldü. "Malına güvenme, bir kıvılcım yeter. Güzelliğine güvenme, bir sivilce yeter."

Hamdi Bey, "Bizi güzelleştiren aşktır" diye söze karıştı. "Ne demiş âşık Veysel; Güzelliğin on para etmez/ Bu bendeki aşk olmasa..."

Onlar böyle konuşur tartışırlarken yanlarına karısı ve kızıyla bir köylü yaklaştı. Ali bey, "Güzele bakmak sevaptır" diyerek kadını, kızı süzdü. İkisi de boyasız süssüz, doğal güzellikleriyle göze çarpıyorlardı. Ali bey karısının kıskandığını görünce göz kırptı: "Aynam düştü yerlere/ Karıştı gazellere/ Tabiatım kurusun/ Bakarım güzellere" diye bir türkü söyleyerek kendini affettirmeye çalıştı.

Hamdi Bey köylüyle selamlaştı. Havadan sudan birkaç laf ettikten sonra, "Güzel nedir, güzellik nasıl olmalı diye aramızda tartışıyorduk. Bir de sen söyle bakalım. Sence güzellik nedir, nasıl olmalıdır?" diye sordu. Köylü dudak büktü, ağaçları, suyu, çiçekleri gösterdi: "İşte güzellik bu, dedi. Bunlar yaşarsa, yaşatılırsa güzellik de yaşar. Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ olur. Fazla söze gerek yok. Bizim cicili bicili laflara karnımız tok!"

Ali bey, "Bravo!" diyerek onu alkışladı. "Güzellik böyle sade, yalın olacak. Vurdu mu tam on ikiden vuracak.

Hamdi bey, "Seninkiler mi güzel yoksa bizimkiler mi?" diyerek kendi karılarını ve köylünün karısını, kızını gösterdi. Köylü kadınlara şöyle bir baktı, bıyık altında güldü:

"Sizinkiler yüzlerindeki, dudaklarındaki boyaları, makyajları silsinler; bizimkiler de ellerindeki, yüzlerindeki tozları, çamurları silkelesinler de ondan sonra konuşalım" dedi.

Ali bey, Hamdi beyin sırtına bir yumruk indirdi:

"Aldın mı cevabını! Bu dünyanın güzelliklerini işte bu güzel adamlara borçluyuz."

erhantigli@mynet.com

ŞARKI
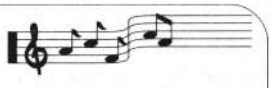
Murat Olğar

'doğmamış torunlar'* ım için...

Nota
şiir

do re

bir de unutsaydım ya kırgınlığını telin
kızgınlığını
düşmüyor düşse rahme melodi
çağırsa türkülerimi
bırakmıyor bıraksa boynumu
omzumda beslenen kanatlılar
ah bu şarkılar! ah bu şarkılar!

*Georg Trakl

Tüm zamanların en çok satan albümleri

Michael Jackson, Eagles ya da Beatles gibi eski toprakların rekorlarına henüz yeni dönemin popüler isimlerinden hiçbiri ulaşabilmiş değil.

MICHAEL JACKSON - THRILLER (1982)

Michael Jackson'ın ikinci solo albümü "Thriller", 1982 yılında piyasaya sürüldü. 'Beat It', 'Billy Jean' ve 'Thriller' hitlerini barındıran albüm, 8 adet Grammy kazandı. Prodüktör Quincy Jones ile Michael Jackson arasında Jackson'ın debut albümü "Off The Wall" ile başlayan ortaklığın şüphesiz en başarılı örneği "Thriller". Amerika'da yapılan son resmi satış rakamları araştırmasına göre Eagles'ın "Their Greatest Hits" albümü 27 milyonluk satışıyla "Thriller"ın önünde bir numaradır. Ancak dünya genelindeki satışlar eklenince Michael Eagles'ı geçer ve bir numaraya oturur.

EAGLES - THEIR GREATEST HITS (1976)

"Thriller" RIAA (Amerika genelinde albüm satış rakamlarını araştıran resmi kurum) tarafından yapılan araştırmalara göre 26 milyonluk satışıyla 1984-1999 yılları arasında en çok satan albümler listesinde ilk sırada yer alır. "Thriller"ı o sıralar 22 milyonluk satışıyla 2. sırada izleyen Eagles albümü "Their Greatest Hits", 99 yılından itibaren ABD'de "Thriller"ın önüne geçer. Tüm zamanların en ünlü parçalarından 'Hotel California' onlara aittir ve Beatles'in 'Yesterday' adlı parçasıyla birlikte dünyanın en çok bilinen iki şarkısından biridir.

PINK FLOYD - THE WALL (1979)

Roger Waters ve Syd Barrett önderliğinde 1966'da kurulan psychedelic rock topluluğu Pink Floyd tüm zamanların en çok satan albümleri listesinde 2 albümle yer alıyor. 1973'te piyasaya sürülen Pink Floyd klasiği "Dark Side Of The Moon", 1999 satış istatistiklerine kadar ilk 10 içerisindeydi. "Dark Side Of The Moon" ayrıca Capitol Records tarihinin en çok satan albümü kabul edilir ve tam 15 yıl boyunca Billboard albüm listelerinde yer almayı başarır. Ama '99 tarihli istatistikler, listede yer alan double formatlı "The Wall"un satış rakamları itibariyle "Dark Side Of The Moon"u sollayıp 'tüm zamanların en çok satan albümleri' listesinde 3. sıraya yerleştiğini gösteriyor.

FLETWOOD MAC - RUMOURS (1977)

'60'lı yıllarda bir blues ekibi olarak hayata geçen, '70'lerde ise pop/rock sound'lu işler çıkaran Fletwood Mac'in '77 tarihli klasiği "Rumours" kritiklerden olumsuz eleştiriler almış olsa da, diğer albümlerinin aksine hem Amerika hem de İngiltere'de ses getirmeyi başarmıştır.

BILLY JOEL - GREATEST HITS VOLUME 1&2 (1985)

Billy Joel listedeki diğer albümlerin aksine farklı bir formatta en çok satan isimlerden biri oluyor. Çeşitli sanatçıların yer aldığı "The Bodyguard Soundtrack"i dışında ağırlıkla stüdyo albümleri tarafından parsellenen en çok satan albümler listesinde Billy Joel'in adını beşinci sıraya yazdırmayı başaran ise 'best of' formatlı bir toplama. Bunun bir trick olduğu düşünülebilir ama Billy Joel stüdyo albümleriyle de satış rekorları kırmayı başaran bir isim.

LED ZEPPELIN - UNTITLED (1971)

Dünya çapında ulaşılan milyonluk albüm satışları ve rekor sayıdaki turne programları Led Zeppelin'in tüm zamanların en büyük rock topluluğu kabul edilmesindeki en büyük etkenlerdir muhakkak. Grup ya da albüm adının belirtilmediği 1971 tarihli çalışmada, Jimmy Page prodüktör olarak da görev yapıyor.

WHITNEY HOUSTON - THE BODYGUARD SOUNDTRACK (1992)

Whitney Houston kendi adını taşıyan debut albümü dünya çapında elde ettiği 20 mılyonu aşkın satış rakamıyla hala 'tüm zamanların en çok satan solo debut albümü' sayılmakta. Whitney Houston benzer bir başarıyı kendisinin de rol aldığı 'The Bodyguard' filminin soundtrack'iile tekrarlar.

AC/DC - BACK IN BLACK (1980)

Listede metal müziği temsilen yer alan Avustralyalı topluluk AC/DC'nin 1980 tarihli albümü "Back In Black", toplamda 19 milyonluk bir satışla tüm zamanların en çok satan albümlerinden biri oluyor.

THE BEATLES - WHITE ALBUM (1968)

Tüm zamanların en çok satan 10 albümüne baktığımızda sanatçıların çoğunun Amerika çıkışlı olduğu dikkat çekiyor. İngiltere'nin Amerika'ya karşılığı ise dağılmalarının ardından geçen 30 yıla rağmen hala ününden hiçbir şey kaybetmeyen The Beatles. 1963-1970 yılları arasında pop müziğin ve popüler kültürün merkezi olan Beatles, 2000'lerde bile sayısız yeni topluluğa ilham kaynağı olmayı başarıyor.

Müzik sayfasının editörü olmak isterseniz dergi ile iletişime geçiniz.

Sisteki Goriller (1988)

Ruanda'nın balta girmemiş ormanlarının benekli güneş ışığında, gümüş sırt ve diğer dağ gorilleriyle 20 yıl yaşamış; dağ gorillerini korumaya, onların davranış biçimlerini taklit ederek çözmeye çalışan bir kadın, Dian Fossey'in gerçek öyküsü.

Sigourney Weaver karizmatik, çevresine hükmedici, idalist Fossey'i rolüyle drama dalında Golden Globe En İyi Kadın Oyuncu Ödülü'nü kazandı.

Dian Fossey (d. 16 Ocak 1932 - 28 Aralık 1985) Goriller üzerine çalışmış ABD'li etolojisttir. Birçok goril grubuyla kapsamlı incelemeler yapmış, Ruanda'nın dağ ormanlarında yıllarca onları gözlemlemiştir.

Onu ilk paleontolojist Louis Leakey teşvik etmiştir. Yaptıkları Jane Goodall'ın şempazeler üzerindeki incelemelerine benzerdir.

Başroller: Bryan Brown, Sigourney Weaver,
Yönetmen: Michael Apted, fazla bilgi
Kategori: Biografik
Ekran: 16:9 Geniş Ekran (Wide Screen),1:85:1
Diller: Almanca: Dolby Digital 2.0 Surround, İngilizce: Dolby Digital 2.0 Surround,
Alt yazı: Almanca, Çekce,
Yapımcı Firma: Warner Bros Pictures
ABD, 1988

Manisa Tarzanı (1993)

Yaşamını doğa ve insan sevgisine adayan çevre gönüllüsü, istiklal madalyası sahibi eski asker Ahmet Bedevi'nin öyküsü...

Acılarını derinden yaşamış bir askerdir Ahmet Bedevi bu gizemli genç adam yanmış yıkılmış ölü bir kenti yeşillendirmek uğruna bir onurlu savaş daha verecektir. Ölü doğayı yeşille yeniden canlandırmak için verdiği mücadeleye karşı çıkanlar, O'na deli diyenler onu casus olarak sorgulayanlar olsa bile yılmayacaktır. Çevresinde Manisa Tarzan'ı olarak ün yapan Ahmet Bedevi halkın katılımlarıyla bu savaşın sonunda insan sevgisine dayalı yeşil bir dünya yaratmayı başaracaktır.

Yapımcı : Cengiz Ergun
Senaryo : Nuray Oğuz
Sanat Yönetmeni : Mustafa Ziya Ülkenciler
Oyuncu : Kutay Köktürk, Özlem Savaş, Nihat Nikerel, Pınar Afşar, Ayton Sert
Müzik : Atilla Özdemiroğlu
Görüntü Yönetmeni : Orhan Oğuz
Türkiye 1993

"Arkadaş (1974)

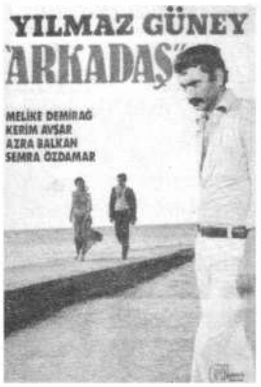

Yıllar sonra karşılaşan iki eski arkadaşın öyküsü anlatılıyor. Dünün yoksul öğrencisi Cemil (Kerim Afşar) zengin olup, güzel Karısı Necibe (Azra Balkan) ve içine kapanık, incecik, fidan gibi baldızıyla (Melike Demirağ) mutlu bir yaşam sürdürmektedir. Ne var ki arkadaşı Azem' in (Yılmaz Güney) evlerinde kalıp yaşamlarına girmesiyle düzenleri bozulur. Her şeyden önce iki arkadaşın sınıfsal farklılıkları ortaya çıkar. Bir sahil kentindeki yozlaşmış yaşam biçimi, Necibe'nin kocasını aldatması, Melike' nin Azem'le duygusal bir ilişkiye girmesi ve Cemil'in kaçınılmaz acı sonu... Bir silah sesiyle her şey noktalanır. İntihar eden Cemil midir? Bu son, seyirciye bırakılır. Güney, bu olayların içinde köy ve kent arasındaki çelişkileri, kültür yaşamının farklılıklarını da ortaya koyar. (Agah Özgüç'ün 100 Filmde Türk Sineması Kitabından)

Yapımcı : Suha Pelitözü
Senaryo : Yılmaz Güney
Oyuncu : Semra Özdamar, Melike Demirağ, Kerim Afşar, Azra Balkan, Ahu Tuğba, Civan Canova
Müzik : Şanar Yurdatapan
Görüntü Yönetmeni : Çetin Tunca
İstanbul, 1974
En Başarılı İkinci Film, 12. Antalya Film Şenliği, 1975
En Başarılı Özgün Müzik, 12. Antalya Film Şenliği, 1975
Mevsimin En İyi Filmleri Değerlendirmesinde Birinci, Sinematek Derneği

Motosiklet Günlüğü (2004)

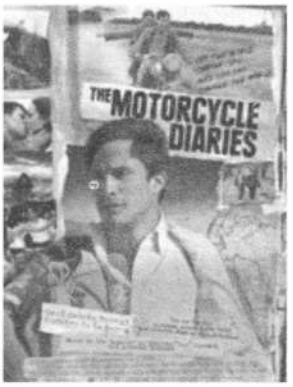

Devrim kahramanı Che'yi herkes tanır. Peki ya bir zamanlar onun Buenos Aires'in varlıklı kesimlerinde yaşayan 23 yaşında bir tıp öğrencisi olduğu kaç kişi bilir? Peki 29 yaşındaki arkadaşı, biyokimyacı Alberto Granado'yla birlikte yaptıkları motosiklet yolculuğunda Latin Amerika'nın gerçekleriyle nasıl yüzleşmek zorunda kaldıklarını?

1952 yılında Ernesto ve Alberto Buenos Aires'ten bir motosikletin sırtında yola çıkarlar. Araçları arızalandığında otostop yapar, halka kaynaşmaya başlarlar. Bildiklerinden çok farklı bir Latin Amerika gerçeği beklemektedir onları. Astımı olan Ernesto ilaçlarını bir kadınla paylaşır; cüzam kolonisinde, hastaların kaderine ortak olurlar. İnka medeniyetinin üzerinde yükselen çarpık kentleşme ve adaletsizliklere şahit olurlar. Bu yolculuk, iki genç adamın geleceklerini şekillendirecektir.

Che'nin günlüklerinden yola çıkarak **Alberto Granado**'nın yazdığı kitaptan uyarlanan film, şimdiye kadar gösterildiği tüm uluslararası festivallerde coşkuyla karşılandı. Film, latin müzisyenlerin süslediği müzikleriyle de ilginç bir seyir sunuyor.

Sinema sayfasının editörü olmak isterseniz dergi ile iletişime geçiniz.

NEDEN ÖLDÜRÜYORSUNUZ

Bir yamyam insanla bir uygar insan arkadaş olmuş. Birlikte ava çıkmışlar ve günlerce avlayacakları tek bir şey bulamamışlar. Yamyam insan mızrağını omuzuna atıp uygar insanın yanından ayrılmış ve bir süre sonra sırtında avladığı başka bir yamyamla geri dönmüş. Hemen ateş yakmış ve avladığı insanı parçalara ayırmaya başlamış. Uygar insan şaşkınlığı geçtikten sonra bağırmaya başlamış. "Neden yaptın bunu? Hiç insan insanı yer mi?" Yamyam insan şaşkınlıkla arkadaşına bakmış. "Siz hiç insan öldürüp yemez misiniz?" Uygar insan "Öldürürüz ama yemeyiz" demiş. Yamyam insan "O zaman yağını ve derisini mi kullanıyorsunuz?" demiş. Uygar insan öfkeyle cevap vermiş. "Hayır. Yağını ve derisini de kullanmıyoruz" Bir an düşünen yamyam insan masumane tekrar sormuş "Etini yemiyorsunuz, derisi ve yağını da kullanmıyorsunuz o zaman neden öldürüyorsunuz???"

TUTSAK OLDUĞUMUZ ARAÇ DEĞERLER

Asya'da maymun yakalamak için kullanılan bir çeşit tuzakvardır. Bir hindistancevizi oyulur ve iple bir ağaca veya yerdeki bir kazığa bağlanır.

Hindistancevizinin altına ince bir yarık açılır ve oradan içine tatlı bir yiyecek konur. Bu yarık sadece maymunun elini açıkken sokacağı kadar büyüklüktedir, yumruk yaptığında elini dışarı çıkaramaz. Maymun, tatlının kokusunu alır, yiyeceği yakalamak için elini içeri sokar ve yiyeceği kavrar, ama yiyecek elindeyken elini dışarı çıkarması olanaksızdır.

Sıkıca yumruk yapılmış el, bu yarıktan dışarı çıkmaz. Avcılar geldiğinde, maymun çılgına döner ama kaçamaz. Aslında bu maymunu, tutsak eden hiçbir şey yoktur. Onu sadece onun kendi bağımlılığının gücü tutsak etmiştir. Yapması gereken tek şey elini açıp yiyeceği bırakmaktır. Ama zihninde açgözlülüğü o kadar güçlüdür ki bu tuzaktan kurtulan maymun çok nadir görülür.

Bizi tuzağa düşüren ve orada kalmamıza neden olan şey, arzularımız ve zihnimizde onlara bağımlı oluşumuzdur. Tüm yapmamız gereken, elimizi açıp benliğimizi ve bağımlı olduğumuz şeyleri serbest bırakmak ve dolayısıyla özgür olmaktır.

Joseph Goldstein

BEŞ MAYMUN HİKAYESİ...

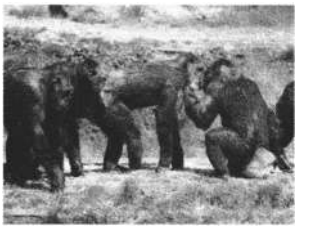

Kafese beş maymunu koyarlar... Ortaya da bir merdiven ve tepesine de iple muzları asarlar. Her bir maymun merdivenleri çıkarak muzlara ulaşmak istediğinde dışarıdan üzerine soğuk su sıkarlar.

Her bir maymun aynı denemeye giriştiğinde çok soğuk suyla ıslatılır. Bütün maymunlar bu denemeler sonunda sırılsıklam ıslanırlar. Bir süre sonra muzlara hareketlenen maymunlar diğerleri tarafından engellenmeye başlanır. Suyu kapatıp maymunlardan biri dışarı alınıp yerine yeni bir maymun koyulur.

İlk yaptığı iş muzlara ulaşmak için merdivene tırmanmak olur fakat diğer dört maymun buna izin vermez ve yeni maymunu döverler. Daha sonra ıslanmış maymunlardan biri daha yeni bir maymunla değiştirilir. Bu ikinci maymun da merdivene ilk yaptığı atakta dayak yer. Bu ikinci yeni maymunu en şiddetli ve istekli döven ilk yeni maymundur. Islak maymunlardan üçüncüsü de değiştirilir. En yeni gelen maymun da ilk atağında cezalandırılır. Diğer dört maymundan yeni gelen ikisinin en yeni gelen maymunu niye dövdükleri konusunda hiç bir fikirleri yoktur. Son olarak en baştaki ıslanan maymunların dördüncüsü ve beşincisi de yenileriyle değiştirilir.

Tepelerinde bir salkım muz asılı olduğu halde artık hiçbiri merdivene yaklaşmamaktadır. Neden mi? Çünkü burada işler böyle gelmiş ve böyle gitmelidir."

İşte ideolojilerin tabulara dönüşümünün hoş bir anlatımı...

GEREKSİNİM VE SAKİNLEŞME

Ullrich'in deney amacıyla bir süre aç bıraktığı şempanze, sevdiği yemek kokularını duymaya başladıktan sonra, uyanıklılık durumundaki artma belirginleşir; etrafı daha bir gözlemlemeye başlar.

Hayvanın, sevdiği ve gereksinme duyduğu yemeklerin kokularını sürekli duymasına karşılık onları elde edememesi, gittikçe gelişen canlılığını, heyecanını kızgınlığa dönüştürür. Elleriyle çevredekilere, göğsüne, kafasına vurmaya, çeşitli kızgınlık sesleri çıkarmaya başlar.

Bu saldırgan durum ileri bir düzeye vardığında, ilginç bir davranış değişimi saptanır. Yemek kokularının uyardığı aç hayvan, ileri derecede saldırgan durumu içinde bir köşeye çekilip, kendi cinsel organıyla oynamaya ve yeterli bir boşalma ve rahatlama sağlayıncaya dek mastürbasyon yapmaya başlar...

Ancak bu dönemin sonunda elde edilen belirli bir gerilim boşalmasından sonra ki, kızgın şempanzenin açlığının sürmesine karşın biraz sakinleştiği; bir süre rahat dolaşabilecek bir duruma geldiği görülmüştür.

Kaynak: Serol Teber, Davranışlarımızın Kökeni, s.112

İnsan Bilimi sayfasının editörü olmak isterseniz dergi ile iletişime geçiniz.

Mustafa Yıldız

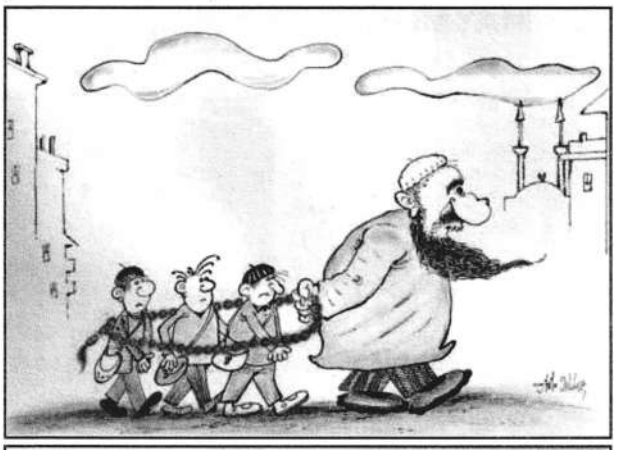

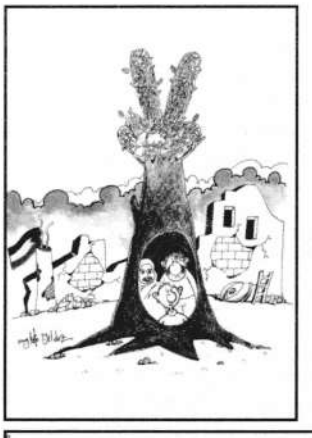

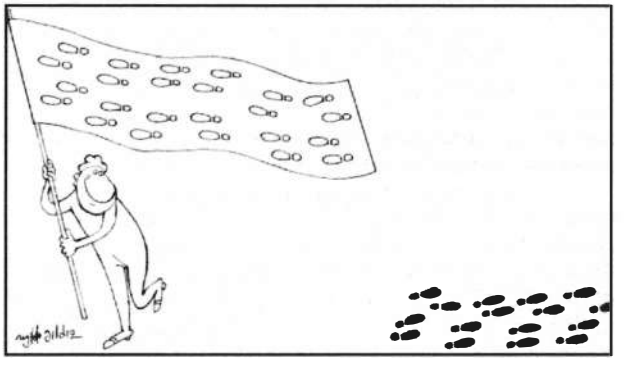

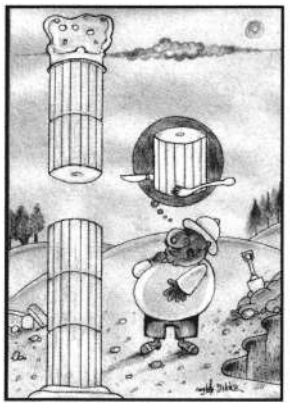

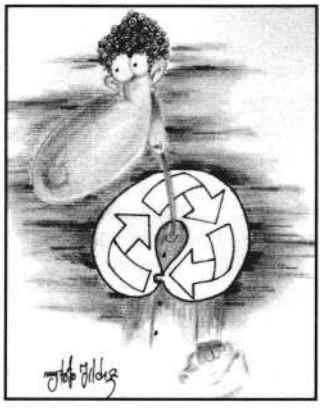

Bitkiler sıcaktan kaçmak için yükseklere "göç ediyor"

Küresel ısınma yüzünden son 10 yılda birçok bitki türünün daha yükseklere göç ettiği bildirildi.

Amerikan Science dergisinin haberine göre, uluslararası bir ekip, deniz seviyesinden 2600 metre yükseklikte bulunan 171 orman bitkisinin 1905-1985 ve 1986-2005 yılları arasındaki dağılımını karşılaştırdı. Uzmanlar bu araştırmalarının sonucunda, bu bitkilerin 10 yılda bir ortalama 29 metre tırmandıklarını saptadılar.

Bu gözlemler, iklim değişikliklerinin bitki çeşitlerinin sadece enlem ve boylamdaki dağılımını değil, yükseklikteki dağılımını da etkilediğini gösterdi.

Araştırmacılar, bu gözlemlerin, aynı bölgede yaşayan ve aynı karakteristik fizyolojileri paylaşan bitkilerin çoğunun göç etme eğilimi taşıdığı fikrini verdiğini belirtti.

Araştırmayı yapan bilim adamlarından, Fransa'nın Nancy kentindeki AgroParisTech adlı kuruluştan Jonathan Lenoir, bu eğilimlerin yüksek rakımda yaşayan bitki çeşitlerinin iklim değişikliğine daha duyarlı olduğu tezini doğruladığını söyledi.

Maymunların yarısı yok olma tehdidi altında

634 maymun türünün yaklaşık yüzde 48'inin yok olma tehdidi altında olduğu bildirildi.

Uluslararası Doğayı Koruma Birliği'nin (UICN), Uluslararası Primatoloji Derneği'nin Edinbourg'da düzenlenen 22'nci kongresinde sunduğu araştırmasında, maymunların karşı karşıya kaldığı en önemli tehditler; yangınlar yüzünden yaşam alanlarının tahrip olması, tropikal ormanların yok edilmesi ve avlanmaları olarak gösterildi.

UICN'den, türlerin korunması komisyonundan maymun uzmanları grubu başkanı Russell A. Mittermeier, durumun düşündüklerinden de ciddi boyutlarda olduğuna dair somut verilere sahip olduklarını belirtti. Asya'daki primat türlerinin yüzde 70'inden fazlasının "kritik düzeyde yok olma tehlikesi altında" veya "tehlikede" olduğu belirtildi.

Vietnam ve Kamboçya'da maymun türlerinin yaklaşık yüzde 90'ının yok olma tehdidi altında olduğu kabul ediliyor.

En büyük galaksi kümesi bulundu

Avrupa Astronomi Rasathanesi, 7,7 milyar ışık yılı ötede kainatın uzak köşelerinde şimdiye kadar tespit edilen en büyük galaksi kümesini buldu.

Açıklamaya göre, kümede bin kadar büyük galaksi yer alıyor. X ışını yayan kozmik kaynakların tespiti amacıyla yürütülen çalışmalar sırasında tesadüfen tespit edilen ve daha sonra daha güçlü bir teleskopla gözlem altına alınan galaksi kümesinin, Samanyolu'dan bin kat daha büyük kütleye sahip olduğu tahmin ediliyor.

Astrofizikçiye göre, 7,7 milyar ışık yılı mesafedeki galaksi kümesinin büyük kısmı, 100 milyon santigrad derece sıcaklığa sahip gazlardan oluşuyor.

Sagalassos antik kentinde Roma İmparatoru Hadrıan'ın heykeli bulundu

Burdur'un Ağlasun ilçesinde bulunan Sagalassos antik kentinde kazı ve restorasyon çalışmaları sürerken, bulunan Roma imparatoru Hadrıan heykeli kazı heyetini sevince boğdu. Roma İmparatoru Hadrıan'ın MS 117-138 yılları arasında hüküm sürdüğü biliniyor.

Burdur'un Ağlasun ilçesinde bulunan Sagalassos antik kentinde kazı ve restorasyon çalışmaları sürerken, bulunan Roma imparatoru Hadrıan heykeli kazı heyetini sevince boğdu. Roma İmparatoru Hadrıan'ın MS 117-138 yılları arasında hüküm sürdüğü biliniyor.

Şiddetle genler arasında bağlantı

Aileden Yoksun veya Kötü Koşullar İçinde Yetişmiş Bazı Genç Erkeklerin, Vahşi Suçlular Haline Gelmelerinde Üç Genin Rol Oynayabileceği Bildirildi.

Aileden yoksun veya kötü koşullar içinde yetişmiş bazı genç erkeklerin, vahşi suçlular haline gelmelerinde üç genin rol oynayabileceği bildirildi.

Amerikalı araştırmacılar, monoaminlerin parçalanmasını sağlayan monoamin oksidaz A enzimini kodlayan MAOA geninin belirli bir varyasyonu olan 2R'nin, suç teşkil eden davranışa yol açabildiği, bu genin varyasyonuna sahip kişilerde şiddet ve suç teşkil eden davranışın çok yüksek oranda görüldüğünü söylediler.

Kuzey Carolina Üniversitesi'nde görevli sosyoloji profesörü Guang Guo liderliğindeki ekibin yaptığı araştırmanın, Ulusal Ergen Sağlığı Dikey Çalışması'nın verileri doğrultusunda yalnızca genç erkekler üzerinde yapıldığı belirtildi.

Tibet çoban köpeği kopyaladılar

Güney Koreli sahte kloncu bilim adamı Hwang Woo-suk'un öncülüğündeki bir ekip, soyu tükenme tehlikesi içindeki Tibet köpeğini kopyaladı.

SEUL - Sooam Biyotek Araştırma Vakfı, yaptığı açıklamada, kopyalanan 17 Tibet çoban köpeğinin Nisan'da dünyaya geldiğini bildirdi.

Çin Bilimler Akademisinin isteği üzerine kopyalamanın yapıldığı belirtilen açıklamada, bir başka enstitünün, DNA testleri yaparak 17 köpeğin tümünün tek bir Tibet çoban köpeğinden kopyalandığını teyit ettiğini duyurdu.

Testleri Yapan Kogene Biyotek firmasının bir yetkilisi ise, tüm örneklerin aynı DNA'ya sahip olduğunu teyit etmekle birlikte, test yapılan örneklerin vakıf tarafından gönderildiğini, bunların kendi aldıkları örnekler olmadığını vurguladı.

Mars'ta yaşamı zorlaştıran bir madde bulundu

Mars 'ın toprağını 3 aydır inceleyen 'Zümrüd -ü Anka' adlı robot, Mars toprağında yaşamın oluşumunu hayli güç hale getiren bir kimyasal madde buldu.

Kızıl gezegen ' olarak da bilinen Mars 'ın toprağını mayıs ayından beri inceleyen 'Zümrüd -ü Anka' (Phoenix) adlı robotun, Mars toprağında yaşamın oluşumunu oldukça güç hale getiren bir kimyasal madde bulduğu bildirildi.

Bilim adamlarının Mars 'ın kuzey kutbu yakınında, Dünya'dakini andıran ve asparagas, yeşil bezelye ve şalgam yetiştirmeye elverişli araziler bulunduğu yönünde daha önce yaptıkları açıklamalara karşın, yapılan ikinci laboratuvar testleri, Mars toprağında kimyasal olarak aktif ve son derece yakıcı bir tuz olarak bilinen "perchlorate" maddesinin bulunduğunu ortaya çıkardı. Bilim adamları bulunan maddenin perchlorate olduğunun doğrulanması halinde Mars toprağının hayat oluşumu için daha önce inanılandan daha az elverişli olduğunun açıklık kazanacağını söylediler.

Perchlorate maddesinin Dünya'da hem doğal halde hem de insan yapısı bir zehirleyici madde olarak, bazen toprakta ve yerüstü sularında bulunduğuna işaret eden uzmanlar, katı roket yakıtının ana maddesini oluşturan bu maddenin, havai fişeklerde ve diğer patlayıcı maddelerde kullanılan bir madde olduğuna dikkati çektiler.

Yerli Amerikalılar yakut Türkleriyle akraba

Yeni DNA çalışmalarıyla modern insanın kökeninin Afrika olduğu teorisine yeni bir kanıt ortaya konuldu. Araştırmacılar, Sibirya'daki Yakutlarla (Türk kökenli halk), yerli Amerikalılar arasında yakın akrabalık bulunduğunu ortaya koydu.

Stanford Üniversitesinden Richard M.Myers başkanlığındaki ekibin, Science (Bilim) dergisinin bugünkü sayısında yayımlanan çalışmasında, dünya çapında insanların yeni genetik analizlerinin modern insanın Afrika'dan yayıldığı teorisine ek kanıtlar sunuldu. Çalışmada, 51 halktan 938 kişinin genetik ayrıntıları incelenerek, insanların nasıl benzer ya da farklı olduğunun kanıtı ortaya konuldu.

Araştırma ekibi, her DNA örneğinde 650 bin kesitteki varyasyonlara bakarak, insanlar arasındaki benzerlikler ve farklılıklara ilişkin daha önceki verilerden daha fazla ayrıntı elde ettiklerini kaydetti.

Araştırmacılar, bilim adamlarının uzun süredir, modern insanın ilk önce Afrika'da ortaya çıktığı ve oradan dünyanın diğer bölgelerine yayıldığı teorisini kabul ettiğini ve yeni gen analizlerinin de bu teoriyi güçlü biçimde desteklediğini belirtti.

Amazon'da kayıp kent

Arkeologlar, Brezilya'da Amazon nehri havzasının ücra kesiminde bir zamanlar yoğun bir nüfusun, döneminin modern yerleşim birimlerinde yaşadığını ortaya çıkardılar.

Science dergisinde yer alan makalede, insan eli değmediği düşünülen bu bölgenin aslında yoğun bir insan faaliyetine maruz kaldığı belirtilerek, buralarda yapılan kazılar sonucu, "ızgara benzeri" planlanmış yerleşim birimlerinin yollarla birbirlerine bağlandıkları ve geniş meydanlarla çevrelendiklerinin belirlendiği kaydedildi.

ABD'nin Florida Üniversitesi'nden araştırmacılar, bölgede ayrıca ziraat ve balıkçılık yapıldığının da anlaşıldığını belirterek, buraların tamamen yağmur ormanlarının altında kaldığını ifade etti.

Araştırmacılar, bölgedeki yerleşimin, Brezilya Amazon bölgesindeki Yukarı Xingu'ya 15. yüzyılda ilk Avrupalıların gelmesinden öncesine tarihlendiğini bildirdi.

Araştırma ekibinin başındaki profesör Mike Heckenberger, yerleşim birimleri çok büyük olmasa da bölgede çok planlı ve organize bir şehircilik anlayışının izlerini gördüklerini söyledi.

Letonya'da, dünya tarihindeki en ilkel dört ayaklının fosili bulundu.

Nature dergisinde yayımlanan araştırma raporunda, "Ventastega curonica" adıyla bilinen, bundan 365 milyon yıl önce suda yaşayan dört ayaklının kafatası, omuzları ve leğen kemiğinin bir bölümünün bulunduğu belirtildi.

Raporda, 1 ya da 1,2 metre uzunluğunda olduğu sanılan, vahşi görünümlü dört ayaklının, bu dönemde sığ ve hafif tuzlu sularda yaşadığı ve balıklarla beslendiğinin sanıldığı bildirildi.

Hayvanın, ilk dinozorlardan 100 milyon önce yaşadığı da hatırlatıldı.

Daha çok evrimde "çıkmaz sokak" olarak görülen ve tetrapod familyasının soyu tükenen bir türü olduğu sanılan Ventastega fosilinin, balıkların karada yürüyen gelişmiş hayvanlara dönüşmesinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacağı ifade ediliyor.

"Yaşadıkça genlerimiz değişiyor"

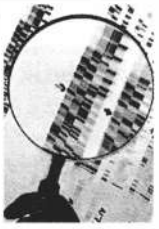

Maryland eyaletindeki üniversitede yürütülen ve Amerikan Tıp Vakfı'nın bilimsel yayınında yarın yayınlanacak çalışmada, bilim adamları, DNA üzerindeki epigenetik (kalıtsal etkilerden çok dışardan gelen etkilerin sonucu) işaretlerin, kişinin yaşamı boyunca değişiklik gösterdiğini ve değişikliklerin büyüklüğünün aynı aile bireyleri arasında benzer olduğunu belirlediler.

Yaşlanmayla kanser gibi hastalıkların ortaya çıkmasını açıklayabilecek bu araştırmayı yürüten Johns Hopkins Üniversitesi Tıp Fakültesi Moleküler Biyoloji ve Genetik bölümünden Dr Andrew Feinberg, epigenetiğin modern tıbbın kalbinde olduğunu görmeye başladıklarını belirterek, her hücrede aynı olan DNA zincirinden ayrı olarak, beslenme rejiminin veya çevre faktörlerinin etkisiyle epigenetik değişikliklerin meydana gelebileceğini kaydetti.